

ԵՐԵՎԱՆԻ Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԼԵԶՎԱՀԱՍԱՐԱԿԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ ԶՈՐԻ ԼԵՌՆԻԿԻ

ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ
ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԸ ԼԵԶՎԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ

ԺԳ. 00.02 - «Դասավանդման և դաստիարակության մեթոդիկա»
(անգլերեն լեզու) մասնագիտությամբ մանկավարժական գիտությունների թեկնածուի
գիտական աստիճանի հայցման

Գիտական ղեկավար՝
մանկավարժական գիտությունների
դոկտոր, պրոֆեսոր՝ Ի.Կ.Կարապետյան

Երևան- 2018

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....3-10

ԳԼՈՒԽ 1. ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԳՐԱՎՈՐ ԽՈՍՔԻ ԼԵԶՎԱՈՃԱԿԱՆ ՀԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐ

**1.1 «Ակադեմիական գրագրություն» դասընթացի ուսումնասիրման
հիմնախնդիրը**

լեզվաբանական բուհում.....11-32

1.2 Ակադեմիական գրավոր խոսույթի
առանձնահատկությունները.....33-57

1.3 Ակադեմիական գրագրության ուսուցման հիմնական
մոտեցումները.....58-68

**ԳԼՈՒԽ 2. ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄՈԴԵԼԸ ԵՎ ՆՐԱ
ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱՐԱՐԱԿԱՆ ՍՏՈՒԳՈՒՄԸ**

2.1. Ակադեմիական գրագրության ուսուցման տեխնոլոգիաները.....69-89

2.2. Ակադեմիական գրագրության ուսուցման վարժությունների համակարգը..90-99

2.3. Ակադեմիական գրագրության ուսուցման մոդելի արդյունավետության
փորձարարական հիմնավորումը.....100-119

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ.....120-123

ՕԳՏԱԳՈՐԾԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....124-131

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ.....132-188

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ԹԵՄԱՅԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ. Արդի փուլում ակադեմիական գրագրությանը՝ որպես գրավոր հաղորդակցության միջոցի, տրվում է առանձնահատուկ կարևորություն: «Ակադեմիական գրագրություն» դասընթացն ընդունված է միջազգային չափանիշներով: Այն բազում տարիներ գոյություն է ունեցել Եվրոպայի և Ամերիկայի առաջավոր երկրներում՝ ուսումնական հաստատություններում, նրա տարրերը մասամբ ուսումնասիրվել են ՀՀ բուհական համակարգում:

Արդի փուլում օտարալեզու ակադեմիական գրագրության ուսուցման հիմնական թերությունն այն է, որ այն իրականացվում է առավելապես քերականական որոշակի կառույցների յուրացման նպատակով: Մասնագիտական գրականության ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ ակադեմիական գրագրության ուսուցման տարբեր խնդիրները մշտապես եղել են լեզվաբանների, մեթոդիստների տեսադաշտում: Կարելի է առանձնացնել գրավոր խոսքի զարգացման վարժություններին (Մ. Գ. Աստվածատրյան 1985, 2015, С. Ф Шатилов 1986, Н. Д. Галькова 2003, В. Л. Скалкин 1983 և այլք), գիտական ոճին (Ս. Գ. Աբրահամյան 1982, Լ. Կ. Եզեկյան 2007, Հ. Յ. Պետրոսյան 2014, Н.А Буре, М.В. Быстрых, С.А. Вишнякова 2006, И.Б. Короткина 2011, Г. Б. Пospelова 2012, Н. И. Колесникова 2006, М. П. Сенкевич 1976, D. Biber 2006 և այլք), գիտական տեքստի կառուցվածքին (Հ.Յ. Պետրոսյան, Ա. Թ. Մարտիրոսյան 2009, И. В. Воробьева, Т. А. Лукашова 2010, А. Apresyan, R. Badeyan, N. Gasparyan 2010 և այլք), գրավոր խոսքի ժանրային առանձնահատկությունների բացահայտմանը (R. Badger & G. White 2000, С. Bazerman 1988, V. K. Bhatia 1993, M. Callaghan, P. Knapp, G. Noble 1993, H. Kay & T. Dudley-Evans 1998, D. Nunan 2008, J. Swales 1990 և այլք), գրավոր խոսքի ուսուցման ռազմավարություններին (Լեզուների իմացության/իրազեկության համաեվրոպական համակարգ/Ուսումնառություն, Դասավանդում, Գնահատում 2005, С. Neville 2010, J. C. Bean, D. Drenk & F. D. Lee 1982, B. Abbs 1984, J. Hartley & A. Branthwaite 1989, I. Leki 1998, A. Oshima, A. Hogue 1999 և այլք), ակադեմիական գրագրության ուսուցմանը (Հ.Յ. Պետրոսյան, Ա. Թ. Մարտիրոսյան 2009, Ն. Հովհաննիսյան, Ն. Գալստյան, Մ. Սողոմոնյան, Մ. Մալխասյան 2014, Е.А. Княжева 1999, И.Б. Короткина 2011, А. Г.

Мартынова 2006, D. Biber & B. Gray 2010, A. Brooks & P. Grundy 1991, H. Glasman-Deal 2010, B. Gray & V. Cortes 2011, M. Hairston 1998, J. Harmer 2005, L. L. Irvin 2010, H. Johnson 1996, R. R. Jordan 1997, 1999, B. Kamler & P. Thomson 2006, I. Leki 1998, A. Penrose & K. Steven 2004, D. W. Smit 2004, J. Swales & C. Freak 2012, M. Terry & J. Wilson 2010, J. Trzeciak & S. E. Mackay 1994 և այլք), խոսութային վերլուծությանը (M. McCarthy 1991, D. Nunan 1993, 2008 և այլք), ակադեմիական բառապաշարի ուսուցմանը (M. McCarthy 2008, A. Penrose & K. Steven 2004, S. Thomas & T. P. Hawes 1994 և այլք) նվիրված աշխատանքները:

Որոշ մեթոդիստներ հավասարության նշան են դնում օտարալեզու ակադեմիական գրագրության և քերականության ուսուցման միջև: Հիմնական պատճառն այն է, որ օտարալեզու ակադեմիական խոսքի ուսուցումն ենթադրում է հստակ պատկերացում ունենալ օտարալեզու ակադեմիական գրավոր խոսքի գործառական ոճերի մասին: Այստեղ խոսք է գնում նաև ոճաժանրային փոխներթափանցման մասին, քանի որ ուսանողները ներակա կամ արտակա համեմատում են մայրենի և օտար լեզուների գրավոր խոսքը ոճաժանրային կտրվածքով:

Ավանդաբար օտար լեզվի ապագա ուսուցիչների համար կարևորվում են ընթերցելու, խոսելու և ունկնդրելու հմտությունների ձեռքբերումը: Ակադեմիական գրագրությունը պետք է իր արժանի տեղը գտնի նշված լեզվական հմտությունների շարքում:

Ակադեմիական գրագրությունը գիտական ոճի ենթաոճ է, և նրան բնորոշ է գիտական ոճի հիմնական բնութագրերը: Գիտական ոճը բավականին լայն հասկացություն է: Ըստ էության, այն ներառում է տարատեսակ նշանակությամբ և բովանդակությամբ ժանրերի մի ամբողջ շարք՝ գիտական հոդված, ատենախոսություն, ռեֆերատ և այլն: Մեր դեպքում խոսքը օտարալեզու ակադեմիական գրագրության կոմպետենցիայի ձևավորման և զարգացման, ինչպես նաև ակադեմիական գրագրական կարողություններին ուղղված վարժությունների, տեխնոլոգիաների մշակման ու գործադրման մասին է, որոնց նպատակն ու խնդիրները տարբեր դասընթացներում փոփոխվում են:

Հետազոտության արդիականությունը պայմանավորված է անգլերենի ակադեմիական գրագրության կարևորության, այն կազմող տարրերի ոչ պատշաճ կերպով հետազոտվածության, ակադեմիական գրագրության ուսուցման նոր ծրագրերի մշակման, ուսուցման մոդելների, տեխնոլոգիաների և ռազմավարությունների ընտրության և կիրառման անհրաժեշտությամբ:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆ Է՝ ուսումնասիրել ակադեմիական գրագրության ուսուցման տեխնոլոգիաները, մշակել ակադեմիական գրագրության ուսուցման տեխնոլոգիաների կիրառման օրինակելի մեթոդական կադապար, որն արդյունավետորեն կկիրառվի ակադեմիական գրավոր խոսքի ուսուցման դասընթացներում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՕԲՅԵԿՏՆ անգլերենի ակադեմիական գրագրության ուսուցումն է լեզվաբանական ուղղվածություն ունեցող բուհում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՐԱԿԱՆ ակադեմիական գրագրության ուսուցման տեխնոլոգիաների կիրառման մեթոդական համակարգն է մասնագիտական անգլերենի դասընթացում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐԿԱԾԸ. Օտարալեզու ակադեմիական գրագրության մասնագիտական դասընթացի արդյունավետությունը կարելի է բարձրացնել, եթե հաշվի առնվեն օտարալեզու ակադեմիական գրագրության ուսուցման տեսական և մեթոդաբանական հիմքերը, արտերկրում կուտակված հարուստ փորձը, ինչպես նաև բուն ակադեմիական գրագրության, գործնական անգլերենի դասընթացների նպատակն ու խնդիրները և ըստ այդմ ստեղծվի անգլերենի ակադեմիական գրագրության ուսուցման դինամիկ կադապար:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ: Հետազոտության նպատակով և գիտական վարկածով պայմանավորված՝ անհրաժեշտ է եղել լուծելու հետևյալ խնդիրները.

1. վերլուծել տվյալ հիմնախնդրին վերաբերող գիտամանկավարժական և մեթոդական գրականություն,
2. բացահայտել ակադեմիական գրագրության ուսուցման գործընթացում հանդիպող տիպական դժվարությունները,

3. ճշգրտել օտարալեզու ակադեմիական գրագրության դասընթացի նպատակն ու խնդիրները՝ հաշվի առնելով թե՛ բուն դասընթացը, թե՛ անգլերենի ուսուցման գործնական դասընթացները,
4. հստակեցնել ակադեմիական գրագրության ուսուցման ժամանակակից ռազմավարություններն և տեխնոլոգիաները գրելու պլանավորման, նախագծման, վերանայման, վերստուգման փուլերում,
5. մշակել օտարալեզու ակադեմիական գրագրության ուսուցման, գրավոր ակադեմիական կոմպետենցիայի ձևավորմանը նպաստող վարժությունների համակարգ:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՔ ԵՆ ՀԱՆԴԻՍԱՑԵԼ.

- խոսույթի վերլուծության (A. Г. Мартынова 2006, E. Hatch 1992, D. Nunan 1993, 2008. M. McCarthy 1991),
- գրավոր խոսքի ժանրային վերլուծության (R. Badger & G. White 2000, V.K. Bhatia 1993, M. Callaghan, P. Knapp, G. Noble 1993, H. Kay & T. Dudley-Evans 1998),
- ակադեմիական գրագրության ռազմավարությունների մշակման և կիրառման (I. Leki 1998, J. C. Bean, D. Drenk & F. D. Lee 1982),
- գիտական հետազոտական գրավոր խոսքի ուսուցման (H. Glasman-Deal 2010, J. Swales 1990),
- ակադեմիական գրավոր խոսքի վերլուծության (D. Atkinson 2003, M. Hairston 1998, T. Hedge 1988, L. L. Irvin 2010),
- գրավոր խոսքի ռեգիստրի վերլուծության (D. Biber 2006, D. Nunan 2008),
- ակադեմիական նպատակներով անգլերենի ուսուցման (R. R. Jordan 1999, A. Kay 1996, A. Oshima, A. Hogue 1999, J. Swales & C.Freak 2012, J. Trzeciak & S. E. Mackay 1994) տեսությունները:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ: Առաջադիր խնդիրների լուծման համար ընտրվել և կիրառվել են հետևյալ մեթոդները.

1. *Տեսական*՝ հիմնախնդրին վերաբերող դիդակտիկական, լեզվաբանական և մեթոդական գրականության ուսումնասիրություն, ակադեմիական

գրագրության ուսուցման ոլորտին վերաբերող տեքստերի և խոսույթների վերլուծություն:

2. *Էմպիրիկ* հետազոտության մեթոդներ.

ա) *դիփում*. տվյալներ և փաստեր ենք հավաքագրել և մշակել թեմայի ուսումնասիրման և գործնական կիրառման համար,

բ) *թեստավորում*. բացահայտել ենք գիտափորձին մասնակցած սովորողների տարիքային, հոգեբանական և անհատական առանձնահատկությունները, մանկավարժության սուբյեկտների անձնային և մասնագիտական որակները, պարզել թեմայի լեզվաբանական առանձնահատկությունները,

գ) *փորձարկում*, որ նպաստել է մեր հետազոտական թեմայի վերաբերյալ մեթոդական հանձնարարականների գործնական կիրառմանը:

3. *Վիճակագրական՝* փորձարարական ուսուցման արդյունքների տվյալների մաթեմատիկական-վիճակագրական վերլուծություն:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒՅԹՆ այն է, որ

- ստեղծվել է վերջնարդյունքի, գործընթացի և ժանրի վրա հիմնված մոտեցումների համեմատական վերլուծությամբ ակադեմիական գրագրության ուսուցման դինամիկ, քառաստիճան մոդել /ռեֆերատ-կուրսային աշխատանք-ավարտական աշխատանք-հոդված/,
- ուսումնասիրվել և դասակարգվել են ակադեմիական բնագրերի և խոսույթների ընտրության, նրանց միջոցով ակադեմիական գրագրության ուսուցման սկզբունքները և մեթոդները:
- մշակվել է նշված մոդելի շրջանակներում ակադեմիական բնագրերի և խոսույթների շուրջ աշխատանքի մեթոդական համակարգ, որի արդյունավետությունը հիմնավորվել է համապատասխան փորձարարական ուսուցման ընթացքում և նրա արդյունքների վերլուծությամբ:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ՝

- ուսումնասիրվել են ակադեմիական գրագրության ուսուցմանը վերաբերող մեթոդական տեսությունները,

- բացահայտվել են ակադեմիական գրագրության ուսուցման առանձնահատկություններն անգլերենի մասնագիտական դասընթացում,
- հստակեցվել է ակադեմիական գրագրության ուսուցման բովանդակային և գործառական բնութագրերը մասնագիտական անգլերենի դաընթացում,
- ստեղծվել է ակադեմիական գրագրության ուսուցման արդյունավետ կաղապար, որն ընկած է առաջարկվող մեթոդական համակարգի հիմքում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ.

- Ակադեմիական բնագիր տեքստերի և նրանց շուրջ աշխատանքի համար մշակված վարժությունների համակարգը կարող է հիմք հանդիսանալ սովորողների ակադեմիական գրավոր խոսք կառուցելու կարողության և հմտության զարգացման և ձևավորման համար:
- Ներկայացվող ակադեմիական գրագրության ուսուցման մեթոդական համակարգը և գործնական բնույթի հանձնարարականները կարող են կիրառվել նաև անգլերեն լեզվի տարբեր տեսանկյուններ զարգացնելու համար:
- Ակադեմիական գրագրության ուսուցման հիմնական մոտեցումների հիմքում ընկած որոշակի ցուցումներ և երաշխավորություններ կարող են օգտագործվել ինչպես անգլերեն լեզվի մասնագետների, այնպես էլ անգլերենի ոճաբանության, բառագիտության և դասավանդման մեթոդիկայի հարցերով զբաղվող անհատների կողմից առարկայական ծրագրեր կազմելու, ինչպես նաև սեմինարների, անգլերեն լեզվի մասնագետների վերապատրաստումներ իրականացնելու ժամանակ:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ՓՈՒԼԵՐԸ: Գիտահետազոտական աշխատանքն իրականացվել է երեք փուլով:

- Առաջին (2012–2013 թթ.) փուլում որոշվել է հետազոտության թեման, շարադրանքի պլանը, հստակեցվել են հետազոտության հիմնական հասկացությունները և կարգերը, առաջադրվել են վարկածն ու խնդիրները:
- Երկրորդ (2013–2014 թթ.) փուլում հավաքագրվել և ուսումնասիրվել է հիմնական գրականությունը, շարադրվել է առաջին գլուխը, ուսումնասիրվել

են ՀՀ-ում և արտերկրի զարգացած կրթական ավանդույթներ ունեցող բուհերում սովորողների ակադեմիական գրագրության կարողության ձևավորման ծրագրերը, մոտեցումները, ռազմավարությունները:

- Երրորդ (2014-2015 թթ.) փուլում իրականացվել է փորձարարական ուսուցում, որի նպատակն է եղել ակադեմիական գրագրության գոյություն ունեցող դասընթացների ուսումնասիրությամբ բացահայտել դրանց կազմակերպման թերությունները և բարելավել դրանք՝ կիրառելով ակադեմիական գրագրության ուսուցման նոր ռազմավարություններ և տեխնոլոգիաներ, ինչպես նաև հիմնավորել առաջարկվող մեթոդիկայի արդյունավետությունը:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՀԱՎԱՍՏԻՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ

ՀԻՄՆԱՎՈՐՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆՆ ապահովվում են կիրառված հիմնադրույթներով և տեսականորեն ու գործնականորեն հիմնավորվում է մեթոդների համալիր գործածությամբ, հետազոտության օբյեկտի և առարկայի դիդակտիկական և մեթոդական առանձնահատկություններին համապատասխան և հետազոտության արդյունքում ստացված տվյալների հուսալիությամբ:

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՎԱՅԱՑՎՈՂ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐՆ ԵՆ՝

1. Ակադեմիական գրագրության մշակույթի ձևավորման կարևոր պայման է գրագրողության նկատմամբ համապատասխան վերաբերմունքի առկայությունը, գրագրողությունից խուսափելու ռազմավարություններին ու միջոցներին տիրապետելը:

2. Գործընթացային մոտեցման տեսանկյունից առաջնային է գրավոր տեքստի կամ խոսույթի ստեղծումը, որի համար հեղինակը պետք է կարողանա պլանավորել գրավոր խոսքի ստեղծման գործընթացը, խմբագրել փուլ առ փուլ, հստակեցնել հասցեատիրոջը՝ պահպանելով գրավոր խոսույթի կառուցման նորմերը:

3. Նույն տրամաբանությամբ՝ դասավանդողները պետք է հաշվի առնեն ուսանողների և լեզվակիրների լեզվամտածողության, մտածելակերպի, ինչպես նաև ճանաչողական տարբերությունները, ինչպես նաև այն, թե ինչ (վերջնարդյունքի, գործընթացի և ժանրի վրա հիմնված) մոտեցումներով է ուսուցանվում ակադեմիական գրագրությունը: Նշված մոտեցումների հստակեցումը կարևոր է թե՛ դասընթացը

նախագծելիս, թե՛ ուսուցման մեթոդական գործիքակազմն ընտրելիս, թե՛ ուսուցման ռազմավարությունները և ընթացակարգերը որոշելիս և կիրառելիս:

4. Ակադեմիական գրագրության ուսուցման գործընթացում փոխներգործուն, անձնակողմնորոշիչ տեխնոլոգիաների, ռազմավարությունների մեթոդների, հնարների կիրառումը կարող է լինել արդյունավետ, եթե ապահովվում է սովորողների ակադեմիական գրագրության կոմպետենցիայի շարունակականությունը և անընդհատությունը:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆՆ իրականացվել է Երևանի Վ. Բրյուսովի անվան պետական լեզվահասարակագիտական համալսարանի «Մանկավարժության և օտար լեզուների դասավանդման մեթոդիկայի» ամբիոնում, հրատարակված աշխատանքներում, Երևանի պետական համալսարանի V միջազգային գիտաժողովում և փորձարարական ուսուցման բազա հանդիսացող օտար լեզուների ֆակուլտետի համապատասխան խմբերում: Ատենախոսության հիմնական դրույթները արտացոլված են տպագրված հրապարակումներում (տե՛ս ատենախոսության սեղմագրի վերջում ներկայացված հրապարակումների անվանացանկը):

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԾԱՎԱԼՆ ՈՒ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ: Ատենախոսությունը բաղկացած է 135 համակարգչային էջից: Այն ներառում է ներածություն, երկու գլուխ, եզրակացություններ, օգտագործված գրականության ցանկ, հավելվածներ, 5 աղյուսակ և 8 գծապատկեր:

ԳԼՈՒԽ 1. ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԳՐԱՎՈՐ ԽՈՍՔԻ ԼԵԶՎԱՈՃԱԿԱՆ ՀԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐԸ

1.1 «Ակադեմիական գրագրություն» դասընթացի ուսումնասիրման հիմնախնդիրը լեզվաբանական բուհում

Արտասահմանի հարուստ ավանդույթեր ունեցող բուհերում «Ակադեմիական գրագրություն» դասընթացը ուսումնական ծրագրերի կարևոր բաղադրիչ է: Այն ներառվում է թե՛ պարտադիր, թե՛ ընտրովի դասընթացներում: Ինչ վերաբերում է ուսուցման նորագույն ռազմավարությունների և տեխնոլոգիաների կիրառմանը, ապա դրանք շարունակաբար վերանայվում և թարմացվում են: Նույնը վերաբերում է ուսումնամեթոդական գրականությանը, դասագրքերին, ուսումնական ձեռնարկներին և այլն: Ավելին, ինչպես նշում է Ի.Բ. Կորոտկինան. «Արևմուտքում այն կենտրոնական տեղ է զբաղեցնում ակադեմիական հմտությունների զարգացմանն ուղղված այլ հմտությունների շարքում, ինչպիսիք են ակադեմիական ընթերցանությունը, ակադեմիական ունկնդրումը և ակադեմիական բանավոր խոսքը» (Короткина 2011):

Անկասկած, ՀՀ-ի բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում ակադեմիական գրագրությունն այս կամ այն տեսքով վաղուց մտել է ուսումնական ծրագրերի մեջ, սակայն կրթական նոր իրավիճակում ակադեմիական գրագրության ուսուցման կայացումը դեռևս նախնական փուլում է գտնվում և դրա համակողմանի ուսումնասիրության և զարգացման համար պահանջվում է ուսումնասիրել արտերկրյա հարուստ փորձը, ՀՀ-ի լեզվական բուհերին ներկայացվող արդի պահանջները, ինչպես նաև գրավոր խոսքի ուսուցման հայրենական ավանդույթները:

Ինչպես հայտնի է, ժամանակակից տեղեկատվական դարում ակադեմիական գրագրության ուսուցումն օգնում է ուսանողներին, նախ և առաջ, արագ և ճիշտ ընտրել անհրաժեշտ տեղեկատվությունը: Ավելին, տեղեկատվության հսկայաձավալ հոսքում ուսանողները պետք է ոչ միայն պասիվորեն յուրացնեն ընտրված նյութը, այլև

կարողանան այն մշակել, համադրել, վերլուծություն կատարել, առանձնացնել առաջնայինը երկրորդականից և քննադատաբար մոտենալ դրան: Այս նպատակով նրանք պետք է համապատասխան հմտություններ զարգացնեն, որտեղ առանցքային է ակադեմիական գրագրության զարգացման հիմնախնդիրը: Անկախ այն բանից, թե ուսանող ես, դասավանդող, թե գործարար, ակադեմիական գրագրության հմտությունները խիստ անհրաժեշտ են մարդկանց կենսագործունեության տարբեր ոլորտներում: Ակնարկները /Էսսեները/, զեկուցումները, ամփոփումները /անոտացիաներ/, հաղորդումները, ելույթները, գիտական պարբերականներում ընդգրկված բազմաբնույթ նյութերը ակադեմիական ոճով գրված փաստաթղթերի մի փոքր մասն են կազմում: Վերոհիշյալով չեն սպառվում ակադեմիական ոճով գրված փաստաթղթերի շարքը, այն շատ ավելի բազմազան է ու ընդգրկուն:

Ինչ վերաբերում է օտար լեզվով «Ակադեմիական գրագրություն» առարկայի դասավանդմանը, ապա այստեղ ևս կան բազում խնդիրներ, որոնք անպայման պետք է հաշվի առնվեն դասավանդման ընթացքում: Այստեղ, նախ, պետք է հաշվի առնել այն տիպաբանական բնույթի դժվարությունները, որոնք առաջ են գալիս ոչ միայն բառային, քերականական, այլև մշակութային, միջմշակութային, խոսույթային փոխներթափանցման հաղթահարման գործընթացում:

«Ակադեմիական գրագրություն» դասընթացի ուսումնասիրման գործընթացում ուսանողները տարբեր բնույթի դժվարություններ են հաղթահարում: Դա, նախ և առաջ, վերաբերում է ընդհանուր լեզվական ունակությունների ցածր մակարդակին: Մասնավորապես, գրավոր խոսքի կամ գրագրական հմտությունները, որպես կանոն, զգալիորեն հետ են մնում խոսքային գործունեության մյուս տեսակների զարգացման մակարդակից: Դրանով պայմանավորված՝ մասնագիտական մակարդակում օտար լեզու ուսումնասիրող ուսանողները լուրջ դժվարություններ են հաղթահարում ուսուցման տարբեր փուլերում ռեֆերատներ, զեկուցումներ, հաշվետվություններ գրելիս: Պատահական չէ, որ մագիստրոսական կրթության ավարտական փուլում և անգամ ասպիրանտուրայում լուրջ խնդիրներ են առաջ գալիս թեզիսներ, հոդվածներ գրելիս:

Ակադեմիական գրագրությունն առնչվում է գիտահետազոտական, ուսումնառական գործունեությանը և միտված է սովորողների հետազոտական կարողություններն ու հմտությունները զարգացնելուն և ձևավորելուն:

Ընդհանուր առմամբ, ակադեմիական գրագրությունը գիտական ոճի ենթաոճ է, և նրան բնորոշ է գիտական ոճի հիմնական բնութագրերը, որի բնորոշ հատկանիշներն են ընդհանրականությունը, նորմատիվությունը, ճշգրտությունը, շեշտված տրամաբանությունը (Кожина, Дускаева, Салимовский 2008): Այս բնութագրերը ընդհանուր են ցանկացած լեզվի համար: Բացի վերը նշված հատկանիշներից գիտական ոճին խիստ բնորոշ է նաև շարադրման պաշտոնական ոճը, ինչը ենթադրում է ակադեմիական բառապաշարի գործածում, առաջին դեմքի փոխարեն երրորդ դեմքի դերանվան կիրառում, բառերի հստակ ընտրություն և ոճի հղկվածություն: Պրոֆ. Գաբրիելյանը նշում է, որ գիտական գրավոր խոսքում բառերը պետք է գործածվեն իրենց ուղղակի, առաջնային, եզրույթային իմաստով՝ խուսափելով փոխաբերական իմաստներից, բազմիմաստությունից, հուզարտահայտչական երանգավորումից (Գաբրիելյան 2007):

Ինչպես հայտնի է, մարդն իր կյանքի ընթացքում այս կամ այն կերպ առնչվում է տարբեր ոճերի, որոնք կիրառվում են և՛ բանավոր, և՛ գրավոր խոսքում: Ակադեմիական գրավոր խոսույթի հանգամանակից վերլուծության համար, նախ և առաջ, անհրաժեշտ է համապարփակ պատկերացում ունենալ գործառական ոճերի վերաբերյալ, ինչը թույլ կտա դիտարկել ակադեմիական գրավոր խոսույթի առանձնահատկություններն այլ ոճերի համեմատությամբ: Ընդունված է տարբերել հինգ գործառական ոճ՝ գիտական, պաշտոնական կամ վարչագործարարական, հրապարակախոսական, գեղարվեստական և առօրյա կամ առօրյա- խոսակցական, ժողովրդախոսակցական (Աբրահամյան 1982):

Պաշտոնական ոճը գործադրվում է բոլոր տեսակի պաշտոնական փաստաթղթերում: Պաշտոնական ոճի լեզվական կարևոր հատկանիշն արտահայտման անդիմությունն է, քանի որ հաղորդակցումն իրականացվում է ոչ թե խոսողի անունից և հասցեագրվում որոշակի խոսակցի, այլ ունենում է ընդհանրական բնույթ (Պետրոսյան 2014): Բնորոշ հատանիշներից են շարադրանքի սեղմությունն ու

ձևակերպումների ճշգրտությունն ու միանշանակությունը: Հրապարակախոսական ոճը հրապարակախոսության լեզուն է, հետևաբար, աչքի է ընկնում իր քարոզչական բնույթով: Լեզվական կարևոր հատկանիշներից են սեղմությունը, անհարկի մանրամասնություններից խուսափելը և ներգործության լեզվական միջոցների գործադրումը, պարզությունը և հանրամատչելիությունը (Պետրոսյան 2014): Գեղարվեստական ոճի գործածության ոլորտը գեղարվեստական գրականություն է: Այստեղ առատորեն գործածվում են պատկերավորման ու արտահայտչական տարաբնույթ միջոցներ՝ մակդիրներ, համեմատություններ, փոխաբերություններ: Այս ոճն աչքի է ընկնում նաև լեզվական միջոցների օգտագործման բազմազանությամբ: Գեղարվեստական խոսքում կարող են գործածվել լեզվական մյուս տարբերակներին բնորոշ լեզվական ու ոճական միջոցներ, լեզվի ոճական տարբեր շերտերին պատկանող բառեր ու արտահայտություններ: Ելնելով աշխատանքի նպատակադրումից առավել մանրամասն անդրադառնանք գիտական ոճին: Գիտական ոճը կիրառվում է գիտահետազոտական աշխատանքի բնագավառում՝ գիտական տարբեր ճյուղերում, տեխնիկայում, գիտական մենագրություններում, ատենախոսություններում, դասախոսությունների ժամանակ: Գիտական շարադրանքում գրեթե չեն գործածվում պատկերավորման միջոցներ, լեզվի հուզաարտահայտչական տարրեր: Դա բացատրվում է նրանով, որ այն աչքի է ընկնում շարադրանքի օբյեկտիվությամբ, այսինքն՝ գիտնականը, գիտական աշխատանքի հեղինակը նյութը շարադրելիս ձգտում է բացահայտել օբյեկտիվ ճշմարտությունը՝ փաստերի ցուցադրման և ապացուցման մեթոդով: Հետևաբար, գիտական ոճի բնորոշ կողմը դրույթների, ճշմարտությունների ապացուցումն է դատողությունների միջոցով: Գիտական ոճում մտածողությանը հատուկ են վերացարկումն ու ընդհանրացումը: Գիտական ոճի այս հատկանիշին մեծապես նպաստում են եզրույթների առատ կիրառությունը, որոնք, որպես կանոն, մենիմաստ են (Մարության 2000): Գիտական ոճ հասկացության ընդգրկունությունը ենթադրում է բազմաբնույթ բովանդակային առանձնահատկություններով ու գործառույթներով ժանրային մի ամբողջ շարք՝ գիտական հոդվածից մինչև արտադրատեխնիկական գրականություն: Ժանրերի այսպիսի բազմազանությունը պետք է որ ենթադրի գիտական ոճի ենթաբաժանումներ՝

ըստ գիտության տարբեր բնագավառների: Մասնագիտական գրականության մեջ հանդիպում են տարբեր բաժանումներ ըստ ենթատեսակների: Ռոզենտալը նշում է, որ գիտական ոճն ունի իր տարատեսակները՝ ենթաոճերը: Դրանք են՝ գիտահանրամատչելի, գիտահրապարակախոսական, ուսումնագիտական, գիտատեխնիկական (Розенталь 1987): Իսկ Կոլեսնիկովան առանձնացնում է հետևյալ ենթաոճերը՝ բուն գիտական, ուսումնագիտական, գիտահանրամատչելի, գիտատեղեկատվական (Колесникова 2006): Սենկևիչը տալիս է հետևյալ տարաբաժանումը՝ բուն գիտական/ակադեմիական/, գիտական-տեղեկատվական, գիտական-ուղեցուցային, ուսումնագիտական և գիտահանրամատչելի (Сенкевич 1984): Նույն հեղինակը կարծում է, որ վերջին երկուսը դժվար է համարել բուն գիտական ենթաոճեր, քանի որ առաջինն ունի ուսուցողական բնույթ, իսկ երկրորդում շարադրանքը մոտ է գեղարվեստականին: Հաշվի առնելով գիտական ոճի ենթաոճերի բազմազանությունն ու տարաբնույթ տարաբաժանումները՝ կարելի է ընդունել հետևյալ տարաբաժանումը՝ բուն գիտական, ուսումնագիտական, գիտահանրամատչելի: Հայ իրականության մեջ Ջահուկյանն ու Խլղաթյանը ևս ընդունում են հետևյալ տարաբաժանումը՝ բուն գիտական կամ ակադեմիական, գիտաուսումնական և գիտահանրամատչելի (Ջահուկյան, Խլղաթյան 2007): Բուն գիտական ենթաոճը գործադրվում է մասնագետներին հասցեագրված այնպիսի գիտահետազոտական աշխատություններում, ինչպիսիք են գիտական հոդվածը, հաշվետվությունը, թեկնածուական ատենախոսությունը, մենագրությունը և այլն: Որպես գիտական ոճի բուն, առանցքային հատկանիշներ առանձնացվում են տեղեկատվության ճշգրտությունը, փաստարկների ապացուցողականությունը, շարադրանքի տրամաբանական կառուցումը, ձևերի հակիրճությունը (Ворожьёва, Лукашова 2000): Քանի որ այս ենթաոճով գրված աշխատությունները հասցեագրված են որոշակի մասնագետների, այսինքն՝ նախատեսված չեն ընթերցողների լայն շրջանակների համար, ուստի բովանդակության մատչելիությունն ոչ պարտադիր պայման է: Սակայն, բուն գիտական ոճում պարտադիր ու անհրաժեշտ պայման է խոսքի հստակությունը, մաքրությունը, ճշգրտությունը, պարզությունը: Այս ենթաոճի բառաշերտը կազմում են մասնագիտական բառերը, եզրույթները, եզրույթային կապակցությունները, որոնք

կիրառվում են իրենց անվանողական, բառարանային նեղ իմաստով՝ առանց փոխաբերական, հուզական երանգների: Ուսումնագիտական կամ գիտաուսումնական ենթաոճը գործադրվում է ուսումնական բնույթի աշխատություններում՝ դասագիրք, ուսումնական ձեռնարկ, ուսումնական դասախոսություն (Ջահուկյան, Խլղաթյան 2007): Այս ենթաոճին բնութագրական են նաև ուսումնառական տեքստերը՝ ռեֆերատ, կուրսային, ավարտական աշխատանք և այլն: Այս ենթաոճում նյութի շարադրանքն ուսուցողական է: Տրվում են օրինակների լուսաբանումներ, համեմատություններ, մեկնաբանություններ (Воробьева, Лукашова 2000): Նյութի շարադրման ձևը նկարագրությունն է, մեջբերումները քիչ են: Թույլատրելի են նյութի կրկնություններ, սակայն մեկ այլ մակարդակում՝ ուսուցման մեկ այլ խնդիր իրագործելու համար: Ուսումնագիտական ենթաոճի համար պարտադիր պայմաններ են հստակությունը, պարզությունը, ինչպես նաև նյութի մատչելիությունը՝ ուսումնառողների նախնական գիտելիքներին համապատասխան: Գիտահանրամատչելի ենթաոճը նախատեսված է ընթերցողների լայն զանգվածների համար, հետևաբար, այն պետք է լինի գիտական ոճի պարզեցված շարադրանքը: Տվյալ ոճն ունի տեղեկատվական գործառույթ, իսկ նպատակն ընթերցողին հետաքրքրելն է:

Գիտական ոճն իր ենթաոճերով առանձնանում է գեղարվեստական, հրապարակախոսական, գրական-խոսակցական, ժարգոնային-խոսակցական և խոսքի այլ տեսակներից: Չնայած այն հանգամանքի, որ գիտության բոլոր բնագավառներում գիտական գրավոր խոսքին ներկայացվող ընդհանրական պահանջները նույնական են՝ այդուհանդերձ, գիտության լեզուն, ըստ էության, տարանջատված է: Օրինակ՝ ֆիզիկայի և լեզվաբանության ոլորտներին նվիրված աշխատություններն իրենց լեզվաոճական առանձնահատկություններով խիստ տարբեր են: Դրա հետ մեկտեղ, գիտական գրագրության բոլոր տեսակներն ընդհանրություն ունեն: Առաջին ընդհանրությունը եզրույթների գործածությունն է, որով ապահովվում է գիտական աշխատանքի գիտականության սկզբունքը: Երկրորդ ընդհանրությունը գիտական գրավոր խոսքի հեղինակի և հասցեատիրոջ երկմիասնությունն է, այսինքն՝ այն թե ում է ուղղված գրավոր խոսքը կամ խոսույթը: Օրինակ՝ ինքնին հասկանալի է, որ լեզվաբանական համակարգի օրինաչափություններով չհետաքրքրվող մեկը չի

կարող որևէ կերպ ներառվի լեզվաբանական խոսույթի մեջ: Այստեղ կարևորը այն է, որ կողմերը լիարժեքորեն ներառված լինեն տվյալ խոսույթային հանրության մեջ, այլապես խոսույթը չի կայանա: Սակայն որքան էլ շեշտենք հեղինակի և հասցեատիրոջ ներգրավածության գաղափարը մեկ խոսույթային միավորի մեջ, այնուամենայնիվ մեծ է գիտական աշխատանքի հեղինակի պատասխանատվությունը: Գիտական հաղորդման, գրավոր թե՛ բանավոր, հեղինակը պարտավոր է սեփական մտքերն առավելագույնս հստակ ձևակերպելու համար ընտրել այնպիսի բառապաշար, ոճական հնարներ, քերականական կառույցներ, որոնք չեն նպաստի իմաստային կորուստների, աղավաղումների ու թյուրըմբռնման: Բացի լեզվաոճական միջոցների պատշաճ ընտրությունից՝ հեղինակը պարտավոր է նաև զանազան տեխնիկական պահանջների շնորհիվ/թավ, շեղատառ, գծապատկերներ, աղյուսակներ/ ապահովել արդեն հայտնի նյութից նորին անցնելը/թեմա-ռեմա/, նյութի կարևոր հատվածները առանձնացնելը, վերնագրերը, գլուխները, ենթագլուխները հստակեցնելը և այլն: Ըստ էության, այստեղ մենք գործ ունենք հարատեքստային միջոցների տեղին գործադրման հետ:

Յուրաքանչյուր մարդ իր կյանքի ընթացքում այս կամ այն չափով առնչվում է գիտական ոճի ենթատեսակներից մեկին, որ կիրառվում է և՛ բանավոր, և՛ գրավոր խոսքում: Սակայն գիտական ոճը սովորաբար հանդիպում է գրավոր խոսքում, ուստի անհրաժեշտ է, որ գոյություն ունենան այնպիսի չափանիշներ, ակադեմիական գրավոր խոսույթի բովանդակությանը ներկայացվող այնպիսի պահանջներ, որոնցով կառանձնանա տվյալ ոճը այլ ոճերից: Ակադեմիական գրավոր խոսույթ ասելով, նախ և առաջ, հասկանում ենք բուն գիտական և ուսումնագիտական տեքստերի վերլուծություն և դրանց առանձնահատկությունների վերհանում: Ուստի, Բուրեն առանձնացնում է ակադեմիական գրավոր խոսույթի բովանդակային հետևյալ առանձնահատկությունները (Byre и др. 2003):

1. Կապակցվածությունը՝ նախադասությունների և տեքստի հատվածների միջև կապակցող միավորների գործածությունն է: Անգլերենում առկա է նախադասությունների և տեքստի հատվածների միջև կապակցող միջոցների մի քանի տեսակներ (Halliday 1976):

❖ Հղում (reference). լինում է ներտեքստային և արտատեքստային: Ներտեքստային հղման դեպքում գործածվում են հետևյալ բառային միավորները՝ it, he, him, this, that, here, there, որոնք կա՛մ փոխարինում, կա՛մ մատնանշում են այլ բառեր և/կամ տեքստի հատվածներ: Օրինակ՝ The most common reasons given were that computers made writing ‘easier’, facilitated the correction of spelling and punctuation mistakes, were ‘modern’, ‘useful’, ‘interesting’, and ‘faster’ than writing by hand. **This** corroborates conclusions from other researchers who report that CMC in the second language classroom facilitates general communication and the revision process (Gray et al 2011) Նախաբերության դեպքում հղում է կատարվում տեքստում նախապես ասվածին/ասվածը, վերոհիշյալը/, իսկ հետաբերության դեպքում՝ հետագա ասելիքին/ստորև բերվող, այսուհետ/:

❖ Փոխարինում (substitution). բառի կամ արտահայտության փոխարինումն է իմաստով մոտ մեկ այլ լեզվական միավորով: Օրինակ՝ Apparently, incinerators can be considered the best way of getting rid of non-recyclable rubbish so the council intends to install **one** here. Նմանօրինակ փոխարինող միավորներ են ones, so, do և այլն:

❖ Բառային միջոցներով արտահայտվող կապակցվածություն (lexical cohesion). միևնույն երևույթը կամ առարկան մեկ այլ բառով կամ բառակապակցությամբ արտահայտելու եղանակ է, և/կամ իմաստային կապակցվածությունն արտահայտվում է ընդհանրացնող կամ մասնավորեցնող տարրերի միջոցով: Օրինակ՝ Researchers have found that individuals who are skilled at music tend to have a number of positive **features**. These include **qualities** such as creativity, energy, and the ability to work well. (Terry et al 2010) The country is facing a range of **problems** including inflation and high unemployment. /problem բառով ընդհանրացվում են թվարկվող մյուս խնդիրները/

2. Համակարգվածություն՝ տեքստին առանձին հատվածների փոխկապակցվածությունն է (coherence): Օրինակ՝ Synonyms, words that have the same basic meaning, do not always have the same emotional meaning. For example, the words stingy and frugal both mean ‘careful with money’. However, calling someone stingy is an insult, but calling frugal is a compliment. Similarly, a person wants to be slender but not skinny, aggressive but not pushy. Therefore, you should be careful in choosing words

because many so-called synonyms are not really synonymous at all. (Oshima & Hogue 2009)

Օրինակից պարզ է, որ պարբերությունն ունի հետևյալ կառուցվածքը՝ ա. ենթահիմք, որը հաղորդման ելակետն է, սակավ տեղեկություն պարունակող մասը, բ. ասույթ, որը հաղորդման հիմնական բովանդակությունը պարունակող մասն է, գ. ամփոփում, որը ի մի է բերում հաղորդման ասելիքը: Այսպիսով՝ պարբերությունն ունի ենթահիմք-ասույթ-ամփոփում հաջորդականությունը, որը համապատասխանում է պարբերության կառուցման դասական կանոններին:

3. Ամբողջականությունը՝ տեքստը կազմող մասերի փոխկապակցվածությամբ ասելիքն ավարտին հասցնելու, ամբողջացնելու հմտությունն է: Գործադրվում են համապատասխան ամփոփող, ընդհանրացնող բառային միավորներ և արտահայտություններ՝ «այսպիսով», «ամփոփելով» և այլն (Буре и др. 2003):

Պետրոսյանն այս շարքին ավելացնում է «վերացարկվածություն» հասկացությունը, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ գիտական ոճում մտածողության իրականացման ձևը դատողություններն ու մտահանգումներն են, որոնք ներկայացվում են վերացարկված ու ընդհանրացված: Գիտական գործունեության մեջ սա արտահայտվում է մակաժման, արտաժման, մտովի մոդելավորման, ձևայնացման, իդեալականացման և վերացարկման մյուս գործողությունների կիրառմամբ: Լեզվական մակարդակում վերացարկվածությունն արտահայտվում է վերացական հասկացություններ արտահայտող գոյականների առատ կիրառման միջոցով/innovation, acknowledgement/: Մյուս հասկացությունը ճշգրտությունը և եզրույթային հազեցվածությունն է: Ոճի այս հատկությունը պահանջում է տեղեկույթի ճշգրիտ և լիակատար լուսաբանում, որն ենթադրում է տվյալ խոսքի բովանդակության արտահայտում ստույգ դատողություններով և ճշգրիտ հասկացություններով: Գիտական դատողությունների հիմքում ընկած են հասկացությունները, հետևապես գիտական շարադրանքի հենքը հասկացություններ նշանակող եզրույթներն են: Եվ կարևոր չէ, թե գիտական շարադրանքում նույն եզրույթը քանի անգամ կարող է հանդիպել, կարևորն այն է, որ առանց դրանց գիտական աշխատությունը չի կարող կառուցվել: Միջին հաշվարկով գիտական շարադրանքի ընդհանուր բառապաշարի 15-25% կազմում են եզրույթները (Розенталь 1987):

Կարևոր հասկացություն է օբյեկտիվությունը, որը պահանջում է օբյեկտիվ շարադրանք՝ առանց հեղինակային վերաբերմունքի դրսևորման/ in my opinion, to my mind/: Հեղինակային վերաբերմունքը կարծիքի կամ համոզմունքի ձևով դրսևորվում է, երբ հեղինակը քննական-քննադատական մոտեցմամբ սկզբնաղբյուրները վերլուծում է, սակայն առանց հուզազգացական երանգների: Չեզոք շարադրանքն ևս ընթերցողի մեջ կարող է առաջացնել հույզեր, բայց դրանք ոչ թե հեղինակային հույզերի պատասխանն են, այլ գիտական փաստերը գիտակցելու և դրանց արձագանքելու ձև: Գիտական շարադրանքում լեզվական առումով օբյեկտիվությունն ապահովվում է անդեմ նախադասությունների կիրառմամբ/it is known that..., it can be concluded that...../, ինչպես նաև I, you անձնական դերանունների բացառմամբ: Գիտական շարադրանքում հեղինակի տեսակետը սովորաբար արտահայտվում է we, our, us դերանունների օգնությամբ, ինչպես նաև մի շարք բառաքերականական միավորների միջոցով, որոնք անուղղակիորեն, թաքնված կերպով «ակնարկում» են հեղինակի դիրքորոշումների մասին: Այս երևույթը առավել հայտնի է հեջինգ/hedging/ եզրույթով, որի մասին կխոսվի մեր հետագա շարադրանքում:

Գիտական շարադրանքի ճշգրտությունն ապահովվում է գիտական բառապաշարի տերմինաբանությամբ և եզրույթների ստույգությամբ, ինչպես և բառերն իրենց ուղիղ, անվանողական իմաստներով գործածելով: Ճշգրտության պահանջն այս ոճում բացառում է նաև լեզվական պատկերավորման միջոցների/ համեմատություն, փոխաբերություն, մակդիր, չափազանցություն/ գործածությունը: Դրանցից թերևս համեմատությունը միայն կարող է խիստ հազվադեպ հանդիպել գիտական ոճում՝ համոզականություն, պարզություն ու մատչելիություն ապահովելու նպատակով: Ճիշտ է, այսպես գիտական խոսքը դառնում է ոճականորեն միապաղաղ, սակայն դա նրա առանձնահատկությունն է և ոչ թե թերությունը:

Ակադեմիական գրավոր խոսույթի կարևոր բնութագիր է սեղմությունը: Սա ոճի այն հատկությունն է, որ պահանջում է տվյալ բովանդակությունն արտահայտել լեզվական համեմատաբար ավելի քիչ միավորներով: Սեղմության առումով գիտական ոճի առանձնահատկություններից է տեղեկույթը նշանների տեսքով՝ գիտությանը բնորոշ ձևայնացված լեզվով ներկայացնելը, որն ընդգրկում է գծապատկերեն, գծագրեր,

նկարներ, տրամագրեր, բանաձևեր և այլն: Բացի վերընշված պահանջներից գիտական շարադրանքի սեղմությունն ապահովող միջոցներից են՝ գոյականով կազմված բառակապակցությունները /productivity increase, quality improvement, baggage inspection procedure/, ինչպես նաև ածական+գոյական բառակապակցությունները /an unusual circumstances, a large number/, դերբայական դարձվածով կառույցներ/companies supplying energy, greenhouse gas emission driven by a surge in coal use/, նախդիրավոր կապակցություններում /to determine the effect of salt on the growth and development of paddy, the first step in seeking quicker treatment/, ներդրյալ կառույցներ /In four cohorts(Athens, Keio, Mayo, and Florence), investigators stated that...../ (Biber 2010): Ներդրյալ արտահայտությունների առատ գործածությունը բխում է գիտական շարադրանքի բնույթից: Դրանք ունեն հավելյալ լրացումների արժեք, ուստի գիտական խոսքում դրանց գործածությունն ոչ միայն կարևոր, այլև պարտադիր է (Մարության 2000): Ներդրյալ արտահայտություններին իրենց գործառույթով մոտ են բաղիյուսական (copulative) կապակցությունները, քանի որ ունեն մեկնական, հավելական, մակաբերական իմաստներ: Մեկնական իմաստներ են արտահայտում հետևյալ բառային միավորները՝ that is to say, that is why, so, քանի որ բացատրում են նախորդի միտքը: Մակաբերական իմաստ են արտահայտում hence, therefore, thus, for this reason, consequently, as a result, it follows that, to this end բառային միավորները, քանի որ հաջորդ նախադասության միտքը բխեցնում են նախորդից: Հավելական իմաստ են արտահայտում and, but, also, besides, moreover, furthermore, too, in addition, firstly, քանի որ արտահայտում են լրացուցիչ տեղեկություն արտահայտող միտք:

Ակադեմիական գրավոր խոսույթը պետք է ոճական առումով լինի պարզ, որը պահանջում է տվյալ բովանդակությունն արտահայտել առավել պարզ ու հստակ լեզվական կառույցներով: Երբին խոսքն ոչ միայն անհասկանալի է, այլև՝ պակաս ազդեցիկ: Նույնքան կարևոր է ապահովել գրավոր խոսույթի մաքրությունը, կանոնավորությունը: Ոճի կանոնավորությունը պահանջում է, որ խստիվ պահապանվեն գրական լեզվի օրինաչափությունները, քերականական կանոնները: Մաքրությունը պահանջում է գրական-գիտական բառապաշարի գործածություն,

լեզվական մերժելի միջոցների՝ ժարգոնի, արգոյի, գոեհկաբանության, մակաբույծ բառերի բացառում (Պետրոսյան 2014): Ակադեմիական գրավոր խոսքում հանդիպում են նաև հետևյալ մաքրամոլության դրսևորումները՝

- բառապաշարի առավել պաշտոնական տարրեր՝ accord/convention - agreement, adjudicate-judge, albeit-although, appeal for-ask for, virtually-almost, more or less, administer-give, advocate-support, encourage, improper-wrong, pledge-promise, rest on-be based on, in respect of/with respect to-with regard to, as far as X is concerned, inappropriate-unsuitable, recently-lately, dispose of-get rid of, in excess of-over, higher than, good - positive, bad - negative, big - considerable.

- անդեմ կառույցներ՝ There is a substantial difference.... . It is obvious... .

- թեական, երկբայական իմաստով բառային միավորներ և եղանակավորող բայեր՝ possibly, probably, seem to, appear, may, might: Տվյալ բառային միավորների գործադրմամբ ակադեմիական գրավոր խոսքում հեղինակը խուսափում է «ուղիղ» պատասխաններ տալուց/hedging/:

- կրավորական նախադասություններ՝ The values were measured automatically by the control system. The stability of the process is enhanced by co-operation. The precise mechanism responsible for this antagonism cannot be elucidated.

Այսպիսով, հնարավոր չէ իրականացնել ակադեմիական գրագրություն առանց փաստարկման և վերլուծական ընթացակարգերի պահպանման: Այդ առումով Լ. Իրվինը նշում է, որ ակադեմիական գրագրությունը, լինելով փաստարկման կամ ապացուցողական (argumentative), պետք է զարգացնի վերլուծական կարողություններ: Նա գրում է, «...ակադեմիական գրագրությունը, նախ և առաջ, վերլուծություն է ... : Այս վերլուծությունը «խարխլում է» ուսումնասիրվող թեման և հնարավորություն է տալիս ավելի մանրազնին շոշափել այն, և այդ իսկ «զննության» արդյունքում երևան են գալիս նոր գաղափարներ» (Irvin 2010):

Ինչպես հայտնի է, ակադեմիական գրագրության հիմքը գրական լեզուն է: Դրանով պայմանավորված՝ գիտնականները համակարծիք են, որ գրական լեզվի բառապաշարից ու նորմերից շեղումները հնարավորինս պետք է բացառել: Շարադրանքն ունի ապացուցողական, փաստարկված բնույթ: Նախադասությունների

շարադասությունը կայուն է: Առատորեն կիրառվում են երկկազմ, բարդ ստորադասական նախադասություններ, որտեղ նախադասությունների կապակցությունը շաղկապավոր է, սովորաբար նպատակ, հետևանք, պատճառ ցույց տվող շաղկապներով, որոնցով և ապահովվում է գիտական շարադրանքի տրամաբանական, պատճառահետևանքային կապը (Եզեկյան 2007): Օգտագործվում են մեծ քանակությամբ կապեր և շաղկապներ, որոնց կիրառմամբ հնարավոր է դառնում կապակցել նախադասությունները, պարբերությունները՝ ընդգծելով դրանց պատճառահետևանքային կապերը: Ակադեմիական գրագրության սկզբունքներից մեկն այն է, որ գործածվում են հիմնականում պատմողական բնույթի նախադասություններ, իսկ հարցական ու բացականչական նախադասությունները բնորոշ են միայն հասարակական գիտություններից գրականագիտությանը, պատմագիտությանը, քաղաքագիտությանը և այլն, որտեղ հեղինակային և գնահատողական վերաբերմունքի անհրաժեշտություն կա (Պետրոսյան, Մարտիրոսյան 2009): Ակնհայտ է, որ ակադեմիական բառապաշարի անհրաժեշտ պաշար չունեցող անձը չի կարող հասնել ցանկալի արդյունքի տվյալ գիտության ոլորտում: Ուստի, նպատակահարմար է ներմուծել գիտական բառապաշարը՝ ըստ խոսքի մասերի: Ակադեմիական գրավոր խոսքում հաճախադեպ հանդիպող գոյականներից են՝ subject, theme, topic, issue, theory, model, nature, principle, aspect, feature, scope, pattern, standpoint և այլն: Նպատակահարմար է նաև ներմուծել բառապաշարը՝ դրա համագործակցական կամ չեզոք և գրական-գիտական տարբերակների համեմատությամբ: Քանի որ անգլերեն ակադեմիական գրավոր խոսքում կա միտում գոյականների առատ կիրառության, ուստի խորհուրդ է տրվում հնարավորինս բայերը փոխարինել գոյականներով: Այս նպատակին է ծառայում բայ + գոյական կառույցը (verb+noun): Օրինակ՝ explain=to give/provide/offer explanation of, for; explore=carry out an exploration of; emphasis=place/put emphasis on; describe=give/provide a description of; classify=make/provide classification of; illustrate=provide an illustration of. (Տե՛ս հավելված 1)

Ակադեմիական բառապաշարի յուրացման կարևոր պայման է ակադեմիական գրագրության ուսուցման աստիճանական, փուլային ուսուցումը:

Ակադեմիական գրագրության ուսուցման գործընթացում դիդակտիկական մատչելիության սկզբունքն այլ բովանդակային բնութագրեր է ձեռք բերում: Ըստ այդմ՝ գիտական աշխատությունը պետք է լինի չափազանց պարզ և հասկանալի. այն պահպանելով զուտ գիտական շարադրանքը՝ պետք է լինի ոչ թե անշունչ, միօրինակ, կաղապարային, այլ ինքնատիպ, խոսուն և գրավիչ (Պետրոսյան, Մարտիրոսյան 2009):

Անգլերենի ակադեմիական գրագրության ուսուցման կարևոր և հայտնի կանոններից կամ պահանջներից կարելի է առանձնացնել հետևյալը՝

- խուսափել կրճատումներից (contractions): Օրինակ՝ don't, can't, won't, info, ad,
- խուսափել ոչ գրական/ժարգոն, բարբառ/ բառապաշարի գործածությունից (colloquialisms): Օրինակ՝ wanna, gonna, outta, go bananas/go insane/, yonder, bamboozle /deceive/, ruckus /commotion/,
- խուսափել խոսակցական լեզվում գործածվող կաղապարային արտահայտությունների/կաղապարներ/(cliche's) կիրառումից: Օրինակ՝ above board-legitimate, to reach a happy medium-to reach an acceptable compromise, to get through-to survive, part and parcel-intrinsic to, easier said than done-more difficult in practice, beyond a shadow of doubt-definitely, in recent years-recently, to pay lip service to - to support through words but not through actions, to get out of hand - to be no longer under control, a stumbling block - point of contention, to explore every avenue - to investigate alternatives, with regard to/with respect to - about, all things considered - after considering, to a certain extent-partially, we beg to acknowledge-we acknowledge.
- խուսափել հուզական բառերից/emphatic words/: Օրինակ՝ *really, very, just, totally, deeply, utterly*, քանի որ դրանք խոսքին հաղորդում են անպատեհ հուզականություն: Օրինակ՝ It caused a *really* big reaction. It caused a considerable reaction. It caused a *dramatic* reaction. It caused an *explosive* reaction.
- խուսափել ճարտասանական բանադարձումներից /ճարտասանական դիմում, բացականչություն, հարց (rhetorical questions): Ճարտասանական հարցերը շարահյուսական այնպիսի բանադարձումներ են, որոնք թեև արտահայտությամբ հարցական են, բայց բովանդակությամբ հաստատական, հետևաբար հարցումը չի

ակնկալում որևէ պատասխան ունկնդրողից, քանի որ ունկնդիրը կա՛մ գիտի հարցի պատասխանը, կա՛մ այն արդեն իսկ ծանոթ ճշմարտություն է: Օրինակ՝ Industrial sites cause vast amounts of environmental pollution, so why do we still use them?

Ճարտասանական հարցի միջոցով շարադրանքին հաղորդվում է ավելորդ հուզականություն, խոսքը դառնում է աշխույժ, բազմազան, ցայտուն, հեղինակի տարբեր վերաբերմունքներ պարունակող:

Առաջարկվում է նաև մակբայները տեղադրել բայերի միջև և ոչ թե նախադասության սկզբում կամ վերջում: Օրինակ՝ Then the solution can be discarded. The solution can then be discarded. The blood is withdrawn slowly. The blood is slowly withdrawn. (<http://unilearning.uow.edu.au/academic/2e.html>):

Տվյալ պահանջը նույնական է նաև անորոշ դերբայով/ինֆինիտիվ/ կառույցների պարագայում, երբ մակբայները «ճեղքում», «զատում», «տարանջատում» են անորոշ դերբայով լիակազմ կապակցությունները (split infinitives): Օրինակ՝ Neural networks have the ability to classify correctly new patterns. Neural networks have the ability to correctly classify new pattern. The size of the container could be modified to adjust the portion size and amount of consumption downwardly. The container could be modified to downwardly adjust the portion size and amount of consumption (Swales, Freak 2012).

➤ խուսափել ավելադրություններից (redundancy), երբ խոսքի մեջ ավելացվում են անհարկի բառեր, քերականական մասնիկներ: Օրինակ՝ The printer is *located adjacent* to the computer. The printer is *adjacent to* the computer. He wore a shirt that was *blue in colour*. He wore a *blue* shirt. Անգլերենում ավելադրության մեկ այլ տեսակ է որոշիչ բառերի/modifying words/ անտեղի կիրառումը: Գերադաս անդամը՝ որոշյալը, կարող է արտահայտվել գոյականով, ածականով, որը կարող է ունենալ ածականով, մակբայով արտահայտված ստորադաս անդամ՝ որոշիչ: Դրանք են՝ appreciable, approximate(ly), reasonable(ly), definite, evident, negligible, excessive, fair, relative, sufficient, suitable, utter, undue/ absolute nonsense, absolutely critical, considerably difficult, totally committed, utterly rejected, perfectly clear, entirely finished, radically new, quite precise/. John left the building *in suitable haste*. John left the building *in haste*.

➤ խուսափել անճիշտ, անորոշ (imprecise) բառերի գործադրումից: Օրինակ՝ quite, some, considerable, a great deal և այլն: (Apresyan, Badeyan, Gasparyan 2010): Մակարույծ բառերը ևս կարող են խոչընդոտել շարադրանքի կանոնավորությանն ու մաքրությանը: Անգլերենում մակարույծ բառեր են վերացական հասկացություն մատնանշող այնպիսի բառային միավորներ, ինչպիսիք են՝ nature, position, character, condition, situation, approach, area, location, concept, environment, type. The product is not of a satisfactory nature/character- The product is unsatisfactory. After specification we are in a position to begin detailed design- After specification we can begin detailed design. We are now in the situation of being able to begin detailed design - We can now begin detailed design.

➤ խուսափել անորոշ պնդումներ անելուց, ինչպես ‘Many researchers...’ : Անհրաժեշտ է նշել տվյալ հետազոտողներին, ինչպես նաև նախադասությունները չսկսել but և and շաղկապներով (Apresyan, Badeyan, Gasparyan 2010):

➤ խուսափել ստացական հոլովի գործադրումից, փոխարենը կիրառել of կապակցություններով կառույցեր:

➤ խուսափել դարձավաճքային բայերի գործածումից՝ get up, put into, find out և այլն, որոնք հաճախադեպ գործածավում են խոսակցական անգլերենում: Անհրաժեշտ է դրանք փոխարինել միակազմ համարժեքներով՝ rise, contribute, discover:

Ինչպես արդեն վերը նշվեց, նպատակահարմար է առավելագույնս գործածել կրավորական սեռ: Սրա պատճառն այն է, որ ակադեմիական գրավոր խոսքը շատ հաճախ նկարագրում է գործընթացներ և փաստեր, և այդ է պատճառը, որ հեղինակը ձգտում է ընթերցողների ուշադրությունը սևեռել հենց այս գործընթացներին և փաստերին: Ըստ Կրիստալի՝ կրավորական սեռի կիրառումը հնարավորություն է տալիս հեղինակին ընտրել շարադրման օբյեկտիվ (impersonal) ոճ (Crystal 1995): Իսկ Պոսպելովան նշում է, որ գիտական խոսքում կրավորական սեռի կիրառումը անդեմ նախադասությունների տեսքով առավել ընդունելի է: Օրինակ՝ հնարավոր է..., արդեն ասվել է, որ..., it is possible..., it is known that.. (Поспелова 2012): Օրինակ՝ Scientists classify glasses as a solid. Glass is classified as a solid. Four members of the nursing staff observed the handwashing practices of staff during rostered shifts. The handwashing

practices of staff were observed by four members of the nursing staff during rostered shifts.

Կրավորական սեռի կառույցներում գործողության կատարողին նշելն երբեմն կարող է ասույթին հաղորդել սադրիչ, հուզական երանգավորում (Jagtenberg & D'Alton 1989)

Ակադեմիական գրագրության կարևոր հատկանիշներից է «նրբանկատ» լեզուն կամ հեջինգը ‘hedging’ or ‘vague language’, որը հայ լեզվաբանների կողմից դեռևս հավուր պատշաճի թարգմանված չէ: Խոսքը մեղմ, ոչ վիրավորական, ոչ հավակնոտ, ոչ խիստ դարձնելու համար կիրառվում են տարբեր լեզվաարտահայտչամիջոցներ: Հեջինգին կամ զգուշավոր լեզվին են վերաբերում՝

1. ներածական բայերը՝ seem, tend, look like, appear, to be, think, believe, doubt, be sure, indicate, suggest և այլն,
2. բառապաշարային բառերը՝ believe, assume, suggest և այլն,
3. եղանակավորող բայերը՝ will, must, would, may, might, could և այլն,
4. հաճախականություն արտահայտող մակբայները՝ often, sometimes, usually և այլն,
5. եղանակավորող ածականները՝ certain, definite, clear, probable, possible և այլն,
6. եղանակավորող գոյականները՝ assumption, possibility, probability,
7. that նախադասությունները՝ It could be the case that... ., It might be suggested that... .,
8. ածական+ to + նախադասություն՝ It is important to develop... ., It is useful to study... .

Օրինակ՝

1. It may be said that the commitment to some of the social and economic concepts was less strong than it is now (<http://www.uefap.com/writing/feature/hedge.htm>):

Այս հնարի կամ ռազմավարության կիրառմամբ խոսքին հաղորդվում է համեստություն, մեղմություն, նրբանկատություն: Անգլերենի ակադեմիական գրավոր խոսքին հատուկ է լեզվական արտահայտամիջոցների տնտեսում: Օրինակ՝ նախընտրելի է գործածել «տնտեսող» բայեր (economical verbs). դրանք այն բայերն են, որոնք միակազմ են (Hairston 1998): Օրինակ՝ grant permission to - allow, be cognizant of - recognize, have an understanding of - understand, do an inspection - inspect, conduct an

analysis - analyze, reach a conclusion - conclude, give an answer - answer, raise an objection - object, form a plan - plan և այլն: Բայական կապակցությունների գործադրումը ևս մերժելի չէ, սակայն դրանք շարադրանքին երբեմն հաղորդում են ավելորդ կատեգորիկություն:

Ակադեմիական գրավոր խոսքին հատուկ է նաև զուգադիր շաղկապների առատ կիրառությունը/ both...and, either...or, not only...but also, as...as/: Thereby, therewith, hereby բարդ շաղկապները, թեև գեղարվեստական ոճում արդեն հնաբանություններ են, սակայն ակադեմիական գրավոր խոսքում դեռևս կիրառելի են: Ակադեմիական գրավոր խոսքում հանդիպում են նաև հապավումներ: Խիստ հանրահայտ հապավումները գործածվում են այնպես, ինչպես գրվում են (the USA, BBC, IBM, AIDS, NATO), քիչ հայտնի կամ երկիմաստ (PC=personal computer, politically correct, police constable; PM=prime minister, post meridian) հապավումներն առաջին անգամ գործածելիս նշվում են ամբողջությամբ, իսկ հապավումը փակագծում, որից հետո միայն՝ հապավման տեսքով: Օրինակ՝ The heating ventilating and air conditioning (HVAC) distributor has designed a software program for its HVAC engineers (Kent & Associates 2002).

Ակադեմիական գրավոր խոսքի շարադրանքը կազմվում է հեղինակային-անդեմ ձևով: Հեղինակը ձգտում է մեկուսանալ տեքստից՝ խուսափելով անձնական դերանունների գործածությունից: Ասելիքը ծանրակշիռ դարձնելու համար հեղինակը հաճախ թաքնվում է համեստ «մենք»-ի ետևում կամ բացառում է կապն իր անձի հետ՝ օգտագործելով ներկայացման անդեմ ձևը/Արդյունքն ամփոփելով՝ պետք է նշել.../: Ակադեմիական գրավոր խոսքում գործադրվող «մենք»-ը ունի երկակի իմաստ: Այն, մի կողմից՝ ընդգծում է տվյալ աշխատանքի ստեղծման գործում գիտնականների մեծ խմբի ներգրավածությունը, իսկ մյուս կողմից՝ այն գրավում է ընթերցողների (ունկնդիրների) ուշադրությունը (Арнольд 2002):

Ընդունված է համարել, որ ակադեմիական ոճով գրված ցանկացած տեքստում պետք է պահպանվեն կանոնավորության/ ոչ գրական ձևերի գործածություն/, ճշգրտության/ բառերն իրենց ուղիղ անվանողական իմաստներով գործածելը/, սեղմության/ անհարկի կրկնություններ, ոչ էական մանրամասների նկարագրություն/,

պատեհության/ լսարանի պահանջների հաշվի առնում/, պարզության/ պարզ ու հստակ լեզվական կառույցների կիրառում/ և մաքրության/ ժարգոնի, գոեհկաբանության, մակաբույծ բառերի գործածություն/ սկզբունքները: Ակադեմիական գրավոր խոսքում հոմանիշ, հականիշների միջոցով կրկնություններից խուսափելը անընդունելի է, քանի որ սրանով խախտվում է ակադեմիական ոճի ճշգրտության և հստակության սկզբունքը՝ խոսքին հաղորդելով ավելորդ գունագեղություն և հուզականություն, որը, որպես կանոն, հատուկ է գեղարվեստական ոճին: Ակադեմիական գրավոր խոսքում գոյականների կիրառության բարձր ցուցանիշը բացատրվում է հասկացություններ և երևույթներ անվանելու նրանց հատկությամբ: Օրինակ՝ Acid rain accounts for the destruction of ancient stone-work. Measurement of static software properties was performed by the tool. Այստեղ կիրառական մեծ հաճախականություն ունեն վերացական իմաստ արտահայտող գոյականները: Տվյալ գոյականն ակադեմիական գրավոր խոսքում անգամ եթե գործածվում է որոշյալ առումով միևնույն է արտահայտում է ընդհանուր հասկացություն: Օրինակ՝ Մարդը առաջին անգամ կատարեց տիեզերական ճանապարհորդություն.....: Տարբեր խոսքի մասերի առարկայացումը կամ գոյականացումը (nominalization) ևս ընդունելի է/ when we arrived-at the time of our arrival ; This paper analyses and solves the problem- This paper gives an analysis of the problem and offers a solution./: Սակայն, այսպիսի գոյականների առատ կիրառությունը կարող է հանգեցնել շարադրանքի խրթինության և անհասկանալիության: Ուստի, անհրաժեշտ է հնարավորինս խուսափել -ness, -ance, -ment, -ism, -ity վերջավորությամբ գոյականացված խոսքի մասերից: Անգլերեն ակադեմիական գրավոր խոսքում կարող է երբեմն բացակայել հոդը, մասնավորապես որոշյալը/ general view is..., first uranium mine/:

Չնայած այն համընդհանուր գիտելիքի, որ ակադեմիական գրավոր խոսքը խրթին ու անհասկանալի է և ուղղված է լսարանի որոշակի հատվածի՝ այնուհանդերձ, ակադեմիական տեքստի պարզությունն ու հստակությունը գիտական աշխատանքի որակի կարևորագույն ցուցիչ պետք է լինի: Սակայն այստեղ պարզությունը չպետք է ենթադրի պարզունակություն: Ակադեմիական գրավոր խոսքում անհասկանալիություն կարող է և պետք է առաջանա միայն տեղեկույթի գերհագեցած լինելու պատճառով

/չբացված անձանոթ հապավումներ, նեղ մասնագիտական եզրույթներ, դրանց բացատրման բացակայություններ և այլն/:

Ակադեմիական գրավոր խոսքն, ունենալով ապացուցողական բնույթ, մեծապես առնչվում է գիտական հասկացություններ և դատողություններ նշանակող եզրույթների հետ, որոնք, ըստ էության, ակադեմիական գրագրության ոճակազմիչներն են: Եվ հենց եզրույթներից և գիտական հասկացություններից է կախված ցանկացած հետազոտության արդյունավետությունը: Ակադեմիական գրավոր խոսքում, հատկապես, ոճակազմիչ նշանակություն ունեն եզրույթները, որոնց գործառույթը հենց գիտական խոսք կազմելն է: Ըստ Արնոլդի՝ ակադեմիական ոճի առավել ակնառու, բայց ոչ միակ առանձնահատկությունը հատուկ տերմինաբանության կիրառումն է (Арнольд 2002): Անշուշտ, գիտության յուրաքանչյուր բնագավառ ունի իր տերմինային կազմը: Սակայն գիտության տարբեր բնագավառների տերմինային կազմի տարբերությունները չեն խանգարում, որ գիտական տերմինաբանությամբ հագեցածությունն ընդհանրապես համարվի գիտական ոճի բնորոշ հատկանիշ, քանի որ տերմինաբանությունն առհասարակ գիտական խոսքի անհրաժեշտ ու պարտադիր բաղադրիչ է, և դա բխում է այդ ոճի էությունից (Աբրահամյան 1982): Այնուամենայնիվ, ակադեմիական գրավոր խոսքն որոշակի առումով մեկուսացված է խոսքի մյուս դրսևորումներից և իր բառային, քերականական հատկանիշներով զանազանվում է մյուս ոճերից: Սակայն այն, որքան էլ բառային կամ քերականական կաղապարների առանձնահատկություններ ունենա, միևնույն է հենվում է տվյալ լեզվի լեզվամիավորների գործածության ընդհանուր նորմերի վրա՝ դառնալով լեզվի իրական դրսևորումներից մեկը: Ակադեմիական գրավոր խոսքում շատ հաճախ հանդիպում են այնպիսի եզրույթներ, որոնք միանշանակ չեն ընկալվում, դրանք ստեղծվում են որևէ անհատի կողմից հետազոտական գործունեության ընթացքում: Այսպիսի եզրույթներն, որպես կանոն, սահմանվում և բնութագրվում են հենց գիտական տեքստի հեղինակի կողմից: Նման դեպքերում մենք գործ ունենք հեղինակային եզրույթների հետ (Bolshakova 2001):

Գիտության և առհասարակ հասարակության մեջ տեղի ունեցող տեղաշարժերը, գլոբալացմամբ պայմանավորված գիտատեխնիկական առաջընթացը զարկ է տվել

տերմինաբանության զարգացմանը, որը, հիրավի, կարելի է համարել ցանկացած լեզվի բառապաշարի հարստացման ամենաէական ուղիներից մեկը: Հետևաբար, տերմինաբանությունը դառնում է գիտության, տեխնիկայի, մշակույթի, լեզուների զարգացման ցուցիչ: Շնորհիվ համացանցի՝ ցանկացած գիտելիք դադարել է որևէ ազգի մենաշնորհը լինել, և տերմինաբանության տեսքով ներթափանցում է տարբեր լեզուների մեջ: Ուստի, դրանց իմացությունը անհրաժեշտ է ցանկացած մասնագետի համար՝ մասնավորապես ակադեմիական գրավոր խոսք «կերտողների» համար:

Ակադեմիական գրագրության մեջ ընդունված են բազում ցուցումներ, հուշող պահանջներ, որոնց կատարումը ձերբազատում է գիտական տեքստեր ստեղծող մարդկանց բազում դժվարություններից և սխալներից: Այդ ցուցումներին ուսանողները պետք է ծանոթանում են անգլերենի ուսուցման տեսական և գործնական դասաժամերին: Սակայն դասախոսները երբեմն դրանք համակարգված, ակադեմիական գրագրության ուսուցման համատեքստում չեն ներմուծում: Այսպես, քննության առնելով «Ակադեմիական գրագրություն» դասընթացի առանձնահատկությունները՝ մենք ատենախոսության հիմնախնդրի մեթոդաբանության հարցերի լուծումը պայմանավորել ենք մի շարք մանկավարժական սկզբունքներով՝

- *մադչելիության սկզբունքը*, որի գործադրմամբ հաշվի են առնվում սովորողների իրական ուսումնական հնարավորությունները, օրինակ՝ ակադեմիական գրավոր խոսք ուսուցանելիս այն պետք է սկսել նախ նրա լեզվական առանձնահատկությունների յուրացումով, քանի որ սովորողները դպրոցից քիչ թե շատ ծանոթ են անգլերենի բառաքերականական նորմերին, ուստի չեն կրի ինչպես ֆիզիկական, այնպես էլ հոգևոր ծանրաբեռնվածություն,
- *հաջորդականության, փուլայնության սկզբունքը*. այս սկզբունքը հարաբերվում է նախորդ սկզբունքի հետ այնքանով, որ ակադեմիական գրավոր խոսք ուսուցման գործընթացը պետք է կազմակերպել համակարգված, որոշակի հաջորդականությամբ՝ ծանոթից դեպի անծանոթը, հեշտից դեպի դժվարը: Օրինակ ուսուցման նախնական փուլում սովորեցնել ռեֆերատ գրել և եզրափակել հոդված գրել սովորեցնելով: Բացի սրանից, ակադեմիական

գրագրությունը ինքնին շրջափոխային խոսքային գործունեության տեսակ է, որն ունի հստակ սահմանված փուլեր՝ նախագրային, բուն գրային, հետգրային: Ակնհայտ է, որ չյուրացնելով նախագրային փուլի հմտությունները՝ սովորողները չեն կարողանա յուրացնել հաջորդ փուլի առանձնահատկությունները,

- *տեսության և պրակտիկայի հետ կապի սկզբունքը*. սրանք պետք է չլինեն տարանջատ իրողություններ, այլ պետք է փոխլրացնեն միմյանց: Այս սկզբունքի գործադրմամբ իրականացնում են ակադեմիական գրագրության լեզվաոճական, բովանդակային-կառուցվածքային հատկանիշների ուսումնասիրման միջոցով սովորողների բառապաշարի հարստացումը, գիտական մտածողության զարգացումը ու գիտական խոսք կառուցելու ունակությունը,
- *գիտականության սկզբունքը*. այս սկզբունքը ակադեմիական գրավոր խոսքում դրված է առավել խստությամբ, քանզի գիտելիքի նկարագրումը պահանջում է լեզվամտածողության միջոցների՝ գիտականությանը բնորոշ ձևերի գործադրում: Այսինքն՝ գիտական պետք է լինի ոչ միայն հաղորդվող տեղեկույթը, այլ նաև այդ տեղեկույթի հաղորդման լեզուն,
- *անձի գործունեության ակտիվության՝ սովորողակենտրոնության սկզբունքը*. սա ենթադրում է զարգացնել սովորողների ակտիվությունը այնպես, որ սովորողները ինքնուրույնաբար ձեռք բերեն գիտելիքներ՝ որոնումների, հետազոտությունների, հիմնահարցերին քննադատաբար մոտելալու արդյունքում
- *գործնականության սկզբունքը*, որը ենթադրում է գիտելիքների ձեռքբերման խթանում-իմաստավորում-կշռադատում ուղին և նպաստում ինքնուրույն գործունեության ճանապարհով գիտելիքների յուրացմանը՝ բացառելով պատրաստի գիտելիքի փոխանցումն ու ուսուցչակենտրոն ուսումնական գործընթացը (Ամիրջանյան 2005):

1.2. Ակադեմիական գրավոր խոսույթի առանձնահատկությունները

Գրավոր խոսույթի շուրջ աշխատանք կազմակերպելիս անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հաղորդակցական նպատակներով գործադրվող լեզվաարտահայտչամիջոցները: Ուսանողները հստակ պատկերացում պետք է ունենան անգլերենի ձևաբանական, շարահյուսական և իմաստաբանական առանձնահատկությունների մասին: Գրավոր խոսքի ուսուցման գործընթացում նրանք պետք է կարողանան ճշգրտորեն կիրառել կապակցող միջոցները, որոնք էլ կազմում են գրավոր խոսույթի ատաղձը:

Փաստորեն, սովորողների մոտ խոսույթային իրազեկության ձևավորումն ու զարգացումը պետք է համարել առաջնահերթ նպատակ և խնդիր: Խոսույթային իրազեկությունը սովորողի կարողությունն է դասակարգել նախադասությունները այն հաջորդականությամբ, որպեսզի արտահայտվեն իմաստային կապակցված մտքեր: Այն ներառում է խոսույթի ձևակերպելու կարողություններ, ինչը վերաբերում է.

- թեմատիկ կազմակերպմանը,
- կապակցվածությանը,
- տրամաբանական հաջորդականությանը,
- ոճին և ռեգիստրին,
- հռետորական արդյունավետությանը (Լեզուների

իմացության/իրազեկության համաեվրոպական համակարգ 2005:141):

Այս բաղադրիչների յուրացումն ակադեմիական գրագրության կարողության ձևավորման համար էական է: Այնուհանդերձ, ոչ պակաս առանցքային է անգլերենի ակադեմիական գրավոր խոսքում բառերի շարադասությունը: Առհասարակ ակադեմիական գրավոր խոսքում շատ կարևոր է առանձնացնել հիմնական միտքը մյուսներից: Սրան կարելի է հասնել՝ օգտագործելով բառերի հատուկ շարադասություն և հատուկ տարբերակիչ կառույցներ: Օրինակ՝ անգլերենի ակադեմիական գրավոր խոսքում անորոշ դերբայը/ինֆինիտիվ/ և նրա կառույցները լայն կիրառություն ունեն: Անորոշ դերբայի տարբեր ձևերը նախադասության մեջ ունեն տարբեր շարահյուսական գործառույթներ: Օրինակ՝ To determine the magnitude of anything requires to carry out measurements. Որևէ բանի մեծությունը որոշելը պահանջում է չափումներ կատարել/ենթակայի պաշտոն/: To find the value of that parameter many experiments

should be carried out. Այդ պարամետրերի արժեքը գտնելու համար, շատ փորձեր պետք է իրականացվեն/նպատակի պարագայի պաշտոն/: Molecules are too small to be seen with the most powerful microscope. Մոլեկուլները չափազանց փոքր են, որպեսզի կարողանանք տեսնել ամենահզոր մանրադիտակով/հետևանքի պարագայի պաշտոն/: The other phenomena to be considered are the most complicated phenomena. Մյուս երևույթները, որոնք պետք է դիտարկվեն, ամենաբարդ երևույթներն են/որոշի պաշտոն/: Heat was thought to be a material substance. Համարվում էր, որ ջերմությունը նյութի տեսակներից մեկն էր/ստորոգյալի մաս/: The early discoveries in nuclear science showed the atomic nucleus to be a vast source of energy. Միջուկային գիտության մեջ վաղ հայտնագործությունները ցույց տվեցին, որ միջուկը էներգիայի հսկայական աղբյուր է/բարդ խնդրի մաս/: Ակադեմիական գրավոր խոսքում for+գոյական+անորոշ դերբայ կառույցը կատարում է նպատակի կամ հետևանքի պարագայի դեր և կարող է գործածվել ինչպես նախադասության սկզբում, այնպես էլ նրա վերջում: Օրինակ՝ For combustion to be rapid, the fuel and the oxident must be quickly mixed. Որպեսզի այրումն արագ ընթանա, վառելիքն ու օքսիդացնող նյութը պետք է արագ խառնվեն: That star is too far away for its size to be determined accurately. Այդ աստղը չափազանց հեռու է, որպեսզի հնարավոր լինի որոշել նրա չափը: Գերունդը և նրա կառույցները: Գերունդ ենթական դրվում է նախադասության սկզբում: Օրինակ՝ Heating the gas increases the speed of the molecules. Գազի տաքացումը մեծացնում է մոլեկուլների արագությունը: The boiling temperature of water is 100°C. Ջրի եռման ջերմաստիճանը 100°C է/որոշիչ/: In rotating the magnet, we also rotate its magnetic field. Մագնիսի պտտման ժամանակ, մենք պտտում ենք նաև մրա մագնիսական դաշտը/ժամանակի պարագա/: He kept on making experiments until he achieved the desired result. Նա շարունակեց փորձեր անել մինչև հասավ ցանկալի արդյունքին/խնդիր/: Անգլերեն ակադեմիական գրավոր խոսքում անցյալ/past participle/ և ներկա/present participle/ ածական դերբայները և դրանց կառույցները մեծ կիրառություն ունեն: Օրինակ՝ The acceleration of all falling bodies is the same regardless of their size, shape or mass. Բոլոր ընկնող մարմինների արագացումը նույնն է՝ անկախ դրանց չափից, ձևից կամ զանգվածից/որոշիչ/: Two reflected rays are needed to locate any image formed by a mirror. Անհրաժեշտ է երկու

արտացոլվող ճառագայթներ, որպեսզի տեղայնացվի ցանկացած պատկեր՝ ձևավորված հայելու միջոցով/որոշիչ/: When/while comparing the elements, one notices the outstanding stability of some electronic structures. ա. Համեմատելով տարրերը՝ նկատում ենք որոշ էլեկտրոնային կառույցների ակնառու կայունությունը: բ. Տարրերը համեմատելիս.... գ. Երբ/մինչ համեմատում ենք տարրերը...../ժամանակի պարագա/: Տրոհվող դերբայական դարձված: Չնայած այս կառույցը կարող է տեղ գտնել նախադասության թե՛ սկզբում, թե՛ վերջում՝ ակադեմիական գրավոր խոսքում այն հիմնականում լինում է վերջում: Օրինակ՝ Stars differ tremendously in size, the largest ones being several times the size of the Sun. Աստղերը մեծապես տարբերվում են չափերով, ընդ որում մեծերը արևից մեծ են մի քանի անգամ: Ակադեմիական գրավոր խոսքում հանդիպում են տրոհվող կառույցներ՝ with/հետ/ կապով: Օրինակ՝ With the aeroplanes flying higher and faster.... Այժմ, երբ ինքնաթիռները թռչում են ավելի բարձր և ավելի արագ.....: Անցյալ ածական դերբայ+անորոշ դերբայ կառույց; Օրինակ՝ Out of 31 satellites existing in our solar system, the only one known to have an atmosphere is Saturn's Titan. Մեր արեգակնային համակարգում գոյություն ունեցող 31 արբանյակներից միակը, որը, ինչպես հայտնի է ունի մթնոլորտ, Սատուրնի Տիտանն է: Ինչպես հայտնի է, անգլերենն ունի կայուն շարադասություն, սակայն ակադեմիական գրավոր խոսքում հանդիպում են շրջադասություն/inversion/ պարունակող նախադասություններ: Սա արվում է նախադասության որևէ անդամ շեշտադրելու, առանձնացնելու համար: Օրինակ՝ Of special interest is the gravitational situation. Հատուկ հետաքրքրություն է ներկայացնում ձգողության վիճակը: It is....that, it was not until....that/when, where/ կառույցները կարող է շեշտել նախադասության բոլոր անդամները, բացի ստորոգյալից: Օրինակ՝ It was this very experiment that explained the phenomenon completely. Հենց այս փորձն էր, որ բացատրեց երևույթն ամբողջությամբ: It was not until the 17th century that man began to understand pressure. Միայն 17-րդ դարում էր, որ մարդը հասկացավ, թե ինչ է ճնշումը: Էլիպտիկ/զեղչված/ կառույցներ: Ակադեմիական գրավոր խոսքի առանձնահատկություններից մեկն այն է, որ այստեղ հանդիպում են նաև զեղչված կառույցներ՝ ի հեճուկս այն հանգամանքի, որ ակադեմիական խոսքը պետք է լինի ամբողջական, քերականական և լեզվական

առումով կատարյալ: Օրինակ՝ although, though, if, once when while շաղկապներով բնութագրվում են ենթակայի և բայ-հանգույցի բացակայությունը: Օրինակ՝ When at its greatest distance from the Earth, Mars is about half as bright as the Polar star. Երբ Մարսը գտնվում է երկրից իր ամենամեծ հեռավորության վրա, այն երկու անգամ ավելի աղոտ է, քան Բևեռային աստղը: If/any/aything/ զեղչված կառույցով բնութագրվում է there is/are արտահայտության բացակայությունը: Օրինակ՝ The nucleus determines the radioactive properties, if any of the atom. Միջուկը որոշում է ատոմի ռադիոակտիվ հատկությունները, եթե այն ունի այդպիսիք:

Ակնհայտ է, որ կան գրավոր և բանավոր խոսույթների միջև հստակ, առանցքային տարբերություններ: Ինչպես նշում է Բայբերը. «Գրի առած բանավոր խոսքը դեռևս գրավոր խոսք չէ» (Biber 2006): Դա ենթադրում է, որ գրավոր խոսքը կամ խոսույթը տրամաբանական առումով ավելի կանոնակարգված, ոճական առումով ավելի պաշտոնական, ավելի բարդ է, քան բանավոր խոսույթը: Գրելուն հատուկ է շարադրման խիստ հաջորդականությունը և կուռ տրամաբանությունը: Ակադեմիական գրավոր խոսույթը ունենալով ապացուցողական բնույթ՝ ենթադրում է գրավոր խոսույթի կուռ կառուցվածք (սկիզբ, հիմնական մաս, վերջ): Հաշվի առնելով գրավոր և բանավոր խոսույթների ոճաժանրային, տրամախոսական, տրամաբանական տարբերությունները՝ կարելի է պնդել, որ բանավոր խոսույթի վերլուծությունը վերաբերում է բովանդակային-կառուցվածքային առանձնահատկություններին և դրույթներին, իսկ գրավոր խոսույթը հաշվի է առնում տեքստի, ինչպես արտաքին բովանդակային - կառուցվածքային, այնպես էլ ներքին լեզվաոճական հատկանիշները:

Ու.Գրեյթն ու Ռ.Կապլանն ակադեմիական գրավոր խոսքն անվանում են 'writing from resources', այսինքն՝ «գրագրություն սկզբնաղբյուրներից» և դրա նպատակը սահմանում որպես «տարբեր աղբյուրներից ստացվող տեղեկատվության վերլուծություն, համադրում և մեկնաբանություն» (Grabe & Kaplan 1996): Այսինքն, ակադեմիական գրավոր խոսույթի սերման գործընթացն ուղեկցվում է գիտելիքի փոխակերպմամբ/knowledge transforming/ (Bereiter, Scardamalia 1987): Ի տարբերություն գիտելիքի գծային շարադրման՝ (knowledge telling), այսինքն, առանց որևէ մշակման սեփական մտային հոսքի պարզ գրաֆիկական կողավորման,

գիտելիքի փոխակերպումն ենթադրում է նոր գիտելիքի առաջացում: Գիտելիքի փոխակերպումն ենթադրում է խնդիրների վերլուծություն և նպատակի առաջադրում, ինչը հանգեցնում է ինչպես բովանդակային (content problem), այնպես էլ ռճական (rhetoric problem) խնդիրների լուծման: Գիտելիքի փոխակերպումն ենթադրում է նաև առաջնային տեղեկատվության վերամշակման բարդ խոսքամտածողական գործունեություն, ինչպես նաև սեփական խոսույթի բազմակի խմբագրում, որի շնորհիվ գրավոր խոսույթի առաջացման եռափուլ գործընթացում միավորվում են նրա ընկալողական, վերարտադրողական և արտադրողական հայեցակերպերը:

Այսպիսով, ակադեմիական գրավոր խոսույթի ուսուցման նպատակը սովորողներին գիտելիքի գծային շարադրումից դրա շրջափուլային փոխակերպման անցնել օգնելն է, ինչը Ս.Վիգլի կարծիքով գրողի հասունության ցուցանիշը է (Weigle 2002):

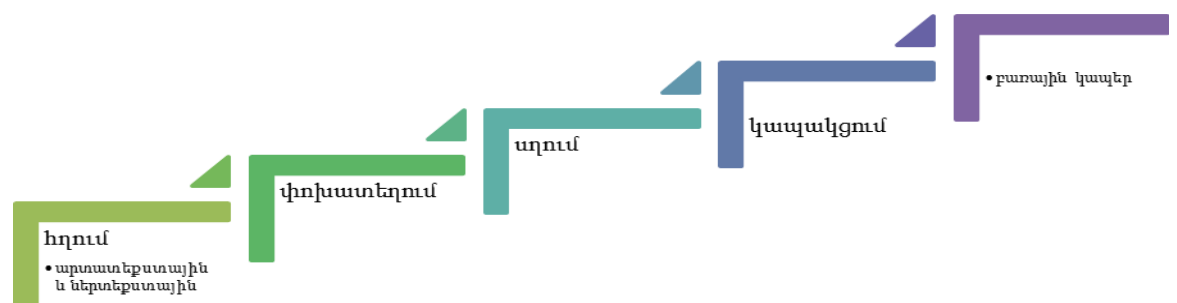
Անգլերենի ակադեմիական գրագրության կարողություն ձևավորելու գործընթացում անհրաժեշտ է հաշվի առնել այն հանգամանքը, որ ակադեմիական գրավոր խոսքի կապակցվածությունը և ամբողջականությունը պետք է լինեն առաջնային: Այսպես, անգլալեզու ակադեմիական գրավոր խոսույթի հասցեատերն ակնկալում է, որ խոսույթը աստիճանակարգված կերպով է կազմակերպված լինելու, ունենալու է կապերի հստակ և տրամաբանական համակարգ, ինչպես նաև յուրահատուկ բովանդակություն (Leki 1992): Սրանով պայմանավորված՝ անգլերեն լեզուն հաճախ անվանում են «պատասխանատվությունը հեղինակի վրա դնող»/writer-responsible/ (Hinds 1987), երբ ի նկատի ունեն, որ հեղինակը պետք է հստակ ու տրամաբանված կերպով ցույց տա տեքստի իմաստային հատվածների միջև կապերը, որպեսզի ապահովվի տեքստի ամբողջականությունն ու կապակցվածությունը: Տեքստի կապակցվածությունը լինում է տեղային (cohesion) և համընդհանրական (coherence): Տեղային կապակցվածությունը նախադասությունների հաջորդական կապն է, որն ապահովվում է այսպես կոչված կապակցող բառերի օգնությամբ, իսկ համընդհանրական կապակցվածությունն ապահովվում է տեքստի առավել մեծ հատվածների՝ գլուխների, ենթագլուխների, բաժինների իմաստային ներքին ամբողջականության պահպանմամբ: Այսինքն՝ սա տեքստի իմաստային կապակցվածությունն է: Տեքստը կայացած է, եթե պահպանված են նրա այս

հատկանիշները, այլապես նախադասությունների շարքը կդառնա անիմաստ, այսինքն՝ տեքստ չի կազմվի: Տեքստում իրար հետ կապակցված հարևան նախադասությունների կապը կոչվում է *կոնտրակտային*, իսկ երբ նախադասությունները բաժանված են այլ նախադասություններով, նրանց կապը *դիստանտային* է: Այս վերջինով կապվում են տեքստի տեղեկատվական մասերը, որոնք սկսվում են նոր տողից: Օրինակ՝ There are three large spiral galaxies: Andromeda, the Milky Way and the Triangulum Spiral. Our galaxy, the Milky Way, is part of a galactic cluster called the Local Group./ կոնտակտային/

There are three large spiral galaxies: Andromeda, the Milky Way and the Triangulum Spiral. Galaxies are not evenly distributed throughout the universe./դիստանտային/

Այսպիսով, հեղինակը պետք է գործածի տարբեր հնարներ, ոճաժանրային միջոցներ՝ գրավոր խոսույթի ամբողջականությունը պահպանելու, նրա բովանդակությունը հաղորդելու համար: Դրանցից կարելի է առանձնացնել հղումը, փոխատեղումը, սղումը, կապակցումը և բառային կապերը (Hatch 1992):

Գրավոր խոսույթի ամբողջականությունը պահպանելու ոճաժանրային միջոցները

Գծապատկեր 1.

Ինչպես հայտնի է, հղումը ցանկացած գիտական աշխատանքի բաղկացուցիչ մաս է, և դրա նորմերի աղավաղումը կարող է բերել գիտական աշխատանքի ամբողջականության և գիտականության սկզբունքի կորստի: Հղումն օգտագործվող

տեղեկության, տվյալ (փաստարկման, վիճակագրական աղբյուրներ, այլ հեղինակի միտք և այլն) աղբյուրի հիշատակումն է /մատենագիտական կամ արտաքին հղում/ կամ աշխատանքի տարբեր մասերը (գլուխ, ենթագլուխ, նկար, աղյուսակ, հավելված և այլն) միմյանց կապող գրառումը /ներքին հղում/(Հովհաննիսյան, Գալստյան, Սողոմոնյան, Մալխասյան 2014): Ներտքստային հղումը կարող է վերաբերել որևէ անձի, առարկայի, որոնց մասին խոսք է գնում նախորդ (anaphoric) կամ հաջորդող (catophoric) ենթատեքստերում: Այս դեպքում հղումը հիմնականում իրականացվում է անձնական, ցուցական, հարաբերական դերանունների միջոցով:

Հղումները տարբեր նպատակներ են հետապնդում: Դրանք են՝

- ✚ գրագողությունից խուսափելու,
- ✚ օգտագործված տվյալների հավաստիությունը ստուգելու,
- ✚ տվյալ բնագավառում նախկինում կատարած ուսումնասիրություններին քաջաձանոթ լինելու փաստը վկայելու,
- ✚ օգտագործված աղբյուրների հեղինակների կատարած աշխատանքի նկատմամբ հարգանքի նշան լինելու,
- ✚ ակադեմիական գրագիտության ցուցիչ լինելու:

Հեղինակները հղումների միջոցով շեշտադրում են այս կամ այն գաղափարը, հիմնավորում են առաջադրված դրույթների հավաստիությունը, բացահայտում են ուսումնասիրվող երևույթի օրինաչափությունները: Այդուհանդերձ, կան դեպքեր, երբ հղում կատարելն անհրաժեշտ չէ: Հղում չի կատարվում սեփական տեսակետը, դիրքորոշումը, եզրահանգումը շարադրելիս և այսպես կոչված «հանրահայտ փաստ կամ տեղեկություն» վկայակոչելիս: Գոյություն ունի այսպիսի «հանրահայտ տեղեկությունների» երկու տեսակ՝ համընդհանուր և նեղ մասնագիտական: Համընդհանուր հանրահայտ են այն տեղեկությունները, որոնք ազատորեն շրջանառվում են հանրության մեջ, քաջաձանոթ են հասարակության մեծ մասին, հասանելի են տեղեկագրքերում, հանրամատչելի հանրագիտարաններում և, որպես կանոն, համարվում են անվիճելի իրողություններ: Նեղ մասնագիտական շրջանակներում հանրահայտ փաստերն առանձնահատուկ են նրանով, որ դրանց քաջաձանոթ են միայն մասնագիտական տվյալ խմբի անդամները (Հովհաննիսյան և

ուրիշներ 2014): Ինչպես հայտնի է, յուրաքանչյուր մասնագիտական խորհուրդ, գիտական ընկերակցություն, բուհ, ֆակուլտետ, հրատարակչություն ունեն իրենց նախընտրելի հղման ոճը: Ընդհանուր առմամբ, գոյություն ունեն հղման մեկ տասնյակից ավելի համակարգեր: Այդուհանդերձ, այս տարատեսակ համակարգերը ներառված են երեք ոճային խմբերի մեջ՝ *ներտեքստային, շարունակվող համարակալմամբ և կրկնվող համարակալմամբ*: Ներտեքստային հղման ոճեր են Հարվարդի համալսարանի (Harvard style) կամ միջանկյալ հղման համակարգ (Parenthetical referencing system), Չիկագոյի համալսարանի Տուրաբյան (Chicago/Turabian style), Գիտական խմբագիրների խորհրդի (CSE style), Ժամանակակից լեզուների ընկերակցության (MLA), Ամերիկյան հոգեբանական ընկերակցության (APA) և այլն: Այստեղ օգտագործված աղբյուրներն ուղղակիորեն տրվում են տեքստում կամ փակագծերում, որոնք այբբենական կարգով գրառվում են գրականության ցանկում: Շարունակական համարակալմամբ ոճեր են Օքսֆորդի համալսարանի Օսկոլա (Oxford/Oscola), Ժամանակակից հասարակագիտական հետազոտությունների (MHRA) և այլն: Սա նախկինում առավել տարածված ոճ էր: Այս համակարգում կիրառվում է վերտողային և տողատակային համարակալումը՝ շարունակականության սկզբունքով և տեքստի վերջում օգտագործված աղբյուրների արձանագրմամբ ^{1 2 3/} (Հովհաննիսյան և ուրիշներ 2014): Կրկնվող ոճի տարատեսակներ են Վանկոլվերի (the Vancouver style), միջանկյալ հղման համակարգը (Parenthetical referencing system) էլեկտրականության և էլեկտրոնիկայի ինժեներների ինստիտուտի (IEEE style), Բրիտանական ստանդարտի թվային (British Standard numeric): Այս ոճի դեպքում կիրառվում են վերտողային կամ փակագծերի մեջ առնված կրկնվող համարակալում⁵ կամ (5), որը կապակցված է աշխատանքի վերջում տրված օգտագործված գրականության ցանկի հետ: Այսինքն, եթե ինչ-որ մի աղբյուրի հղման համարը [5]-ն է, ապա ողջ տեքստում այդ աղբյուրին հղում կատարելիս կկիրառվի նույն համարը: Ավելին, աղբյուրների ցուցակը կազմվում է ոչ թե այբբենական կարգով, այլ աշխատանքում աղբյուրներին հղման հաջորդականությամբ:

Այսօր գիտական տեքստերում բավական տարածված է MLA և APA ոճերի գործադրումը: MLA ոճի օրինակ՝ *Labov William. "The Study of Language in its Social Context", New-York, 2003.*

Մեկից ավելի հեղինակների դեպքում կամ նշվում են բոլոր հեղինակների անունները, կամ առաջին հեղինակի անվանից հետո դրվում է *et al.* կապակցությունը: Օրինակ՝ *Quirk, R., Greenbaum, S., and Leech, G. "A Grammar of Contemporary English", London, Longman, 1999. կամ Quirk, R., et al. "A Grammar of Contemporary English", London, Longman, 1999.*(*Apresyan, Badeyan, Gasparyan, 2010*):

Ինչ վերաբերում է ներտեքստային հղումներին, ապա այն ունի հետևյալ տեսքը՝

This approach corresponds to the frequently cited theory that scientific revolutions come through paradigm shifts (Kuhn 79): (Շարունակությունը տե՛ս հավելված 2):

Ի տարբերություն MLA ոճի՝ APA ոճում ներտեքստային հղումների ժամանակ արձանագրվում է հեղինակի ազգանունը, աշխատանքի հրատարակման տարեթիվը՝ առանց էջի համարը նշելու: Համացանցից վերցված է հետևյալ օրինակը՝

Pollock (1994) has shown that a disturbance in the mother's initial contact with the infant can affect her decision or capacity to breast-feed her infant. կամ One study has shown that a disturbance in the mother's initial contact with the infant can affect her decision or capacity to breast-feed her infant (Pollock,1994)

Այս դեպքում անհրաժեշտություն չկա նշել մեջբերվող նյութի էջը: Սակայն, երբ շարադրանքը պարունակում է ուղիղ, անմիջական հղում բնագրին (a direct quote), ապա այս դեպքում նշվում է էջի համարը: Օրինակ՝

The psychological response to defeat was often more dramatically expressed by the women of the South than by the men. Evidence of that comes from Mary Chestnut, who in her diary tells the story of a woman who "raved and dashed herself finally on the ground" when she heard about the fall of New Orleans (Vann Woodward 1981, p.640).

Գրականության ցանկում աշխատությունը արձանագրվում է հետևյալ կերպ՝

Vann Woodward, C. (1981). Mary Chestnut's Civil War. New Haven: Yale University Press. (Շարունակությունը տե՛ս հավելված 3):

Ըստ Սպարքի՝ այլ տեքստին հղում անելն ապահովում է ուսանողի ներգրավվածությունն ուսումնական տեքստի շուրջ աշխատանքի ընթացքում (Spark 1988): Դրանք նաև հեշտացնում են տեքստում այս կամ այն փաստի ընկալումը, առաջնային գաղափարի բացահայտումը, միաժամանակ վկայում են հեղինակի բազմազգիտության մասին:

Ակադեմիական գրագրության կարևոր հնարներից է շրջասելը: Արդյունավետ է ուսանողներին շարունակաբար ծանոթացնել անգլերենում ընդունված հետևյալ արտահայտությունները.

Հեղինակի հետ համակարծիք լինելու դեպքում կիրառվում են հետևյալ արտահայտությունները՝

The work of X indicates that The work of X reveals that The work of X shows that Turning to X, one finds that Reference to X reveals that In a study of Y, X found that As X points out, As X perceptively states, As X has indicated, A study by X shows that X has drawn attention to the fact that X correctly argues that X rightly points out that ... X makes clear that

Հեղինակի հետ տարակարծիք լինելու դեպքում կիրառվում են հետևյալ արտահայտությունները՝

X claims that X states erroneously that The work of X asserts that X feels that However, Y does not support X's argument that

Սեփական տեսակետը արտահայտելու համար կիրառվում են հետևյալ արտահայտությունները՝

According to X... . It is the view of X that The opinion of X is that In an article by X, Research by X suggests that X has expressed a similar view... . X reports that X notes that .. . X states that X observes that X concludes that X argues that X found that X discovered that

Մեջբերում անելիս անհրաժեշտ է հետևյալ արտահայտություններից հետո դնել *չակերտներ՝* As X said/says, "... ..." . As X stated/states, "... ..." . As X wrote/writes, "... ..." . As X commented/comments, "... ..." . As X observed/observes, "... ..." . As X pointed/points out, "... ..." To quote from X, "... ..." . It was X who said that "... ..." . This example is given

by X: "... ...". According to X, "... ...". X claims that, "... ...". X found that, "... ...". The opinion of X is that, "... ...".

Եզրահանգում կատարելիս անհրաժեշտ է ներմուծել հետևյալ արտահայտությունները՝

The evidence seems to indicate that... . It must therefore be recognised that... . The indications are therefore that... . It is clear therefore that Thus it could be concluded that... . The evidence seems to be strong that... . On this basis it may be inferred that... . Given this evidence, it can be seen that... .

(<http://www.uefap.com/writing/citation/citefram.htm>):

Ի հակադրություն հղման՝ *փոխադրումը* նախադասության մի բաղադրիչի փոխարինումն է մյուսով: Մի անգամ արդեն հիշատակված բառը կարող է փոխարինվել ցուցական դերանուններով, *one (s)* փոխարինող բառով կամ *it* դերանունով՝ կրկնությունից խուսափելու համար:

Սղումը, զեղչումը կամ էլիպսիսը փոխատեղման նման կիրառվում է լեզվի միավորները տնտեսելու համար: Սղման ժամանակ կապակցման միջոցներ չեն կիրառվում: Սա, ըստ էության, բառերի կանխամտածված բացթողումն է, որոնց իմաստը մտքով հեշտությամբ կարելի է վերականգնել: Օրինակ՝

According to a 1997 article in *Sports Illustrated*, “The use of steroids ... has spread to almost every sport from major league baseball to college basketball to high school football” (Oshima & Hogue 2007).

Կապակցման կարևոր միջոց է շաղկապները և շաղկապական կապակցությունները /*besides, yet, therefore, then* և այլն/, դրանք կիրառվում են կապական հարաբերություններ ցույց տալու համար՝ հավելում, պատճառականություն, ժամանակ:

Ակադեմիական գրագրության մշակույթի կարևոր բաղադրիչ է գրագողության դեմ պայքարելու կամ գրագողությունից խուսափելու ռազմավարությունը: Երբեմն աննկատելի սխալները, վրիպումները հանգեցնում են գրագողության: Արևմտյան բուհերում գրագողության համար կարող են գրագողության մեջ մեղադրվող, հանցանքն ընդունած անձանց զրկել աշխատանքից, հեռացնել համալսարանից: Այսօր գրագողությունը մեծ մարտահրավեր է ժամանակակից կրթական համակարգի համար:

Այն, իրավամբ, կարելի է համարել մարդու իրավունքների խախտում, գիտական էթիկայի և նորմերի ոտնահարում: Ըստ Նեվայի՝ գիտական և ուսումնական աշխատանքներում հանդիպում են գրագողության հետևյալ ձևերը.

❖ Դիտավորյալ խաբեություն. երբ ուսանողն այլ մարդու կողմից ամբողջությամբ կամ մասամբ պատրաստած աշխատանքը ներկայացնում է որպես իր սեփական աշխատանք: Հայաստանյան իրականության մեջ առավել տարածված է գրագողության այս տեսակը, երբ ուսանողը գնում է պատրաստի աշխատանք կամ էլ վճարում է այլ մարդու, որպեսզի նա պատրաստի աշխատանքը:

❖ Արտատպում կամ պատճենում. երբ ուսանողը բնօրինակի տեքստը, այլ անձանց մտքերը, գաղափարները մեջբերում է նույնությամբ՝ առանց դրանց աղբյուրների պատշաճ հիշատակման:

❖ Այլ հեղինակի միտքը սեփական բառերով վերաձևակերպելու անկարողություն. երբ ուսանողը զարգացնում է բնագրում արձանագրված միտքը, ընդունված կարգով աղբյուրի հիշատակմամբ, սակայն արդյունքում անհնար է դառնում տարանջատել ուսանողի և բնագրի հեղինակի միտքը: Այս պարագայում խորհուրդ է տրվում կիրառել «որոշ հեղինակներ կարծում են, որ...», «...հեղինակի կարծիքով...» արտահատություններ, իսկ սեփական դիրքորոշումները ներկայացնելու դեպքում՝ «մենք գտնում ենք, որ...», «մեր կարծիքով...» և այլ արտահայտություններ:

❖ Աղբյուրներին չափից շատ հղում կատարելը. երբ ուսանողի աշխատանքը կատարված է նորմերին համապատասխան, սակայն բացակայում է փաստերի վերաբերյալ սեփական դիրքորոշումները:

❖ Գրագողություն ինքն իրենից. երբ ուսանողը դիմում է ինքնագողության՝ ներկայացնելով իր նախկինում գնահատված կամ ստուգված աշխատանքը (Neville 2010): Գրագողության ձևերը ներկայացված են աղյուսակ 1-ում:

Դիտավորյալ խաբեություն	Արտատպում կամ պատճենում
Աղբյուրներին չափազանց շատ հղում կատարելը	Այլ հեղինակի միտքը սեփական բառերով վերաձևակերպելու անկարողություն

Աղյուսակ 1.

Գրագողություն ինքն իրենից

Գրագողությունից խուսափելն ենթադրում է մի շարք քայլերի իրականացում: Առաջին, յուրաքանչյուր ուսումնական հաստատություն (ներառյալ դպրոցները) պետք է սահմանի գիտական էթիկայի պահպանման նորմեր, որոնք զետեղված կլինեն մեթոդական ուղեցույցներում, գրքույկներում, ուսումնական գրքերի հավելվածներում և որոնք հասանելի կլինեն սովորողների համար: Երկրորդ, դասավանդողներն իրենք պետք է հետևողական լինեն և աջակցեն սովորողներին հավուր պատշաճի պլանավորել և իրականացնել հետազոտական աշխատանք, ինչպես նաև նպաստեն սովորողների մոտ քննադատական ու վերլուծական մտածողության զարգացմանը: Երրորդ, սովորողն ինքը պետք է գիտակցի և պահպանի ակադեմիական ազնվության վարքն ու կանոնները: Երբեմն սովորողներին գրագողության կարող է մղել այսպես ասած «գրագողության նկատմամբ վախը»: Շատ ուսանողներ խուսափում են հաճախակի մեջբերելուց, պատճառաբանելով, որ աղբյուրներին չափից շատ հղում կատարելը կարող է դիտվել որպես գրագողություն: Սա այն դեպքն է, երբ սովորողն ընդհանուր գծերով պահպանում է հղման էթիկան, սակայն չի ներկայացնում մեջբերված նյութի վերաբերյալ սեփական դիրքորոշումը, կամ էլ անհարկի կատարում է մեծածավալ ուղղակի մեջբերումներ՝ հիմնականում շարադրանքին «ծավալ հաղորդելու»: Տեղին և ճիշտ արված մեջբերումները, հղումներն օգնում են հիմնավորել ասածը, ցույց տալ ընտրություն կատարելու, գլխավորը երկրորդականից տարանջատելու, նոր միտք հայտնելու ունակությունները: Կարևոր է մեջբերելով վեր հանել տեքստի հիմնական գաղափարը:

Այսպես՝ գրագողությունից խուսափելու ուղիներից են՝

1. *Շրջաստելը -Paraphrase:* Սա ընթերցածը սեփական բառերով վերաշարադրելն է: Օրինակ՝

“Children spend a very large proportion of their daily lives in school. They go there to learn not only in a narrow academic sense, but in the widest possible interpretation of the word- about themselves, about being a person within a group of others, about the community in which they live, and about the world around them. Schools provide the setting in which such learning takes place” Leyden, S. (1985). *Helping the child of exceptional ability*. London: Croom Helm.

Շրջասված տարբերակ՝

As Leyden (1985) points out, schools are places where children spend a significant amount of time. Beyond merely going to school to learn academic information, Leyden argues that learning occurs within a far wider context as children also learn about who they are, by being in groups, their local community, as well as the wider world which surrounds them. Hence, schools offer the settings to facilitate children’s learning about a great many things. կամ Schools are places where children spend a significant amount of time (Leyden,1985). Beyond merely going to school to learn academic information, learning occurs within a far wider context as children also learn about who they are, by being in groups, their local community, as well as the wider world which surrounds them (Leyden). Hence, schools offer the setting to facilitate children’s learning about great many things.

Շրջասման համար անհրաժեշտ է մի շարք բայերի իմացություն, որոնք առավել դյուրին կդարձնեն շրջասելը: Դրանք են՝ agree, assert, claim, believe, comment, concede, define, delve deeper, echo, focus, go further, observe, point out/to, qualify, recount, refer to, summerise, support, tell, touch on, verify, writes that և այլն: Օրինակ՝ McDonald (1992) says..... . Anderson (2003) states..... .

2. Ցիտելը (*Citing/Indirect quotation*)/գրագողությունից խուսափելու արդյունավետ եղանակներից է: Անհրաժեշտ է հստակորեն հետևել ցիտման ընդունված համակարգերից մեկին (Օրինակ՝ APA, MLA, Chicago և այլն): Ցիտման կանոններից ցանկացած շեղում կարող է գրագողության փորձ ընկալվել: Անհրաժեշտ է ցիտել նաև ոչ միայն այլ աղբյուրներից վերցրած տեքստերը, այլև նախկինում ստեղծած սեփական ստեղծագործությունները:

3. Մեջբերումը (*Quoting*) բնօրինակի հեղինակի խոսքի անմիջական, ուղղակի, անփոփոխ, բառացի վկայակոչումն է: Մեջբերելիս որևէ սկզբնաղբյուր՝ անհրաժեշտ է պահպանել մեջբերման կանոնները: Մեջբերվող հատվածը, որպես կանոն, պետք է լինի առանց կրճատումների, սակայն ընդգրկուն մեջբերումներ կատարելիս՝ կամայական կրճատումներ անելն թույլատրելի է: Այս դեպքում կրճատումը նշվում է բազմակետով: Բառացի մեջբերումներն երբեմն անվանում են «տեքստ տեքստի մեջ», քանի որ հեղինակային տեքստում հանդիպում է մեկ այլ հեղինակի «օտար» տեքստ: Բառացի մեջբերումներն առնվում են չակերտների մեջ: Օրինակ՝ According to Jones (1998), “Students often had difficulty using APA style, especially when it was their first time” (p.199). Մեջբերումների օգտագործումն արդարացվում է հետևյալ դեպքերում.

ա. երբ անհրաժեշտ է հաստատել սեփական միտքը՝ հենվելով առկա դատողությունների, դիրքորոշումների վրա,

բ. երբ անհրաժեշտ է համադրել միևնույն հարցի մասին տարբեր հեղինակների կարծիքները կամ վեր հանել դրանցում եղած հակասությունները,

գ. երբ անհրաժեշտ է հերքել մեջբերված կարծիքը:

4. Հղումները (*Reference*) կատարվում են գրականության ցանկին: Գրագողությունից խուսափելու լավագույն ուղիներից է աշխատանքի վերջում ներկայանցել գրականության ցանկը՝ նշելով հեղինակի կամ հեղինակների անուն/ները/, աշխատության տպագրման տարեթիվը, վերնագիրը և սկզբնաղբյուրը: Այսինքն՝ հղումն օգտագործված մատենագիտական տվյալների արձանագրումն է: Այն նաև տեքստի օբյեկտիվության, հուսալիության, ստուգելիության ապահովման հիմնական միջոցներից է: Օրինակ՝

When testing the usability of a website, it is necessary to gather demographic information about the users (Lazar, 2006).

Հղումը գրականության ցանկին՝

Lazar, J. (2006). *Web usability: A user-centered design approach*. Boston, MA: Pearson Addison Wesley.

6. Համառոտագրման (*Summarising*) դեպքում ընտրվում են շարադրանքի հիմնական, առանցքային բառերն ու գաղափարներն՝ որպես համառոտագրման

հենք: Շարադրանքի համառոտագրումն ապահովվում է ընտրված գաղափարներն ավելի պարզ ձևերով արտահայտելու, բնագրից տարբեր լեզվական կառույցներ կիրառելու շնորհիվ: Օրինակ՝ “Children spend a very large proportion of their daily lives in school. They go there to learn not only in a narrow academic sense, but in the widest possible interpretation of the word- about themselves, about being a person within a group of others, about the community in which they live, and about the world around them. Schools provide the setting in which such learning takes place” Համառոտագրված տարբերակ՝ As Leyden (1985) points out, schools are places for children to learn about life, themselves, other people, as well as academic information. Schools are places for children to learn about life, themselves, other people, as well as academic information (Leyden, 1985).

Ինչպես ակնհայտ է, համառոտագրման արդյունքում ստեղծվում է երկրորդային տեքստ: Առանձնացվում են համառոտագրման հետևյալ ռազմավարությունները՝ (Trzeciak, Mackay 1994).

- տեքստի տեղեկատվություն պարունակող հատվածների ընտրություն: Այս դեպքում գիտական շարադրանքի հեղինակն ընտրողաբար է մոտենում տեքստ-աղբյուրներում առկա տեղեկատվությանը և համառոտագրում է միայն տեքստի որոշակի հատվածներ, այլ ոչ թե տեքստն ամբողջությամբ,

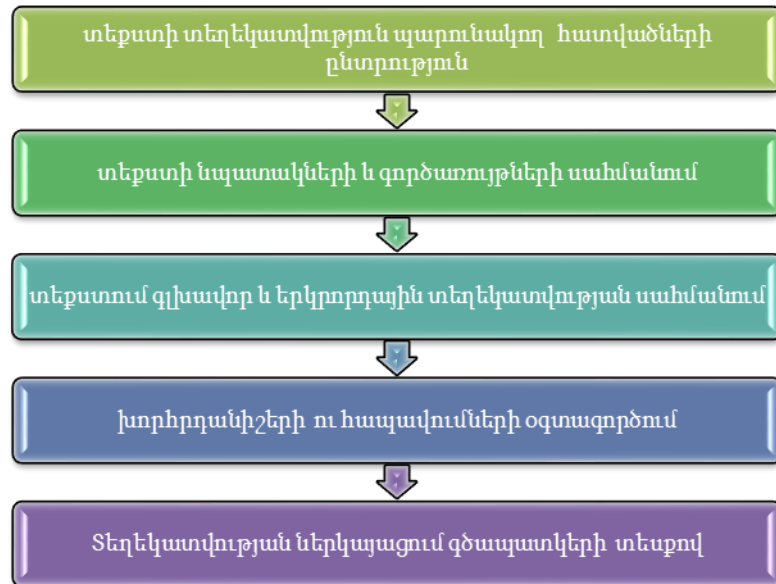
- տեքստի նպատակների և գործառույթների սահմանում՝ ըստ խորագրի և ներածական մասի: Որպես կանոն, ակադեմիական տեքստերի խորագրերն ու ներածական մասերը պարունակում են բավականաչափ տեղեկատվություն, որպեսզի սահմանվեն ամբողջ տեքստի համապատասխանությունը ակադեմիական գրավոր խոսույթի հեղինակի նպատակներին,

- տեքստում գլխավոր և երկրորդական տեղեկատվության սահմանում: Սովորաբար առավել էական տեղեկատվությունը տեքստի մեջ ներմուծվում է այնպիսի նշույթների կամ մարկերների օգնությամբ, ինչպիսիք են First..., Secondly..., Next..., Finally...,

- խորհրդանիշերի ու հապավումների օգտագործում: Այս ռազմավարության կիրառումը զգալիորեն արագացնում է համառոտագրման ընթացքը,

- տեղեկատվության ներկայացում գծապատկերի տեսքով՝ այն հաջորդաբար համալրելով մանրամասներով:

Համառոտագրման ռազմավարությունները

Գծապատկեր 2.

Որպես կանոն, գծապատկերը նպաստում է տեքստի ընկալմանը, հատկապես եթե տեղեկատվությունը ներկայացված է այնպես, որ հեշտությամբ կարելի է ավելացնել անհրաժեշտ մանրամասներ: Այնուհետ ենթադրվում է գծապատկերի համալրում մանրամասներով կամ մեջբերումներով: Լրացված գծապատկերը հանդիսանում է երկրորդական տեքստի հիմքը: Վերաշարադրված և տրամաբանորեն վերակառուցված երկրորդային տեքստը, որն ըստ անհրաժեշտության համալրված է առաջնային աղբյուրից մեջբերումներով հանդիսանում է սովորողի հետագա սեփական ակադեմիական գրավոր խոսույթի հիմքը, որը նման է մարդու երկարատև հիշողության մեջ պահպանվող հենքային գիտելիքներին և հանդիսանում է ցանկացած գրավոր կամ բանավոր հաղորդակցության բովանդակային հենքը: Գրագողության ակնհայտ դրսևորումներից է այն, երբ թարգմանվում է օտարալեզու գիտական տեքստը՝ առանց հաշվի առնելու գիտական եզրույթների թարգմանության առանձնահատկությունները: Տերմինակերտման մի շարք սկզբունքների պահպանմամբ հնարավոր է խուսափել անհաջող եզրույթների «ստեղծումից»:

Աղյուսակ 2.

Գրավոր խոսույթի առաջացման մեխանիզմն իրենից ներկայացնում է հաջորդական քայլերի շարք, որը տանում է ներքին խոսքից մինչև արտաքին խոսքը: Խոսքասերման այսպիսի գործընթացը պայմանականորեն հոգելեզվաբանների կողմից ստորաբաժանվում է երեք հիմնական փուլի՝ (նախապատրաստական կամ նախագրային-rehearsing, գրային- writing և խմբագրման – revising, գաղափար – գաղափարի իրագործում – գրվածի խմբագրում) (Леонтьев 1969, 1997, Brookes & Grundy 1991, Hamp-Lyons & Heasley 1993, Hedge 1988, White & Arndt 1994, Johnson 1996, Jordan 1997):

Գրավոր խոսքասերման հոգելեզվաբանական տեսությունն արտացոլում է գրաֆիկական կողով մտքերի ձևավորման ու ձևակերպման գործողությունների հավաքածուն ու հաջորդականությունը:

Առաջին փուլում տեղի է ունենում հաղորդագրության ծրագրավորում, որի ընթացքում հստակեցվում են գործողությունների շարժառիթներն ու խնդիրները, ձևավորվում է հաղորդագրության բովանդակությունը կերպարներով, գծապատկերներով և հասկացություններով: Այս փուլում տեղի է ունենում արտաքին

աշխարհի առարկայական իրավիճակի իմաստավորում և առարկաների, հարաբերությունների և հատկանիշների բազմությունից առավել էականների ու յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքին համապատասխանողների դուրս բերում: Այստեղ է նաև տեղի ունենում առարկայական իրավիճակի տրամաբանական վերամշակում համեմատության, համադրության, գլխավորի առանձնացման, ընդհանրացման գործողությունների միջոցով: Այնուհետ իրականացվում է իմաստների, բառերի, բառաձևերի ընտրություն ըստ իմաստաբանական հատկանիշի:

Երկրորդ փուլում տեղի է ունենում հաղորդագրության վերբալացում ներքին խոսքում, ընդ որում՝ միտքը «տեղավորվում է» քերականական կառուցվածքի մեջ (նախադասություն), իսկ բառերն ընդունում են համապատասխան ձևաբանական տեսք: Կառուցվածքի (ձևի) ընտրությունն իրականացվում է՝ հաշվի առնելով հասցեատիրոջ գործոնն ու արտահայտության նպատակները: Շարահյուսական կառուցվածքը կանխատեսվում է որպես ամբողջական: Այնուհետ, ներքին ծրագրավորման գործընթացում տեղի է ունենում ներքին խոսքում ձևավորված կառուցվածքի կամ դրա մի մասի միաձուլում նախադասության կառուցվածքային նմուշի հետ, որը պահպանվում է գրողի երկարատև հիշողության մեջ: Դրանց համընկնման դեպքում, կառուցվածքը լրացվում է բառաձևերով, իսկ եթե այն չի համապատասխանում նշված բովանդակությանը, ապա տեղի է ունենում նրա վերակառուցում կամ երկարատև հիշողությունից առավել համապատասխան նմուշի դուրս բերում: Այլ խոսքերով, արտահայտության քերականական կառուցումը, ինչպես նաև իմաստաբանական ձևակերպումն իրականացվում է որոնման, վերահսկման և ընտրության փուլերում: Հաղորդագրության վերբալացումը կապված է ընտրության, միաձուլման, փոխակերպման, առանձին մասերից ամբողջականի կազմման, հավաքագրման, կառուցման ու փոփոխման գործողությունների կատարման հետ:

Երրորդ փուլում ձևավորված հաղորդագրությունը «մարմնավորվում է» արտաքին խոսքում գրաֆիկական նշանների տեսքով:

Գրավոր խոսքասերման հոգեբեզվարանական տեսություն

Գծապատկեր 3.

Ինչպես գիտենք, ՀՀ պետական լեզուն հայերենն է, հետևաբար ատենախոսությունների ճնշող մեծամասնության շարադրանքը և պաշտպանությունը կատարվում է հայոց լեզվով/բացառությամբ ուսերենի/: Ասվածից հետևում է, որ գիտական գրավոր խոսք գործադրող ցանկացած անհատ այս կամ այն չափով բախվում է մասնագիտական գրականության, եզրույթների, օտարալեզու բազմաբնույթ տեքստեր թարգմանելու խնդրի հետ: Ուստի, հարկ է օտարալեզու ակադեմիական գրագրության դասընթացի շրջանակներում սովորողներին ընդհանուր գծերով ծանոթացնել թարգմանության գործընթացի առանձնահատկություններին, թարգմանության տեխնիկային և գիտական տեքստի թարգմանության հիմնական պահանջներին: Գիտական ոճով թարգմանությանը ներկայացվող պահանջներից կարելի է առանձնացնել հետևյալը՝

- շարադրանքի տեղեկութացվածություն, այսինքն՝ այն, թե թարգմանողն ինչքանով է ծանոթ խոսքի առարկային և բովանդակությանը,
- շարադրանքի ամբողջականություն, այսինքն՝ ինչքանով են մտքերը հաջորդական ու փոխկապակցված, ինչքանով են առկա ամբողջի և մասերի միջև պատճառահետևանքային կապեր,

➤ օբյեկտիվություն, այսինքն՝ սուբյեկտիվիզմի բացակայություն, բացառությամբ սեփական տեսակետի, դիրքորոշման, եզրահանգման արտահայտման պարագայում,

➤ մատչելիություն, այսինքն՝ ինչքանով են կիրառված լեզվական հասկանալի, պարզ միավորներ և կառույցներ,

➤ եզրույթների ճշգրտություն, այսինքն՝ ինչքանով է թարգմանված տվյալ եզրույթն արտահայտում հասկացության ստույգությունը և հաղորդում այդ հասկացության ամբողջական իմաստային ծավալը (Պետրոսյան 2014): Հետևապես, գիտական տեքստ թարգմանելիս սովորողները պետք է՝

✓ առավելագույն չափով տիրապետեն թարգմանող լեզվի նորմերը,

✓ որքան հնարավոր է խուսափեն լայնորեն կիրառական կայուն դարձվածներից, որոնք միայն առաջին հայացքից կարող են ճիշտ թվալ,

✓ անհարկի չփոխակերպեն շարահյուսական «անհարազատ» կառույցները. անհրաժեշտ է որքան հնարավոր է հարազատ մնալ բնագրին,

✓ միանշանակորեն չտրվեն տառացի թարգմանությանը, ընդունելի է բնագրի խոսքային արտահայտությունների ծավալի սեղմում,

✓ չխուսափեն փոխառությունների կիրառությունից: Փոխառությունների գործադրումն արդարացված է, երբ մայրենի բառային համարժեքը գործածական չէ, կամ էլ լեզվական տեսանկյունից սխալ է,

✓ թարգմանելիս գրի առնեն առաջին հայացքից անհամարժեք թվացող մտքերը, որոնք, սեփական թարգմանածը խմբագրելիս, կօժանդակեն՝ գտնելու բառային ու կառուցվածքային ճիշտ ձևերը:

Ինչպես տեսնում ենք, վերը նշված կետերը բովանդակային այն պահանջներն են, որոնք առհասարակ ներկայացվում են գիտական տեքստին: Սակայն, սա խնդրի միայն մեկ կողմն է: Գիտական տեքստեր թարգմանելիս ոչ պակաս կարևոր են բառային, քերականական, մասնագիտական եզրույթաբանության առանձնահատկությունների հաշվի առնումը և գործադրումը: Ինչպես արդեն նշել ենք, ակադեմիական գրավոր տեքստեր թարգմանելիս պետք է ընտրել մայրենի լեզվում առկա այնպիսի կառույցներ, լեզվական միավորներ, որոնք կլինեն հասկանալի, օբյեկտիվ, ճշգրիտ, տրամաբանված, զուրկ հուզաարտահայտչական նրբերանգներից և երկդիմությունից:

Այսպես՝ ակադեմիական գրավոր խոսքի պատշաճ թարգմանության համար սովորողներին անհրաժեշտ է ծանոթացնել թարգմանագիտության մեջ հայտնի մի շարք տեխնոլոգիաների և հնարների հետ: Բարխուդարովն (1975) և Կոմիսսարովը (1990) առանձնացնում են թարգմանական բառաձևի փոխարինման հնարը:

Շատ հաճախ թարգմանիչը բախվում է մի շարք հասկացությունների, որոնք գոյություն չունեն թիրախ լեզվում (untranslatable notion), ուստի այս պարագայում փոխարինումներն անխուսափելի են: Սա վերաբերում է հիմնականում տեղայնաբանություններին, որոնք բնորոշ են միայն տվյալ իրականությանը: Լեզվաբանական գրականության մեջ այս հասկացությունները կոչվում են իրոյթներ ամ ռեալիաներ: Իրոյթի թարգմանության հիմնական դժվարություններն են՝ ա. համարժեքի բացակայությունը, բ. իրոյթի առարկայական նշանակության հետ մեկտեղ ազգայի և պատմական կոլորիտի փոխանցման անհրաժեշտությունը (Հակոբյան 2003): Այնուամենայնիվ, կան դեպքեր, երբ թարգմանող լեզվում առկա են համարժեքներ, սակայն թարգմանիչը տվյալ համատեքստում նպատակահարմար է գտնում փոխարինել բնագրային տարբերակը առավել տեղին լեզվական միավորով: Այսպիսի փոխարինումներն երբեմն անվանում են իրավիճակային համարժեքներ, քանի որ այս կամ այն բառային միավորի ընտրությունը թելադրում է տվյալ համատեքստը, իրավիճակը: Օրինակ՝ A measuring system for direct sales **shall be provided** with means for resetting the display to zero. Ուղիղ առևտրի համար նախատեսված չափիչ համակարգը **պետք է ունենա** ցուցմունքները զրոյացնելու միջոց (Սահակյան 2014):

Մենք համակարծիք ենք հեղինակի հետ այն հարցում, որ տվյալ օրինակում բառացի թարգմանությունը, այն է՝ **պետք է ապահովված լինի** արհեստական և հայոց լեզվում չհնչող կառույց է: Անգլերենից հայերեն թարգմանելիս շատ հաճախ կրավորական կառույցը փոխարինվում է ներգործականով: Օրինակ՝ These new methods of work must be used in all branches of our industry. Մեր տնտեսության բոլոր ճյուղերը պետք է կիրառեն աշխատանքի այս նոր մեթոդները: The rate of chemical reaction is influenced by many factors. Քիմիական ռեակցիայի արագության վրա ազդում են շատ գործոններ:

Կարևոր հնար է բառերի բացթողումը, որը կատարվում է այն ժամանակ, երբ բաց թողնված միավորը չի խաթարում բնագրի իմաստաբովանդակային արժեքը: Օրինակ՝
The effect of an electromagnetic disturbance on a gas meter or volume conversion device shall be such that:

—the change in the measurement result in no greater than the critical change value as defined in 3.1.3, or

—the indication of the measurement result **is such that** it cannot be interpreted as a valid result, such as a momentary variation that cannot be interpreted, memorized or transmitted as a measuring result.

Գազի հաշվիչի և ծավալի մեծության վերափոխման սարքի վրա էլեկտրամագնիսական աղմուկի ազդեցությունը պետք է լինի այնպես, որ՝

— չափման արդյունքի փոփոխությունը չգերազանցի փոփոխության կրիտիկական արժեքը, ինչպես սահմանված է 3.1.3 կետում, կամ

— չափման արդյունքի ցուցմունքը չմեկնաբանվի որպես ճշգրիտ արդյունք, օրինակ՝ վայրկենական շեղումը, որը չի կարող մեկնաբանվել, հիշվել կամ փոխանցվել որպես չափման արդյունք (Սահակյան 2014):

Strange though it **may** seem, these systems have similar tactical duties **to perform**. Որքան էլ տարօրինակ թվա, այս համակարգերն ունեն նույնական մարտավարական կարողություններ:

Առանցքային է համարվում տեղափոխման կամ շրջադարձության հնարը: Այս հնարը կիրառելու ընթացքում պետք է հաշվի առնել այն փաստը, որ առանձնացնում են լեզուների չորս խումբեր՝ թեքական, կցական, անջատական և բազմահամադրական: Ըստ այս խմբերի դասակարգվում են լեզուների երկու տեսակ՝ վերլուծական/քերականական իմաստներն արտահայտվում են բառերի դասավորությամբ, հնչերանգով, օժանդակ բառերով և մասնիկներով/ և համադրական/գործում է և՛ ներքին թեքումը, և՛ մասնիկավորումը, և՛ շարահյուսական բարդությունը/: Ի տարբերություն հայերենի, որը համադրական տիպի կցական լեզու է՝ անգլերենը վերլուծական տիպի անջատական լեզու է: Հետևապես, անգլերենից հայերեն թարգմանության ժամանակ կարող են առաջանալ շարահյուսական կարգի

դժվարություններ: Անգլերենին հատուկ է բառերի կայուն դասավորությունը/կայուն շարահասություն/, իսկ հայերենն ունի բառերի շրջուն դասավորություն/շրջուն շարահասություն/, ուստի այս առանձնահատկությամբ պայմանավորված՝ տեղափոխումները դառնում են անխուսափելի: Օրինակ՝

The fundamental principles of alternating current are presented in this chapter.

Այս գլխում ներկայացված են փոփոխվող էլեկտրական հոսանքի հիմնարար սկզբունքները:

Ավելացման հնարը ենթադրում է ավելացնել այս կամ այն լեզվական միավորը, որը բացակայում է բնագրում, որպեսզի ապահովվի թարգմանվող նյութի ամբողջականությունն ու տրամաբանվածությունը: Ավելացում կատարում են նաև հաղորդվող տեղեկությունն առավել ըմբռնելի դարձնելու նպատակով, հատկապես հապավումների, տեղայնաբանությունների լուսաբանման ժամանակ: Օրինակ՝

This new branch of science, **young as it is**, touches on many important practical applications. Գիտության այս նոր ճյուղը, չնայած որ ի հայտ է եկել ոչ վաղ անցյալում, գործ ունի շատ կարևոր գործնական առաջադրանքների հետ: Other experiments employ a large number of anchor-buoy stations which allow hundreds of instruments to be simultaneously operated for collecting data on the state of water masses over extensive areas. Of these one may mention the **MODE (Mid-Oceanic Dynamic Experiment)** whose first stage is now being carried out by American scientists together with representatives of other countries including those of Russia.

Նախադասությունների միավորում հնարը կիրառում են, հաշվի առնելով այն փաստը, որ շատ հաճախ անգլերենից հայերեն թարգմանելիս պարզ նախադասությունները միավորվում են մեկ բարդ նախադասության մեջ: Օրինակ՝

We have succeeded in accomplishing this task ahead of time. By accomplishing this task ahead of time we helped our desighning bureau in obtaining the necessary data for their work.

Մեզ հաջողվեց նախօրոք իրականացնել այս առաջադրանքը և օգնել մեր նախագծային բյուրոյին ստանալ անհրաժեշտ տվյալներ աշխատանքի համար:

Պատճենում հնարը կիրառվում է, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ելակետային տեքստի և թարգմանվածքի լիակատար համարժեքությունն է, ինչը ենթադրում է թարգմանող և թիրախ լեզուների նորմերի լիակատար նույնություն: Օրինակ՝ *In the following analysis, this method was applied to define the new nontraditional technology. Տվյալ վերլուծության մեջ այս մեթոդը կիրառվել է սահմանելու նոր ոչ ավանդական տեխնոլոգիան:*

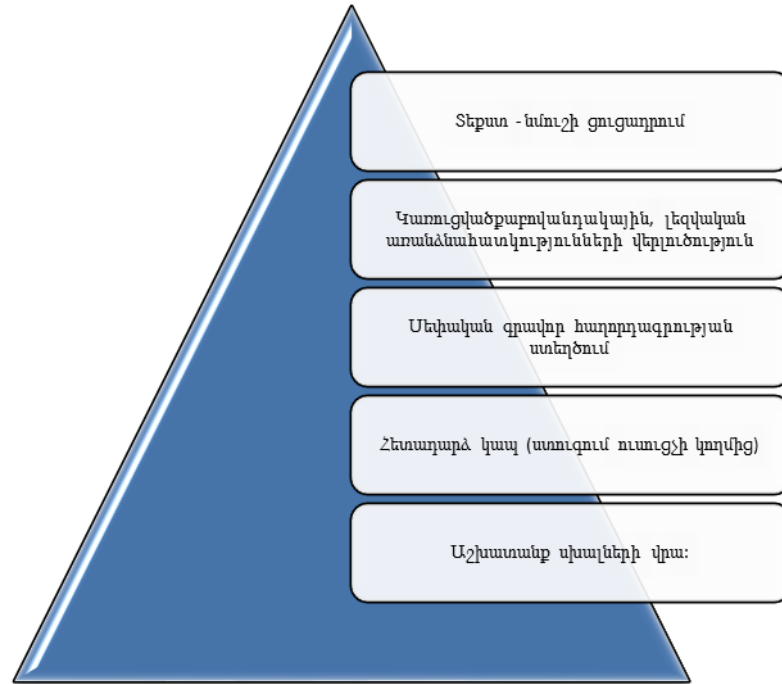
Սրանք այն թարգմանական ընդհանուր հնարներն են, որոնք անհրաժեշտ են սովորողներին գիտական գրավոր խոսք գործադրելու համար: Այսպիսով՝ կարելի է եզրակացնել, որ գիտական տեքստը, ներառյալ նաև եզրույթները, որքան մասնագիտական, նույնքան լեզվական իրողություններ են: Այս հանգամանքը պետք է հաշվի առնի ակադեմիական գրավոր խոսք գործադրող յուրաքանչյուր անհատ օտարալեզու բնագիր աղբյուրներից օգտվելու և համապատասխան նյութեր թարգմանելու գործընթացը կազմակերպելու ժամանակ: Թարգմանություն կատարելու տեխնիկական հնարների տիրապետումը մեծապես կարող է նպաստել լիակատար և հաջողված թարգմանություն իրականացնելու համար:

1.3. Ակադեմիական գրագրության ուսուցման հիմնական մոտեցումները

Օտար լեզվով գրավոր խոսքի իրականացումը, ինչպես հայտնի է, լեզվի իմացության բաղադրիչներից է և դրա ինացությունն, իրավամբ, կարևոր նախապայման է օտար լեզու դասավանդելու համար: Սակայն, հանուն արդարության, պետք է նշել, որ լեզվական հմտությունների շարքից (խոսել, լսել, գրել, կարդալ) գրավոր խոսքի հմտություններն իրենց առաջնահերթության աստիճանով որոշ չափով զիջում են, օրինակ, բանավոր խոսքի հմտություններին: Եվ այս պատկերը, բնավ, էլ պատահական չէ: Չ՞է որ լեզվի իմացության բարձր մակարդակի ցուցիչ կարելի է համարել բանավոր անբռնագրոս, հանպատրաստից խոսքը: Նշվածը դույզն անգամ չի անտեսում կամ փորձում ոչ համալիր մոտեցում ցուցաբերել գրավոր խոսքի հմտությունների ուսուցմանը: Ինչպես հայտնի է, յուրաքանչյուր անհատի գրագիտության, զարգացվածության աստիճանը չափվում է նաև նրա գրելու, մտքերը ճշգրիտ շարադրելու, դրանք տրամաբանորեն իրար կապելու, բառային ձևերի, ոճաժանրային իրողությունների, քերականական կառույցների և, ի վերջո, ուղղագրական կանոնների իմացությամբ: Պատահական չէ նաև, որ գրելու հմտությունները ստուգվում են այնպիսի լեզվի միջազգային ճանաչում վայելող քննությունների շրջանակներում, ինչպիսիք են՝ TOEFL, IELTS և այլն: Դեռ ավելին, նշված քննություններում պարտադիր կերպով ստուգվում են քննվողների էսսե գրելու հմտությունները, որը, ինչպես հայտնի է, ակադեմիական գրագրության ամենատարածված տարատեսակն է: Նման մոտեցում է դրսևորվում նաև Բոլոնիայի գործընթացի շրջանակներում օտար լեզվին վերաբերող փաստաթղթերում, որտեղ գրավոր խոսքի հմտությունների ուսուցումը դասավանդման կարևոր մաս է կազմում: Ակադեմիական գրագրության ուսուցման գործընթացը կազմակերպելիս՝ անհրաժեշտ է հաշվի առնել այն փաստը, որ ուսուցումն ավանդաբար հիմնվում է երեք հիմնական մոտեցումների վրա՝ դեպի տեքստ-արդյունքը կողմնորոշված մոտեցում/*the product approach*/, գործընթացային մոտեցում/*the process approach*/ և ժանրային մոտեցում/*the genre approach*/ (Tribble 1996):

Ի.Լ.Կոլեսնիկովան և Օ.Ա.Դոլգինան նշում են, որ դեպի տեքստ - արդյունքը կողմնորոշված մոտեցման ժամանակ կարևորագույն նշանակություն ունի խոսքային

գործունեության արդյունքը՝ գրավոր հաղորդագրությունը, տեքստը, գրավոր «ստեղծագործությունը» (Колесникова, Долгина 2001): Այս գործոնն առաջնային է հոգեկենտրոնական, սոցիալական ու այլ գործոնների համեմատությամբ, քանի որ դեպի տեքստ-արդյունքը կողմնորոշված մոտեցման մեթոդաբանական հիմքը վարքաբանական տեսությունն է: Այս մոտեցումն ենթադրում է տեքստ - նմուշների առատ կիրառություն ուսումնական գործընթացում՝ առանց որևէ սահմանափակումների: Գրավոր խոսքի հմտությունների ձևավորումն ու զարգացումը մեծապես հիմնվում է տեքստ - նմուշների կառուցվածքաբանական դասակարգման, լեզվական տարրերի ճշգրիտ կրկնօրինակման, նմանակման հնարների վրա: Առաջին հայացքից, դատապարտելի ոչինչ չկա կրկնօրինակման միջոցով սովորողների մոտ որոշակի լեզվական հմտությունների ձևավորման մեջ: Սակայն, տեքստ - նմուշների «կուրորեն» նմանակումը հղի է սովորողների ինքնուրույն մտածողության ու ստեղծագործական ներուժի անտեսման վտանգով: Այդուհանդերձ, գրավոր խոսքը, մասնավորապես ակադեմիական գրագրությունն, ենթադրում է գիտական ոճի, տեքստի արտաքին ու ներքին կառուցվածքային առանձնահատկությունների, բառային ու քերականական հատկանիշների հաշվի առնում ու յուրացում: Հավանաբար, այս տարրերի առկայությունն է արդարացնում սույն մոտեցման գործադրումն ուսումնական գործընթացում: Ակնհայտ է, որ այդ մոտեցումը գերիշխում է շատ բուհերում, որտեղ գերակայում է ակադեմիական գրագրության քերականացված ուսուցումը: Ընդ որում տեքստ-նմուշի վերլուծությունից դեպի ինքնուրույն գրավոր հաղորդագրության ստեղծման ընթացակարգը խիստ կանոնակարգված է: Գրավոր խոսքի հմտությունների յուրացման գործողությունների հաջորդականությունը ներկայացված է հետևյալ սխեմայում:

Գծապատկեր 4.

Այս հաջորդականությունն արտացոլում է «կարդա – վերլուծիր – գրիր» հայտնի կաղապարը /read – analyze - write model/, համաձայն որի՝ աշխատանքի առաջին փուլը տեքստի հատվածների ընթերցումը, իմաստավորումն ու վերլուծությունն է, որոնք փոխառված են տարբեր ժանրերի ստեղծագործություններից (Zamel 1987):

Աշխատանքի հաջորդ փուլն արտահայտությունների կառուցումն է տեքստ - նմուշում առկա տարբեր կառուցվածքային միավորների օրինակով: Այս փուլում կատարվող տիպային վարժություններն են *բացթողումների լրացումը (gap-filling)*, *նախադասությունների լրացումը (completion)*, *վերաձևակերպում (rewriting)*, *նախադասությունների, պարբերությունների տրամաբանական վերախմբավորում (unscrambling)*, *պարբերության կառուցում ենթահիմքի հիման վրա, տեքստի ստեղծում պարբերության հիման վրա, այսինքն՝ ընդլայնում (expansion)* (Колесникова, Долгина 2001): (Տե՛ս հավելված 4):

Աշխատանքի եզրափակիչ փուլը սովորողների կողմից ինքնուրույն գրավոր հաղորդագրություններ կառուցելն է: Գրավոր աշխատանքների խմբագրումը, լեզվական, կառուցվածքային, ոճական ճշգրտությունը սովորաբար ստուգվում է

դասավանդողի կողմից (Колесникова, Долгина 2001): Այսպիսով, դեպի տեքստ - արդյունքը կողմնորոշված մոտեցման շրջանակներում գրագրությունն ընկալվում է՝ որպես արդեն գոյություն ունեցող, պատրաստի նախադասությունների, պարբերությունների հիման վրա սեփական գրավոր հաղորդագրության կազմակերպման, «կառուցման» գործընթաց, իսկ գրագրության ուսուցումը, համապատասխանաբար, հանգեցնում է այդ մոդելներով հմտությունների յուրացմանը (Silva 1993): Այսինքն՝ գրավոր հմտության տիրապետման բարձր ցուցիչ կարելի է համարել անթերի տեքստեր ստեղծելու ընդունակությունը (Johns 1997): Այդուհանդերձ, այս մոտեցումն ենթարկվում է քննադատության այն պատճառով, որ սովորողները, ստեղծելով տեքստն ըստ նմուշ - օրինակի, հաճախ չեն գիտակցում դրա գործառույթները, հեղինակի և հասցեատիրոջ դերերը, համատեքստն ու այլ գործոնները, որոնք ունեն անմիջական ազդեցություն գրավոր հաղորդագրության «ստեղծման» վրա (Johns 1997):

Ինչպես հայտնի է, գրելու գործընթացը, ստեղծագործական գործընթաց է՝ որպես պրոդուկտիվ, ոչ գծային, փորձարարական գործընթաց, որի ընթացքում գրողը ձևակերպում և բազմիցս վերաձևակերպում, փոխակերպում է իր միտքը՝ ընթերցողին այն առավել ճշգրիտ փոխանցելու համար (Zamel 1983): Սա նախադրյալներ է ստեղծում մեկ այլ՝ դեպի գրելու գործընթացը կողմնորոշված կամ գործընթացային մոտեցման առաջացման համար (process-oriented approach):

Համաձայն գործընթացային մոտեցման՝ առաջին պլան է մղվում ոչ թե վերջնարդյունքը՝ տեքստը, այլ գրավոր խոսքի ստեղծման բարդ, ստեղծագործական գործընթացը: Ուշադրության կենտրոնում են հայտնվում սովորողի անձը, նրա հաղորդակցական և ճանաչողական պահանջմունքները, հետաքրքրությունները, ինքնարտահայտվելու, ինքնիրացվելու հնարավորությունները, ինչպես նաև կարևորվում է սովորողի կողմից իրականացվող մի շարք տարաբնույթ մտավոր գործողությունները/մտքերի սերումից/գեներացիայից, տեղեկույթի հավաքագրումից մինչև տեքստի խմբագրում և տպագրում/: Սա բացատրվում է նրանով, որ գործընթացային մոտեցումն ձևավորվել է ճանաչողական տեսության հիման վրա: Ասվածից ակնհայտ է, որ գործընթացային մոտեցման անառարկելի առավելություն

կարելի է դիտարկել մոտեցման անձնակողմնորոշիչ լինելը, քանի որ առաջնային գործոնն ոչ միայն վերջնարդյունքն է /էսսե, ռեֆերատ, հոդված, մենագրություն/ և գրավոր խոսքի կազմակերպման փուլային հաջորդականությունն, այլ նաև սովորողների ազատ կամքի, ինքնակողմնորոշման, ինքնադրսևորման պահանջմունքները հաշվի առնելը: Համաձայն այս մոտեցման՝ գրավոր խոսույթի ուսուցումն անհրաժեշտ է կառուցել՝ մոդելավորելով այս գործընթացը: Սովորողները, ինչպես նաև փորձառու գրողները, պետք է անցնեն պլանավորման, կազմակերպման, խմբագրման փուլերը: Սա ենթադրում է գրագրության կազմակերպման հետևյալ հաջորդականությունը՝ նախագրային փուլ, բուն գրավոր փուլ, հետգրային կամ գրվածի խմբագրման փուլ:

Ըստ արտասահմանյան մեթոդիստների՝ (J. Harmer, C. Tribble) գրավոր խոսքասերման փուլերի հաջորդականությունը ներկայանում է պլանավորում - սևագրում - խմբագրում - վերջնարդյունք /planning-drafting-editing-final version/ ցիկլային սխեմայով, ընդ որում՝ ուսումնառողը ցանկացած փուլում կարող է անդրադառնալ շարադրանքին՝ մտքի վերաձևակերպումներ, շտկումներ կատարելու նպատակով: Այստեղ կիրառվում են մի շարք տեխնոլոգիաներ, որոնք կքննվեն հաջորդ ենթագլխում:

Գրագրությունը չի կարող լինել բացարձակ «ազատ», քանի որ միշտ սահմանափակվում է դասավանդողների և կրթության այլ շահագրգիռ անձանց կողմից և որ առավել առանցքային է՝ սոցիալ-մշակութային համատեքստով: Այս առիթով Ա. Մ. Ջոնսը նշում է, որ անձնակողմնորոշիչ ուսուցումն ոչ միշտ է համապատասխանում այն սովորողների պահանջմունքներին, որոնք ծանոթ չեն անգլալեզու խոսույթի մշակութային, սոցիալական և լեզվաբանական պահանջներին, քանի դեռ նրանց չի տրվել համապատասխան լեզվական և տեքստային «աջակցություն» (Johns 1997):

Այսպիսով, առաջանում է նոր մոտեցման անհրաժեշտություն, որը պետք է փոխհատուցի այս թերությունը: Այդպիսինն է ժանրային մոտեցումը: Այս մոտեցման գաղափարական հենքը համապատասխան լեզվական ու կառուցվածքաբովանդակային չափանիշներով կոնկրետ ժանրով տեքստերի ստեղծումն է: Բազերմանը գրում է, որ այստեղ նպատակն ոչ թե ուսանողներին ժանրերի

ձևական հատկանիշներին ուսուցանելն է, այլ «...բարձրացնել ուսանողների կողմից այն «կյանքի» ընկալումը, որն առկա է տեքստում» (Bazerman 1988): Նա պնդում է, որ սոցիալական համատեքստի իմացությունը գրողին կօգնի ընտրել ճշգրիտ ճարտասանական մոդելներ, որոնք կիրառական են յուրաքանչյուր կոնկրետ իրավիճակում (Bazerman 1988):

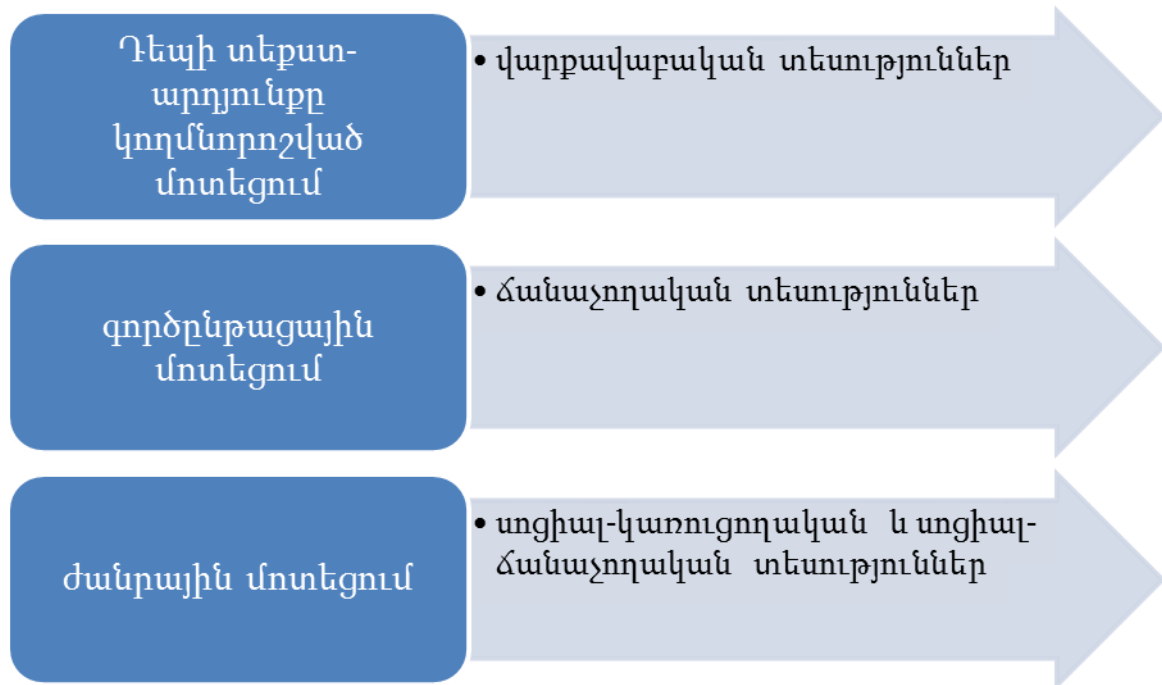
Կանոնավոր գործառական լեզվաբանության ավստրալիական դպրոցը լայնորեն հայտնի է ժանրային ուսուցման ավստրալիական մոդելով (Australian model of genre instruction): Այս մոդելն իրենից ներկայացնում է եռաստիճան շրջափուլ՝ նմանակում, խմբային քննարկում և տեքստի ինքնուրույն կառուցում (Cope & Kalantzis 1993):

Նմանակման փուլում դասավանդողը ցուցադրում է տեքստի որոշակի տեսակ(ներ)՝ սովորողների ուշադրությունը կենտրոնացնելով տեքստի գործառույթների, նրա կառուցվածքի և բառաքերականական յուրահատկությունների վրա (Cope & Kalantzis 1993): Խմբային *քննարկման* փուլն ենթադրում է մի շարք վարժություններ /դիտարկում, հետազոտություն, համառոտագրում, քննարկում, դերային խաղ և այլն/ (Callaghan & Rottery 1988): *Վերջին* փուլը, ինչպես հետևում է անվանումից, ենթադրում է որոշակի ժանրի տեքստի ինքնուրույն ստեղծում ուսանողների կողմից: Շեշտադրվում է, որ ժանրի ուսուցումն ոչ թե գծային, այլ ցիկլային կամ շրջափուլային գործընթաց է, իսկ ուսուցումը կարելի է սկսել ցանկացած փուլից, որը համապատասխանում է ուսանողների պահանջմունքներին (Callagan, Knapp & Noble 1993):

Ինչպես նշում են Խ.Քեյն ու Տ.Դադլի-Իվանսը, ժանրային մոտեցումը թույլ է տալիս ուսանողներին հասկանալ, որ գրավոր խոսքն աշխարհի իմաստավորման և դրա գործընթացներին մասնակցություն ունենալու գործիք է (Kay, Dudley-Evans 1998): Այս մոտեցումն ուսանողներին հնարավորություն է տալիս մտնել որոշակի խոսույթային միավորի մեջ և բացահայտել, թե ինչպես են գրողները կառուցում (կազմակերպում) տեքստերը: Ակադեմիական գրավոր խոսույթի ուսուցման ժանրային մոտեցման դեպքում մեծ նշանակություն ունի սոցիալական իրավիճակը: Ա.Մ.Ջոնսը նշում է, որ խոսույթի կառուցումը սահմանվում է սոցիումի կողմից, որտեղ ուսանողների գրավոր ստեղծագործությունները ստեղծվում և գնահատվում են, ինչպես իրենց մայրենի լեզվի ու մշակույթի ազդեցությամբ, այնպես էլ ուսումնասիրվող լեզվի ու մշակույթի

տեսանկյունից (Johns 1997): Այս պարագայում առաջին պլան են մղվում գործաբանական, մշակութային, խոսույթային փոխներթափանցման հարցերը: Այդ պատճառով ակադեմիական գրավոր խոսույթի ուսուցման ժանրային մոտեցման դեպքում ուշադրության են արժանանում գրավոր խոսույթի ուսուցման տեսություններն որպես հանրամշակութային երևույթ՝ սոցիոկոնստրուկտիվիզմ (Cook-Gumperz 1986, մեջբերվում է ըստ Johns 1997) և սոցիալական ճանաչողականություն (Geisler 1991, մեջբերվում է ըստ Johns 1997):

Ակադեմիական գրավոր խոսույթի ուսուցման մոտեցումների մեթոդաբանական հիմքերը

Գծապատկեր 5.

Ակադեմիական գրավոր խոսույթի ուսուցման ժանրային մոտեցման շրջանակներում սովորողին վերագրվում է ակտիվ դերակատարություն: Դասավանդողին վերապահվում է պասիվ դերակատարություն: Նա խորհրդատու է, գործընկեր, միջնորդ, հատկապես, երբ խոսք է գնում ակադեմիական համատեքստը բացահայտելուն (Johns 1997):

Դրա հետ մեկտեղ, հետազոտողները առանձնացնում են ժանրային մոտեցման թերությունները: Ըստ Ռ.Բեջերի ու Գ.Ուայթի՝ ժանրային մոտեցման բացասական

կողմն այն հմտությունների թերագնահատումն է, որոնք անհրաժեշտ են խոսույթի կառուցման համար (Badger, White 2000): Ժանրային մոտեցման կիրառման մյուս թերությունը ակադեմիական գրագրության գործընթացը նորմատիվ սկզբունքների կիրառման համակարգ վերածելու վտանգն է: Ինչպես նշում են այդ առումով Խ.Քեյն ու Տ.Դադլի-Իվանսը. «գոյություն ունի տեքստեր գրելու նորմատիվ /պրեսկրիպտիվ/ մոտեցման կիրառման վտանգ, որը սահմանափակվում է տվյալ ժանրի որոշակի շրջանակներով: Հետևաբար, դա կարող է հանգեցնել ստեղծագործական մտքի ծավալման սահմանափակման, դարձնել այն կարծրատիպային, որը կողմնորոշված է միայն դեպի արդյունքը, տեքստ-նմուշը, այլ ոչ թե դեպի այն տեքստը, որը ստեղծվել է հենց սովորողների կողմից» (Kay, Dudley-Evans 1998): Այստեղ խոսք է գնում տեքստերը վերատադրելու և նոր տեքստեր ստեղծելու մասին: Ժանրային սահմանափակումները չպետք է խոչընդոտեն նոր տեքստեր ստեղծելու, նոր խոսք սերելու գործընթացին:

Ա.Մ.Ջոնսը նույնպես մատնանշում է ժանրային մոտեցման ռեդուկցիոնիստական ընկալման վտանգի մասին: Ըստ նրա՝ դա կարող է հանգեցնել գրագրության ավանդական ուսուցման սկզբունքների վերարտադրմանը, երբ առաջնային ռազմավարություն է դիտարկվում տեքստ- նմուշի նմանակումը, որը հետին պլան է մղում սոցիալ - մշակութային բաղադրիչը: Ըստ այդ մոտեցման՝ ուսանողներին պետք է սովորեցնել հասկանալ ժանրային պայմանականությունները ոչ թե որպես ընդմիջտ սահմանված կանոններ (ինչպես դեպի արդյունքը կողմնորոշված մոտեցման ժամանակ), այլ որպես գործոններ, որոնք իրադրային, համատեքստային բնույթ ունեն: Այդուհանդերձ, ուսումնական գործընթացում ժանրային մոտեցման գործադրման պարագայում նկատելի է մասնակի վերադարձ տեքստ - նմուշին, քանի որ այստեղ ևս կարևորվում է որոշակի ժանրի տեքստերի կառուցվածքային և քերականական առանձնահատկությունների յուրացումը, բայց միաժամանակ շեշտադրվում են ժանրերի սոցիալական գործառույթներն ու այն համատեքստերը, որոնցում դրանք կիրառվում են:

Ժանրային մոտեցման սխալ մեկնաբանությունից և կիրառումից խուսափելու համար, Բ.Նյունանը, Խ.Քեյը, ինչպես նաև Մ.Կալազանը առաջարկում են՝

- ուսանողներին տալ ոչ թե մեկ, այլ մի քանի կոնկրետ ժանրի տեքստեր, որոնք տարբեր են իրենց գաղափարախոսական և մշակութային բնութագրերով,
- ուսուցման համար ընտրել այնպիսի տեքստեր, որոնք սովորողների համար կլինեն բնական և հասանելի,
- ժանրային մոտեցումն կիրառել այլ մոտեցումների հետ (Nunan 1991, Kay 1994, Callaghan et al. 1993):

Տարբեր մոտեցումների համադրումը, ինտեգրումն օտարալեզու գրավոր խոսույթի ուսուցման կարևոր պայման և նախապայման է համարվում տարբեր հետազոտողների կողմից արդի փուլում (Nunan 1991, Kay 1994, White 2000): Գրավոր ակադեմիական խոսույթի ուսուցման արդի փուլում առկա է բոլոր վերոնշյալ մոտեցումների տարրերի ինտեգրման միտում: Բառաքերականական և տրամաբանականուցվածքային նորմերի ուսուցման համակցումը գրավոր խոսույթի առաջացման եռափուլ գործընթացում կարող է լինել արդյունավետ: Կարևորվում է նաև գրավոր խոսույթի սոցիալ-մշակութային ասպեկտը, ինչպես նաև դրա հասցեականությունը որոշակի լսարանին: Մենք ևս համակարծիք ենք այն հեղինակների տեսակետների հետ, որոնք ընդունում են բոլոր մոտեցումների տարրերի ինտեգրման անհրաժեշտությունն ու արդյունավետությունը ակադեմիական գրավոր հմտությունների ձևավորման ու զարգացման նպատակով:

Առաջին գլխի եզրակացություն

Այսպիսով՝ գիտական ոճի և նրա ենթաոճերի վերը նշված առանձնահատկությունների ընդհանրացմամբ կարելի է ամփոփ ներկայացնել ոճի դրսևորման հետևյալ հատկանիշները՝

- գիտական տեղեկատվության ներկայացում հասկացությունների, դատողությունների, մտահանգումների միջոցով,
- տրամաբանվածություն, իմաստային կապերի պահպանում,

- շարադրանքի ապացուցողական դրսևորում, պատճառահետևանքային կապերի ապահովում,
- շարադրանքի կառուցում եզրույթների գործադրմամբ,
- շարադրանքի օբյեկտիվություն, անհատական վերաբերմունքի բացառում,
- պատեհություն, կանոնավորություն, անհարկի մանրամասների բացառում,
- գրական լեզվի նորմերի պահպանում,
- լեզվի պատկերավորման և արտահայտչական միջոցների բացառում, չեզոք կամ պաշտոնական բառապաշարի գործածություն,
- գոյականների, ինչպես նաև վերացական նշանակությամբ և գոյականաբար գործածվող տարբեր խոսքի մասերի առատ կիրառություն,
- հեղինակային «մենք»-ի կիրառում,
- պատճառահետևանքային կապ ապահովող տարաբնույթ կապակցող միավորների կիրառություն,
- կայուն շարադասությամբ բարդ նախադասությունների գործածություն:

Ակադեմիական գրագրության ուսուցումը բարդագույն խնդիր է, որը ծառայած է ժամանակակից համալսարանական հանրության առջև: Այն, խոսքային գործունեության առանձին տեսակ լինելով, կատարում է կրթական, դաստիարակչական և զարգացնող գործառույթներ: Ավանդաբար օտար լեզու ուսումնասիրողների համար կարևորվում են ընթերցանական, խոսքային և ունկնդրողական հմտությունների ձեռք բերումը: Ակադեմիական գրագրությունը պետք է իր արժանի տեղը գտնի նշված լեզվական հմտությունների շարքում:

Ակադեմիական գրավոր խոսքում տեքստի կապակցման եղանակներն անգլերենում և հայերենում լեզվաբանական տիպաբանության մակարդակում տարբեր են թե՛ շարադասության, ոճական միջոցների և հնարների, թե՛ շաղկապների և շաղկապական կապակցությունների, թե՛ հեղինակի խոսքի կիրառման տեսանկյունից: Ակադեմիական ոճով գրված ցանկացած տեքստ պետք է ունենա կանոնավորություն, ճշգրտություն, սեղմություն, պատեհություն, պարզություն, տրամաբանվածություն: Ակադեմիական գրավոր խոսքն, ունենալով ապացուցողական բնույթ, պայմանավորված է գիտական

հասկացությունների, եզրույթների կիրառմամբ, որոնց վերագրվում է ոճակազմիչ գործառույթ:

Ուսանողները պետք է հստակորեն տարբերակեն անգլերենի ակադեմիական գրագրության մեջ կիրառվող ներկա անորոշ, անցյալ անորոշ, ներկա վաղակատար ժամանակների գործառույթները, կիրառման ենթատեքստերը և իրադրությունները:

Ակադեմիական գրագրություն ուսուցանելիս՝ դասավանդողը պետք է հաշվի առնի ակադեմիական տեքստի շարադրանքի հաջորդականությունը, պատճառահետևանքային կապերի դրսևորումները, օբյեկտիվ իրականության վերաբերյալ գիտելիքի մշակումներն ու ձևակերպումները, որոնք ապահովում են այս տեքստերի վերացականությունն, տրամաբանականությունն ու օբյեկտիվությունը:

Ակադեմիական գրագրության ուսուցման կարևոր պայման է նաև տեքստերի ներքին և արտաքին բովանդակային կառուցվածքների ապահովումը: Ուսանողները պետք է տրամաբանական հաջորդականությամբ կարողանան տեքստը բաժանել նպատակային հատվածների, պարբերությունների: Շատ հաճախ ակադեմիական գրավոր խոսք գործադրելու դեպքում /իսկ դա անխուսափելի է/ սովորողները ստիպված են կատարել տարաբնույթ թարգմանություններ: Թարգմանության տեխնիկայի հիմունքների յուրացումն ակադեմիական գրագրության դասընթացի շրջանակներում պարտադիր է, քանի որ թարգմանական հնարքների չտիրապետելը կամ մակերեսայնորեն տիրապետելը կարող է խաթարել թարգմանության գործընթացը և արդյունքում կստացվի ոչ ստույգ, անհամարժեք թարգմանություն: Ակադեմիական գրագրության մշակույթի կարևոր բաղադրիչ է գրագողության դեմ պայքարելու և գրագողությունից խուսափելու միջոցների յուրացումը:

ԳԼՈՒԽ 2. ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԳՐԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄՈԴԵԼԸ ԵՎ ՆՐԱ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱՐԱՐԱԿԱՆ ՍՏՈՒԳՈՒՄԸ

2.1. Ակադեմիական գրագրության ուսուցման տեխնոլոգիաները

Աշխարհում տեղի ունեցող քաղաքական, հասարակական, տնտեսական, մշակութային և այլ փոփոխություններն իրենց անմիջական ազդեցությունն են թողնում կրթական համակարգի վրա: Արդի փուլում Բոլոնիայի գործընթացի համատեքստում ժամանակակից աշխատաշուկայի պահանջները բավարարող մասնագետ պատրաստելու գործընթացում անընդհատ շեշտադրվում է սովորողակենտրոն կրթության դերը: Ուսուցչակենտրոն ուսուցումից սովորողակենտրոն ուսուցման անցման գործընթացը ենթադրում է, որ դասագործընթացը պետք է կառուցվի այնպես, որ սովորողը ձեռք բերի ակնկալվող վերջնարդյունքները: Սովորողակենտրոն ուսուցում իրականացնելու համար անհրաժեշտ է դասի գործընթացը կազմակերպել այնպես, որ սովորողը հայտնվի գործընթացի կենտրոնում, ձգտի ինքնուրույն ձեռք բերել ուսումնասիրվող հարցերի պատասխանները: Հետևաբար, ժամանակակից ուսուցումը պահանջում է կիրառել առանցքայնորեն նախկինում կիրառվող մեթոդներից տարբեր մեթոդներ և տեխնոլոգիաներ: Ավանդաբար մանկավարժության մեջ ընդունված է առանձնացնել ուսուցման մի քանի մոդելներ՝

1. պասիվ՝ սովորողը հանդես է գալիս որպես ուսումնական գործընթացի օբյեկտ,
2. ակտիվ՝ սովորողը հանդես է գալիս որպես ուսումնական գործընթացի սուբյեկտ,
3. ինտերակտիվ՝ /փոխներգործուն/ սովորողն ինքն է ակտիվորեն մասնակցում կրթության գործընթացին՝ հետևելով իր անհատական ուղուն: Սովորողն անմիջական մասնակցություն ունի առաջադրված խնդրի լուծմանն ու բացահայտմանը, յուրօրինակ, նորարարական մոտեցում է ցուցաբերում ուսումնասիրվող նյութի վերաբերյալ, ինչն էլ հանգեցնում է սովորողների ստեղծագործական, քննադատական մտածողության զարգացմանը: Մտածողության այս տեսակները ակադեմիական գրագրության հմտությունների զարգացման կարևոր գործոններ են. այն, նախ և առաջ, ստեղծագործական գործընթաց է, երկրորդ՝ այն պահանջում է քննադատական, գնահատողական մոտեցում գրագրության գործընթացին: Այսօր օտար լեզուների

ուսուցման գործընթացում առաջնային կարևորություն է ստանում գրավոր խոսքի ուսուցումը, մասնավորապես ակադեմիական գրագրության ուսուցումը՝ որպես ակադեմիական հաղորդակցության գլխավոր նախապայման: Վերջին տարիներին ակադեմիական գրագրության ուսուցմանը մեծ տեղ է հատկացվում զարգացած կրթական ավանդույթներ ունեցող համալսարաններում: Նույնը սխալական չէ ՀՀ-ի բուհերի համար, քանի որ ուսանողները պետք է կարողանան գրել ակնարկ, հոդված, ատենախոսություն: Ինչպես հայտնի է, ակադեմիական գրագրությունը մեր համալսարաններում պարտադիր դասընթաց չէ: Դա է պատճառը, որ շատ ուսանողներ թերի պատկերացում ունեն ակադեմիական գրագրության մասին, թեև մի շարք դասընթացներում մասնակիորեն կամ հպանցիկ կերպով ուսուցանվում են ակադեմիական գրագրության տարրեր: Ակնհայտ է, որ գրավոր խոսքի, ոճաբանության, տեսական քերականության ուսուցման շրջանակներում ուսանողները ձեռք են բերում ակադեմիական գրագրության որոշակի գիտելիքները: Սակայն, վստահ չենք, որ նրանք յուրացնում են ակադեմիական գրագրության ռազմավարությունները ու տեխնոլոգիաները:

Այսպիսով, արդի փուլում առաջին պլան է մղվում ակադեմիական գրագրության ուսուցման հիմնախնդիրը, այդ ուղղությամբ առկա ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառումը, որոնք կօգնեն ուսանողներին քայլ առ քայլ յուրացնել ակադեմիական գրագրության հիմնադրույթները և տարրերը: Ակադեմիական գրագրության ուսուցումն արդյունավետ դարձնելու նպատակով անհրաժեշտ է ուսուցման ընթացքում կիրառել մի շարք տեխնոլոգիաներ ու մեթոդներ, որոնք դասընթացը կդարձնեն առավել հետաքրքիր, նպատակային, ուղղորդված դեպի սովորողները: Տեխնոլոգիա բառն ունի հունական ծագում, որ նշանակում է գիտություն արվեստի, վարպետության մասին: Առաջին հայացքից թվում է, թե այն պիտի չառնչվի մանկավարժական ոլորտին, սակայն այս եզրույթի նշանակությունը, բնավ, էլ չի հակասում մանկավարժական մի շարք գործընթացների՝ կանխատեսում, ծրագրում, պլանավորում, նկարագրություն, բացատրություն և այլն: Դեռ ավելին, ժամանակակից մանկավարժության մեջ ներկայացվում են տարաբնույթ տեխնոլոգիաներ, որոնք անվանվում են անձին ուղղված, խթանող, զարգացնող, ակտիվ ուսուցման տեխնոլոգիաներ: Այս

տեխնոլոգիաների ճիշտ և տեղին կիրառմամբ էլ պայմանավորված է ակադեմիական գրագրության ուսուցման գործընթացի արդյունավետությունը: Գրագրական տեխնոլոգիաները, որպես կանոն, մշակվում կամ ընտրվում են ըստ գրելու պլանավորման, գրավոր հաղորդակցության կառուցման, վերանայման փուլերի:

Ինչպես հայտնի է, ակադեմիական գրավոր խոսքը գրագրություն է ուսումնագիտական նպատակներով: Ուստի այն արմատապես տարբերվում է այլ գրավոր տեսակներից՝ անձնական, գեղարվեստական, գործարարական: Գլխավորապես դրա տարբերությունն ակնհայտ է լսարան-ոճ-նպատակ եռամիասնության մեջ: Լսարանն ուսումնական գործընթացի շահագրգիռ այն անձիք են, որոնց անմիջականորեն ուղղված է տվյալ գիտական աշխատությունը /մանկավարժներ, դասավանդողներ, տվյալ բնագավառով հետաքրքրվող ցանկացած անձնավորություն/: Նպատակն ենթադրում է այս կամ այն գրավոր տեսակի կառուցվածքաբովանդակային առանձնահատկությունները: Օրինակ, ակնհայտ է, որ գիտական հոդվածն ու հրապարակախոսական ելույթն ունեն տարբեր գործառույթներ, կառուցվածքային նորմեր ու կազմակերպչական ստանդարտներ, ինչպես նաև ընթերցողի/ունկնդրի վրա ներազդելու տարբեր միջոցներ և միանգամայն ծառայում են տարբեր նպատակների: Ակադեմիական գրագրությունը ստեղծագործակազմակերպչական բարդագույն գործընթաց է, որն ենթադրում է իրականացման որոշակի հաջորդականություն: Ռոբերտ Թոդ Բերրոլլը գրագրական հմտությունների ձևավորման ու զարգացման համար առաջարկում է կիրառել SLOWER մեթոդը, որն մեկնաբանվում է հետևյալ կերպ՝

Select a topic

List your ideas

Organize your ideas

Outline your writing

Write your first draft

Edit your first draft

Rewrite your writing (Carroll 1990):

Գործողությունների նման հաջորդականությունը ճիշտ է նաև ակադեմիական գրագրության հմտությունների զարգացման համար: Սույն մեթոդը նպատակահարմար է կիրառել էսսեներ, հոդվածներ, զեկույցներ գրելու ժամանակ, իսկ գիտական աշխատանքներում այն առավել նպատակահարմար է կիրառել աշխատանքի փորձարարական մասում, որտեղ առավել լսելի պետք է լինի հեղինակի «ձայնը»: Մեկ այլ հեղինակ՝ Մ. Հեյրստոնը, առաջարկում է ակադեմիական գրավոր խոսք ստեղծելուն միտված գործողությունների հետևյալ հաջորդականությունը.

- *Selecting a topic*

Defining your purpose

Identifying your audience

Formulating a research question

- *Researching*

Setting up research strategies

Reading, collecting material, taking notes

Evaluating sources

- *Writing*

Organizing your material

Writing your draft

Mastering the conventions of format and documentation (Hairston 1998).

Ըստ էության, գործողությունների տվյալ հաջորդականությունը համապատասխանում է գրելու եռաստիճան փուլերի հետ/նախագրային, բուն գրագրական, հետգրագրական փուլեր/:

Ինչպես հայտնի է, օտար լեզուների ուսուցման գլխավոր նպատակն օտար լեզվով հաղորդակցական կարողությունների ձևավորումն է: Այսինքն՝ ուսումնական գործընթացում իրականացվող բոլոր մոտեցումները պետք է ուղղված լինեն սովորողների մոտ հաղորդակցական կոմպետենցիայի ձևավորմանն ու զարգացմանը: Հաղորդակցական կոմպետենցիան ներառում է հետևյալ հիմնարար բաղադրիչները՝

- լեզվական-խոսքային կարողություններ,
- հանրամշակութային կարողություններ,

- գործաբանական կարողություններ,
- փոխհատուցման կարողություններ,
- ուսումնաճանաչողական կարողություններ (Լեզուների

իմացության/իրագրելության համաեվրոպական համակարգ, 2005):

Ըստ էության, ակադեմիական գրագրության ուսուցումը սերտորեն առնչվում է այս բոլոր բաղադրիչների հետ:

Կրթության նոր անձնակենտրոն հարացույցը պահանջում է դասավանդման ընթացքում կիրառել անձին ուղղորդված, փոխներգործուն մեթոդներ ու տեխնոլոգիաներ: Այսօր ընդունված է դասապրոցեսի ընթացքում կիրառել *ԽԻԿ* համակարգը, որը, ինչպես հայտնի է, ժամանակակից ուսուցման մեթոդների ու տեխնոլոգիաների համակարգ է: Ըստ *ԽԻԿ* համակարգի՝ ուսուցման գործընթացը բաժանվում է խթանման, իմաստավորման, կշռադատման փուլերի: *ԽԻԿ*-ը, նախ և առաջ, առաջ է քաշում մի շարք մեթոդներ ու տեխնոլոգիաներ՝ տվյալ փուլում անհրաժեշտ արդյունքի հասնելու համար: Եթե զուգահեռներ տանենք *ԽԻԿ* համակարգի և ակադեմիական գրագրության եռափուլ/նախագրային, բուն գրային, հետգրային/ գործընթացի միջև, ապա պարզ կլինի, որ *ԽԻԿ* համակարգը կազմող փուլերն ու դրանցում կիրառվող տեխնոլոգիաները մեծ հաշվով համընկնում են ակադեմիական գրավոր խոսք կառուցելու փուլերի ու կիրառվող տեխնոլոգիաների հետ: Որպես կանոն, առաջին փուլում «ստեղծվում» են գաղափարներ, նոր նյութի վերաբերյալ բացահայտվում են սովորողների գիտելիքները, այսինքն՝ սա սովորողների նախնական գիտելիքների խթանման փուլն է, երկրորդում՝ այդ գիտելիքները կազմակերպվում են, տեղի է ունենում նոր և հին տեղեկատվության շաղկապում՝ իմացության նոր կառույցի ստեղծմամբ, սովորողները նոր ստացած տեղեկատվությունը արտահայտում է իր բառերով և ձևակերպումներով. սա իմաստի ընկալման փուլն է, վերջին փուլը տվյալ գաղափարների վերանայման, խմբագրման փուլն է/*ԽԻԿ* համակարգում համընկնում է կշռադատման փուլին/: Ակադեմիական գրագրության ուսուցման գործընթացում տեխնոլոգիաների ու մեթոդների հիմնական մասնաբաժինը սովորաբար կիրառվում է նախագրային փուլում: Ա. Օշիման և Ա. Հոգը առաջարկում են նախագրային փուլը սկսել թեմայի ընտրությամբ և

կոնկրետացմամբ/*choosing and narrowing the topic*/ (Oshima & Hogue 2007): Օրինակ՝ *Environment-Pollution-Ocean Pollution- Oil Spills- Effects on Sea Life- Sea Birds*. Թեմայի վերնագիրը պետք է արտահայտի որոշակիություն, քանի որ խրթին ներկայացված վերնագիրը նույնիսկ տվյալ ոլորտի մասնագետի մոտ կարող է շփոթ առաջացնել: Որպես կանոն, ճիշտ ձևակերպված վերնագիրը հստակ նախանշում է հետագա շարադրանքի բովանդակությունը: Վերնագրերում առանցքային բառերի առկայությունն առավել կանոնակարգված կդարձնի շարադրանքը (օրինակ՝ *The development of primary education in Armenia and the issues facing this sector*): Աշխատանքի հաջորդ փուլը տվյալ թեմայի վերաբերյալ մտքերի սերումն է, որի իրականացման համար կիրառվում են մի շարք տեխնոլոգիաներ: Ակադեմիական գրագրության ուսուցման տեսանկյունից առավել կարևորվում են այնպիսի տեխնոլոգիաներ, ինչպիսիք են անձնական գրառումների */journal writing/*, թվարկման */listing/*, խմբավորման */clustering/*, տարերայնորեն իրականացվող կամ ազատ գրառման */freewriting/* տեխնոլոգիաները: Ըստ էության, այս տեխնոլոգիաները մեկ ընդհանուր՝ «մտագրոհ» կամ «մտքերի տարափ» տեխնոլոգիայի տարատեսակներն են:

Անձնական գրառումներ */journal writing/*: Այս տեխնոլոգիան կրում է բացառապես անձնական բնույթ: Առաջարկվում է գրի առնել որոշակի թեմայի վերաբերյալ ցանկացած միտք կամ գաղափար՝ առանց մտահոգվելու շարադրանքի կառուցվածքաբովանդակային և լեզվական առանձնահատկությունների վերաբերյալ: Քանի որ այս տեխնոլոգիան ունի խիստ անհատական կողմնորոշվածություն, ուստի ընդունելի է նույնիսկ ցանկացած, այսպես կոչված «անհեթեթ» մտքի գրառում:

Թվարկում */listing/*: Այս տեխնոլոգիան ընդհանուր գծերով առավել նույնական է մտագրոհ տեխնոլոգիայի հետ: Այստեղ խրախուսվում է ուսումնասիրվող նյութին այս կամ այն կերպ առնչվող բառերի թվարկումն ու գաղափարների արտահայտումը: Առաջադրված խնդրի լուծման համար գրի են առնվում բոլոր գաղափարները՝ առանց խտրականության, ստեղծվում է «գաղափարների բանկ»: Օրինակ՝

Religious Art in Ancient Greece and Ancient Egypt

religion

hardship

rigidity

goddesses

the Parthenon	sculpture	architecture	music
moderation	pylons	life after death	idealism
art	statues	softness	Sophocles
temple of Athena Nike	poems	philosophy	tragedies
ostentatious	Horus	mass	power
Greece	tombs	gods	suffering
temple of Karnak	painting	friezes	restraint
individualism	Athena	colossal size	pharaoh
Egypt	lightness	change	hubris
pyramids	vases	metops	order
wealth and luxury	animals	stylized	democracy
temples	heaviness	stability	autocracy
columns/pillars	Iliad	capitals	freedom
poverty	fate	realism	Oedipus Rex.

Առաջարկվում է մեկտեղել նույնատիպ գաղափարները: Օրինակ՝

ORGANIZING PRINCIPLE

Types of architecture

Karnak,
pyramids, tombs

Parts of temple

pylons

Qualities of Greek art

softness,
lightness

Qualities of Egyptian art

power,

Characteristics of Greek society

hard- ship

ITEMS

temples, the Parthenon, temple of
temple of Athena Nike,

friezes, metopes, capitals, columns,

realism, idealism, order, restraint,
individualism, moderation,

rigidity, mass, stylized, colossal size,
stability, ostentatious, heaviness

change, democracy, poverty, freedom,

Characteristics of Egyptian society	pharaoh, autocracy, wealth, rigidity, luxury
Themes in Greek tragedies and epic poems	hubris, fate, life after death, suffering
Gods and Goddesses	Horus, Athena (Carroll 1990)

Տարերայնորեն իրականացվող կամ ազատ գրառում/*freewriting*/: «Մտագրոհ» տեխնոլոգիայի տարատեսակ է: Սովորողներից պահանջվում է առանց սահմանափակումների գրի առնել գաղափարներն ու մտքերը: Ե՛վ թվարկման, և՛ տարերայնորեն իրականացվող գրառման տեխնոլոգիաները միտված են նոր գաղափարների ի հայտ գալուն: Առաջարկվում է գրի առնել մտքերն ու գաղափարներն այնքան ժամանակ, մինչև կսպառվի գաղափարների հոսքը: Ենթադրվում է, որ գրելու ընթացքում նմանատիպ գաղափարները «կկառչեն» միմյանց: Օրինակ՝

Problems at Evergreen College

What is the biggest problem at Evergreen College? Well, I don't know. In fact, I can't think of one particular problem although I know there are many problems. For one thing, **classrooms are usually overcrowded.** Besides, **the classrooms are poorly maintained.** In several of my classes, there are broken chairs and litter on the floor. Students even leave their dirty cups and other garbage on the desks. So the rooms are messy.

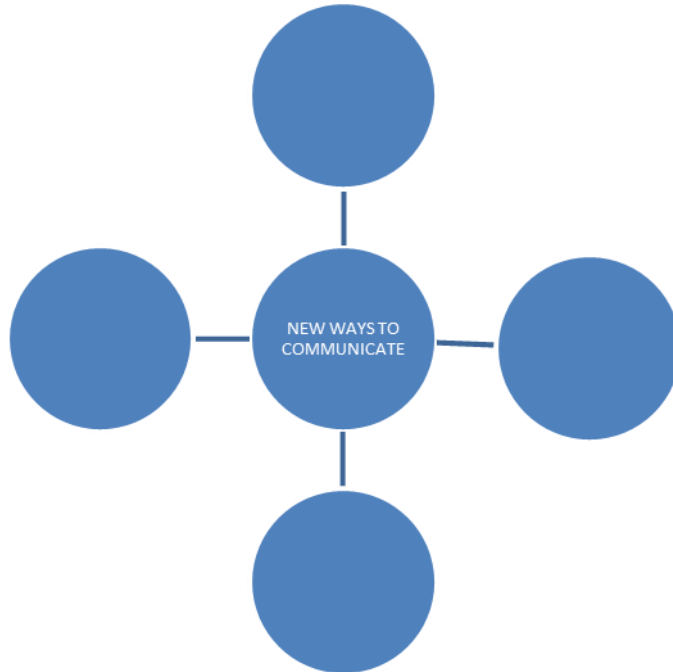
Oh yes, I think that **another problem is parking near the campus.** The college has a big parking lot across from the west side of campus, but it is always full. So many times students have to park their cars in the residential areas, which can be so far away from the campus that they have to run to class to make it.

Շարադրանքն ընթերցելուց հետո սովորողներն ընդգծում են այն գաղափարները, որոնք կցանկանային առավել հանգամանորեն զարգացնել, օրինակ՝ the parking problem at Evergreen College (Oshima & Hogue 2007):

«Խմբավորում»/*clustering*/: «Խմբավորումը» գաղափարներ գեներացնելու ևս մեկ արդյունավետ տեխնոլոգիա է: Սա վերընշված տեխնոլոգիաներից տարբերվում է իրականացման սխեմատիկ բնույթով: Այս տեխնոլոգիայի կիրառման պարագայում

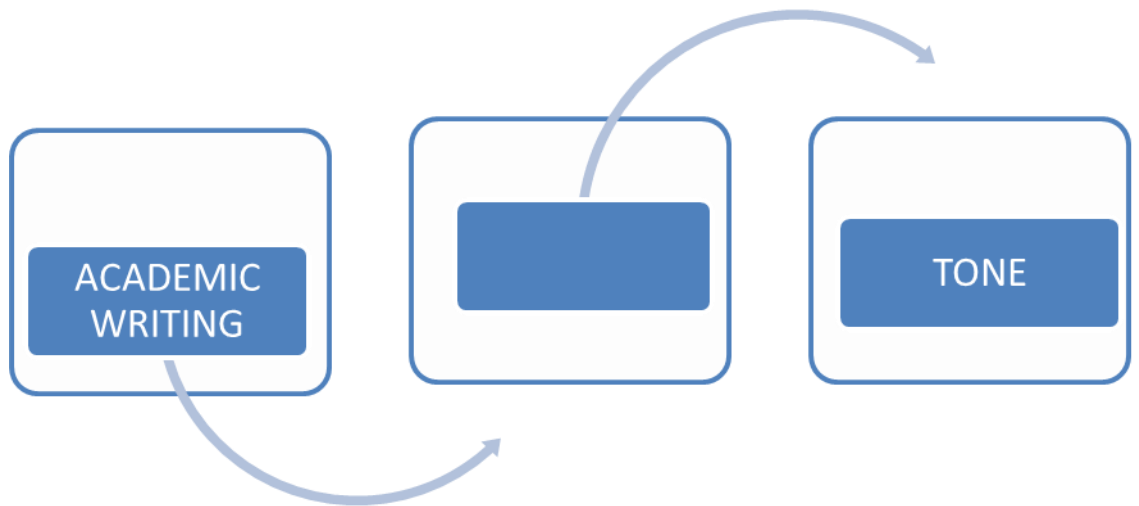
առաջարկվում է թեմայի վերնագիրը վերցնել շրջանակի մեջ, իսկ դրանից ածանցյալ գաղափարներն ու մտքերը այլ շրջանակների մեջ: Օրինակ՝

Գծապատկեր 6.

(Oshima & Hogue 2007)

Նախագրային փուլում կիրառվող մեկ այլ տեխնոլոգիա է «Պրիզման»: Այն ուղղված է ս քննվող երևույթի, հասկացության վերաբերյալ սովորողների ենթագիտակցական ոլորտում զուգորդական կապերի բացահայտմանն ու արձանագրմանը: Առաջարկվում է նախ արձանագրել սկզբնաբառն ու վերջնաբառը, ապա սկզբնաբառից բխեցնել համապատասխան գաղափարներ և մտքեր, այնպես որ սկզբնաբառի և վերջնաբառի միջև ստեղծվի իմաստային կապ: Օրինակ՝

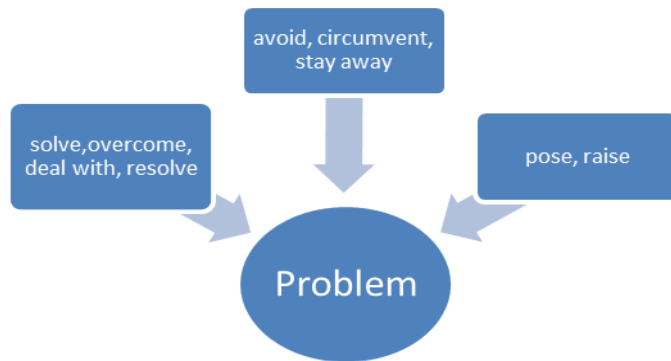

Գծապատկեր 7.

Academic writing follows a particular *tone* and adheres to traditional conventions of grammar, spelling and punctuation.

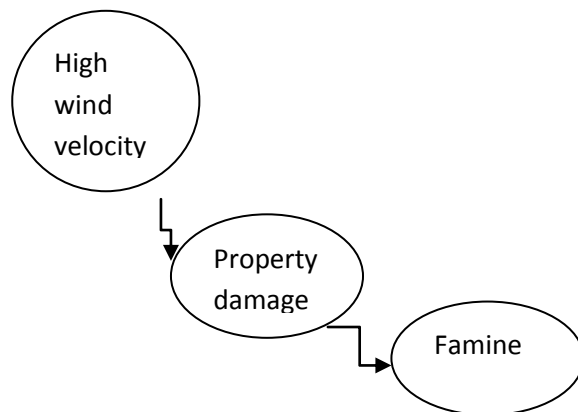
Կարևոր տեխնոլոգիա է մտքերի քարտեզագրումը (mind-mapping): Այս տեխնոլոգիան առավել նպատակահարմար է կիրառել ակադեմիական բառապաշարի ներմուծման և յուրացման գործընթացում: Օրինակ՝

Գծապատկեր 8.

(Hewing 2012)

Մեկ այլ՝ պատճառահետևանքային շղթա (cause and effect chain) տեխնոլոգիան կիրառվում է շարահերթի պատճառահետևանքային կապի բացահայտման և ճիշտ կառուցման համար: Օրինակ՝

Նախագրային փուլում կիրառվող կարևոր տեխնոլոգիա է, ըստ Ստեպան Չուդիի, *ամենօրյա գրելու սովորությունն ձևավորելը* (Tchudi 1986): Ամենօրյա գրելն ուսուցողական նպատակ է հետապնդում: Գրառում կատարելն ինտերակտիվ ուղղվածություն կարող է ունենալ այն առումով, որ սովորողներն ոչ միայն գրառում են, այլև քննադատորեն անդրադառնում են այն ամենին, ինչ կարդում, լսում կամ ընթերցում են: Հետաքրքիր գործառույթներ է կատարում այսպես կոչված «բաշխվող ճանաչողական ռազմավարությունը», երբ ուսանողներն ամենօրյա գրելու ընթացքում գրում են միմյանց (Brown et al 1993): Ամենօրյա գրելու ընթացքում ուսանողներն իրար փոխանցում են հաղորդագրություններ, գրում են նամակ, ինչպես նաև ելույթներ, համառոտագրություններ կամ ամփոփումներ: Բինն առաջարկում է մի շարք գրավոր խոսքի ուսուցման ռազմավարություններ (Bean 2001): Օրինակ՝ ուսանողները դասի սկզբում պատասխանում են դասախոսի հարցերին և գրի են առնում այն ամենը, ինչ

լում են բուռն քննարկումների ընթացքում (Bean 2001): Արդյունավետ է նաև, երբ ուսանողները ընթերցում են քննարկման արդյունքները (Angelo & Cross 1993): Տարբեր հարցերի շուրջ քննարկումներ հասկանալը և գրի առնելն օգնում է ուսանողներին տարանջատել գլխավորը երկրորդականից, առանձնացնել հիմնական գաղափարը, առանցքային բառերը կամ հիմնաբառերը, հասկացություններն և գրավոր խոսքով ի մի բերել հասկացածը: Ինչ խոսք, տարբեր տեխնոլոգիաների ու հնարների յուրացումն ու գործադրումը կարող են բարձրացնել ակադեմիական գրագրության ուսուցման արդյունավետությունը, սակայն որևէ ոլորտում որակյալ հետազոտություն իրականացնելու համար տեղեկատվական աղբյուրների ընտրությունն ունի առանցքային նշանակություն: Այսօր համացանցային հսկայական տիրույթում մի կողմից, զետեղված են ուսումնասիրվող երևույթի վերաբերյալ հսկայածավալ տեղեկատվություն, բազմապիսի հրապարակումներ, հոդվածներ, գրքեր, իսկ մյուս կողմից, անհրաժեշտ է այդ տեղեկույթի «շտեմարաններից» ընտրել պետքականը, որակյալը, ուսումնասիրվող երևույթին անմիջական առնչություն ունեցող տեղեկատվությունը: Ընդհանուր առմամբ, տեղեկատվական աղբյուրներն ըստ բնույթի լինում են

- առաջնային/primary/- երբ տեղեկատվությունն ստացվում է «առաջին ձեռքից», այսինքն՝ իրադարձություններում անմիջականորեն ներգրավված անձանցից,
- երկրորդային/secondary/- երբ տեղեկատվությունն ստացվում է «երկրորդ ձեռքից»՝ միջնորդավորված այսինքն՝ տեղեկատվություն, որը զետեղված է գրքերում, բառարաններում, ամսագրերում, թերթերում և այլն (Hairston 1998):

Տեղեկատվության հսկայածավալ քանակության հետ ճիշտ աշխատելու համար՝ պարտադիր հրամայական է սովորողների մոտ զարգացնել տեղեկույթին քննադատաբար մոտենալու ռազմավարությունները: Սակայն, տվյալ նյութին քննադատաբար մոտենալ չի նշանակում պարսավել կամ արժեզրկել մեկ այլ անհատի աշխատանքը: Քննադատական մոտեցում որդեգրել նշանակում է առավել հանգամանորեն ուսումնասիրել տվյալ աշխատանքում առկա գաղափարները, եզրահանգումները, փաստերն ու փաստարկները, նորույթը: Քննադատական մոտեցումն ենթադրում է նպատակաուղղված հարցադրումներ, որոնք հարգանքի

նշան պետք է լինեն այլոց կատարածի ու ներդրածի հանդեպ (Kamler & Thomson 2006):

Ակադեմիական գրագրության մեկ այլ կարևոր հմտություն է ճիշտ փաստարկումներ կառուցելու կարողությունը /constructing argument/: Այս հմտության զարգացման համար պարտադիր և անհրաժեշտ պայման է տարբեր տեղեկատվական աղբյուրների, մասնագիտական բազմաբնույթ գրականության ընթերցում՝ քննադատական և/կամ օբյեկտիվ վերաբերմունք ձևավորելու համար: Տրամաբանական ու ճշգրիտ փաստարկներ կառուցելու համար Լեկին նպատակահարմար է համարում խուսափել հետևյալ իրողություններից՝

- չափազանցում, չհիմնավորված փաստարկներ,
- տրամաբանական աղավաղումներ,
- հուզազգայական բառերի կիրառում, հնացած փաստերի վկայակոչում և այլն (Leki 1998): Ակադեմիական գրավոր խոսքում փաստարկներ ներմուծող արտահայտություններն են՝

X suggests that

X contends that

X makes a case that

X develops the argument further by suggesting that

Կրավորական կառույցի գործադրմամբ՝

The paper argues that

The findings indicate that

This seems to imply that

The evidence suggests that

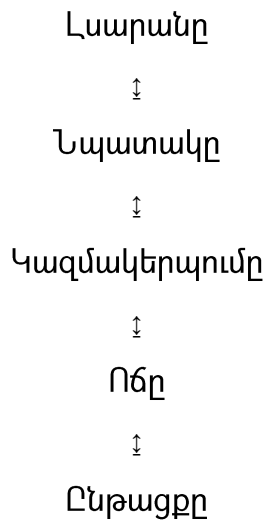
Հակափաստարկային արտահայտություններ՝

Some assert that..... but this underestimates the influence of

While a lot of evidence points to this conclusion..... there is another aspect to be considered

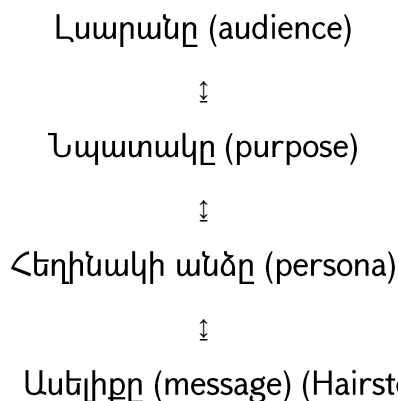
On the contrary և այլն:

Այսպիսով՝ ակադեմիական գրավոր խոսքի ուսուցումն ենթադրում է բարդ մտավոր գործունեություն, քանի որ ուսանողները պետք է հասկանան, առանձնացնեն գլխավոր գաղափարն և գտնեն համապատասխան բառեր և արտահայտություններ այն ներկայացնելու համար: Օտար լեզուների ուսուցման համատեքստում գործն ավելի է դժվարանում, քանի որ նրանք պետք է հաշվի առնեն տվյալ լեզուն տիրապետող մարդկանց հոգեկերտվածքը, լեզվամտածողությունը, նրանց խոսքի ոճաժանրային առանձնանահատկությունները: Դա հաշվի առնելով՝ Զ. Մ. Սուեյսը և Բ. Բ. Ֆրիքը ակադեմիական գրագրության ուսուցման գործընթացում առանձնացնում են հետևյալ նախադրյալները՝

(Swales & Freak 2009):

Ըստ Հեյրստոնի՝ առաջնային են հետևյալ գործոնները՝

Ակնհայտ է, որ նշված նախադրյալներն ենթադրում են համագործակցություն գիտական տեքստի սուբյեկտների՝ հեղինակի (խոսք կառուցողը) և հասցեատիրոջ (խոսքը ընկալողը) միջև: Ակադեմիական գրավոր խոսք ուսուցանելու պարագայում ժամանակավրեպ չէ Գրայսի կողմից առաջարկված «համագործակցային սկզբունքը»: Հեղինակն առաջարկում է կատարել ներդրում ըստ զրույցի նպատակի կամ ուղղության՝ դիտարկելով հետևյալ կանոնները՝

- որակ (փորձեք կատարել ձեր ճիշտ ներդրումը),
- քանակ (կատարեք ձեր ներդրումը անհրաժեշտ բավականաչափ բովանդակությամբ և ոչ ավելին),
- պատշաճություն (խուսափեք ոչ տեղին բաներ անելուց),
- ձև (եղեք հակիրճ և ճշգրիտ, խուսափեք աղտոտությունից և անորոշությունից) (Grice 1975, մեջբերվում է ըստ Լեզուների իմացության/իրազեկության համաեվրոպական համակարգի 2005):

Ակադեմիական գրագրության զարգացման մեկ այլ՝ «մտածել-այնուհետև-գրել» և «մտածել, երբ որ գրում ես» ռազմավարություններն արդյունավետ են, երբ համադրվում են (Hartley & Branthwaite 1989): Այն նպատակահարմար է կիրառել, երբ «մտածել-այնուհետև-գրել» ռազմավարությունը գրավոր առաջադրանքի բարդության պատճառով արդյունավետ չէ:

Վերոհիշյալից կարելի է եզրակացնել, որ գրավոր խոսքի և ակադեմիական գրավոր խոսքի ուսուցման ռազմավարությունները հիմնականում նույն են: Հետաքրքիր է, թե դրանք ինչ տարբերություններ ունեն: Ակադեմիական գրագրության պարագայում ուսանողները պետք է հստակ գիտակցեն, թե ինչ ոճով է շարադրվում միտքը: Համապատասխան ոճը կիրառելու առաջին դժվարությունն այն է, որ ուսանողները պետք է կարողանան բնութագրել ակադեմիական գրավոր խոսքի ոճը: Ընդ որում՝ ակադեմիական ոճը տարբեր գիտակարգերի շրջանակներում տարբեր է: Օրինակ՝ անգլերեն հոգեբանական ենթալեզվում կիրառվող հապավումները տարբերվում են մանկավարժության կամ փիլիսոփայության ենթալեզուներում շրջանառվող հապավումներից:

Այն ընդհանուր է նշված և այլ գիտական բնագավառներ ներակայացնող մասնագիտական լեզուների համար, քանի որ ակադեմիական գրավոր խոսքը պաշտոնական է, օբյեկտիվ, ճշգրիտ: Նրանում հազվադեպ են հանդիպում հապավումներ, ապաթարցներ, բացականչական նշաններ, խոսակցական լեզվաարտահայտչամիջոցներ, ծածկալեզու և դարձվածային միավորներ:

Անգլերեն գրավոր խոսքի ուսուցման անհրաժեշտ պայման է նաև այն, որ ուսանողները պետք է կարողանան տարանջատել այսպես կոչված առօրեական, պարզեցված գրավոր խոսքն ակադեմիական գրավոր խոսքից, որին բնորոշ է հունարեն և լատիներեն բառապաշարով պահունակված քերականությունը:

Բուն գրային փուլ: Այս փուլը, ըստ էության, գրավոր խոսքի առանցքային և գլխավոր մասն է, որի ընթացքում է ձևավորվում շարադրանքի հիմնական ասելիքը, տեքստի բուն բովանդակությունը, հեղինակի հիմնական փաստարկները, մտահաղացումները, եզրահանգումները: Յուրաքանչյուր գրավոր շարադրանք իմաստաբանական մակարդակում ունի/կամ պետք է ունենա/ հետևյալ տարրերը՝ ենթահիմք, ասույթ և միջֆրազային միասնություն: *Ենթահիմքը* շարադրանքի մեկնարկն է, այն ընդհանուր գծերով ներկայացնում է, թե ինչի մասին է հետագա շարադրանքը: Շատ հաճախ սովորողները դժվարություններ են ունենում ճշգրիտ և լիարժեք ենթահիմք կազմող նախադասություն կամ նախադասություններ շարադրելու ժամանակ: Յուրաքանչյուր ենթահիմքը պետք է պարունակի իմաստային կենտրոն (*controlling idea*): Վերջինս այն գլխավոր միտքն է, ասելիքի միջուկը, հաղորդակցական նորույթը, որը պետք է իր հետագա զարգացումը գտնի ասույթ նախադասությունների շրջանակում: *Ասույթը* շարադրանքի հիմնական բովանդակությունը կրող մասն է, ենթահիմք կազմող նախադասությունների բովանդակության մանրամասնումը, լուսաբանումը, ընդլայնումը: Այսինքն՝ պետք է լինի ենթահիմք-ասույթ երկմիասնություն, որտեղ ասույթը հաղորդակցական իմաստով կապված է իր ենթահիմքին: Հաղորդակցական տեսանկյունից կարելի է առանձնացնել ասույթի հետևյալ տեսակները՝ օրինակներ (*examples*), վիճակագրություն (*statistics*), մեջբերումներ (*quotations*) (Oshima & Hogue 2007): *Միջֆրազային միասնությունը* ենթահիմք-ասույթ նախադասություններից բաղկացած խումբ է, որին բնորոշ է խոսքը կազմող բաղադրամասերի

տրամաբանական դասավորությունը, պատճառահետևանքային կապը, կապակցության միջոցների և եղանակների կուռ համակարգը: Այսպես՝ բուն գրային փուլը պետք է սկսել ընդհանուր գծերով գրավոր խոսքի բովանդակության համառոտ շարադրմամբ՝ (outlining) պատշաճ ենթահիմք նախադասության առկայությամբ: Օրինակ՝

The Expression of Power in Ancient Egyptian and Greek Art

Ներածություն (Introduction)

Ենթահիմք (topic sentence) - **Ancient Greek religious art/topic/ expresses a restraint sense of power/controlling idea/**, whereas **ancient Egyptian religious art/topic/ expresses an oppressive sense of power/controlling idea/**.

Հիմնական մաս (body)

Ասույթ (supporting details, main points)- Egyptian temples, tombs and sculptures are massive, whereas Greek ones are moderate in size.

- a. examples of Egyptian buildings and sculptures;
- b. examples of Greek buildings and sculptures.

Egyptian art is unchanging and rigid, whereas Greek art changes and becomes naturalistic and realistic.

- a. Egyptian examples;
- b. Greek examples.

Egyptian art depicts a divine pharaoh, whereas Greek art depicts humanized gods.

- a. Egyptian examples;
- b. Greek examples.

There are even significant differences in painting.

- a. comment on Egyptian tomb and papyrus painting;
- b. comment on Greek vase painting.

Եզրակացություն (conclusion)

The Greek express power moderately and gracefully, whereas the Egyptians express power oppressively. The Greek view emphasizes man's dignity as a free and responsible creature doing the best he can in an unpredictable and harsh world. The Egyptian view

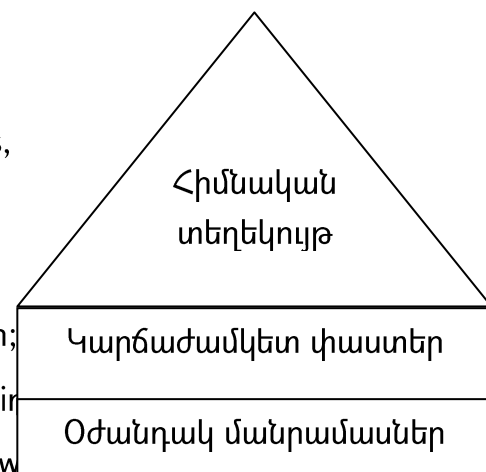
emphasizes man's dependence on the pharaoh and his need for continued obedience if he is to enjoy the good life made possible by his divine rules (Carroll 1990).

Սա ակադեմիական գրավոր խոսքի/էսսե/ համառոտ շարադրանքն է, որից սովորողը պետք է օգտվի հետագա ասելիքը զարգացնելու համար: Ինչպես գիտենք, գրավոր խոսքն անընդհատ «ծնվող» մտքերի ու գաղափարների գործընթաց է, ուստի այս փուլում ևս խրախուսվում է անհրաժեշտության դեպքում գործադրել նախագրային փուլում կիրառվող տեխնոլոգիաները՝ նոր գաղափարներ ու փաստարկներ գեներացնելու համար: Այս փուլում կիրառվող տեխնոլոգիաները բացառապես ուղղորդված են նյութի իմաստավորմանը, գաղափարների, երևույթների միջև ընդհանրությունների, տարբերությունների վերհանմանը: Առավել հայտնի և կիրառելի տեխնոլոգիա է *Վենի դիագրամը*: Այն կառուցվում է երկու կամ ավելի շրջանաձև պատկերների միջոցով, որոնք հատման մակերես ունեն կենտրոնում, որտեղ նշվում են համեմատվող երևույթների ընդհանրությունները: Բուն գրային փուլում կիրառվող այլ տեխնոլոգիաներ են երկայուն T-աձև աղյուսակը, 10-րոպեանոց շարադրանքը, քառաբաժանը, հնգյակը: Արդյունավետ տեխնոլոգիա է փաստերի բուրգը, որտեղ ստեղծվելիք գրավոր շարադրանքում առկա փաստերը ներկայացվում են ստորակարգված՝ ըստ կարևորության աստիճանի: Օրինակ՝

The Moon has no atmosphere; without an atmosphere, the Moon has nothing to protect it from meteorite impacts, and thus the surface of the Moon is covered with impact craters, both large and small. /հիմնական գիտելիք/

The development of Earth is inextricably linked to the moon; The Moon's gravitational influence upon the Earth is the primary cause of ocean tides. In fact, the Moon has more than tw

ice the effect upon the tides than does the Sun. The Moon makes one rotation and completes a rotation around the Earth every 27 days, 7 hours, and 43 minutes. This synchronous rotation is caused by an uneven distribution of the mass in the Moon and has allowed the Earth's gravity to keep one side of the Moon permanently facing Earth. The

surface gravity of the Moon is about one-sixth that of the Earth's. Therefore, a man weighing 82 kilograms on Earth would only weigh 14 kilograms on the Moon/փասստեր/. The Moon also has no active tectonic or volcanic activity, so the erosive effects of atmospheric weathering, tectonic shifts, and volcanic upheavals that tend to erase and reform the Earth's surface features are not at work on the Moon. Even tiny surface features such as the footprint left by an astronaut in the lunar soil are likely to last for millions of years, unless obliterated by a chance meteorite strike. The geographical features of the Earth most like that of the Moon are, in fact places such as the Hawaiian volcanic craters and the huge meteor crater in Arizona/օժանդակ մանրամասներ/.

Հնգյակ: Անհրաժեշտ է որևէ գաղափարի կամ հասկացության վերաբերյալ կազմել հինգ տողանոց շարադրանք: Հնգյակ տեխնոլոգիայի շնորհիվ գրի առնված մտքերը հիմք կհանդիսանան հետագա շարադրանքի բովանդակության զարգացման համար: Հնգյակի

- ✓ առաջին տողում գործածվում է տվյալ գաղափարին վերաբերող մեկ գոյական կամ կապակցություն՝ plastic surgery;
- ✓ երկրորդում՝ երկու ածական՝ addictive, risky;
- ✓ երրորդում երեք մակբայ՝ considerably, slightly, respectively;
- ✓ չորրորդում չորս բայ՝ undergo, augment, reshape, improve;
- ✓ առաջին տողի գոյականի հոմանիշը՝ cosmetic surgery:

Ակադեմիական գրագրության համառոտ շարադրանքին պետք է հաջորդի գրելու բուն գործընթացը (writing), որի ընթացքում պիտի հանգամանալից շարադրվի գլխավոր ասելիքը՝ առանց ուղղագրական, կետադրական իրողությունների հաշվի առնելու (Տե՛ս հավելված 5):

Հետգրային փուլ: Սա ակադեմիական գրավոր խոսքի կառուցման վերջին և էական փուլն է, երբ հեղինակը ստուգում է շարադրանքը, կատարում ամփոփումներ, շտկումներ, ի մի է բերում բուն ասելիքը: Այսինքն՝ սա խմբագրման փուլն է: Խմբագրումը (editing) ենթադրում է տեքստի կառուցվածքաբովանդակային առանձնահատկությունների ճշգրտում (revising), ինչպես նաև լեզվական,

Կետադրական իրողությունների շտկում կամ սրբագրում (proof-reading): Հեյրստոնն առանձացում է խմբագրման հետևյալ ռազմավարությունները՝

- ✓ Adjust sentence length and variety
- ✓ Check sentence rhythms
- ✓ Review word choice
- ✓ Improve body language of the document
- ✓ Check usage
- ✓ Check spelling
- ✓ Review specifications
- ✓ Proofread (Hairston 1998).

Կրկնակի գրառումների օրագիր տեխնոլոգիան թույլ կտա կատարել համեմատություն, համադրում կամ եզրակացություն: Երկու ուղղահայաց սյունակներից մեկում գրվում է ըստ սովորողի ուշագրավ հատվածը, իսկ մյուսում՝ սովորողի մեկնաբանությունը: Օրինակ՝

1.Scientists say that in future people will live longer	with healthier lifestyle and better medical care we can live up to 90 or 100 instead of 70 and 75 like today
---	--

Այս փուլում կիրառվող տեխնոլոգիաներից են նաև խաթարված հերթականությունը, երբ սովորողները պետք է կարողանան խառը հերթականությամբ տեքստի հատվածները դասավորել իմաստային, ժամանակային ճիշտ հերթականությամբ: Մեկ այլ նպատակահարմար տեխնոլոգիա է ԳՈՍ-ը/գիտեմ, ուզում եմ սովորել, սովորել եմ/:

Գիտեմ	Ուզում եմ սովորել	Սովորել եմ
Smoking can cause a number of diseases	Lung cancer, blood pressure oxygen supply	Tars, containing in cigareets cool inside the

		lungs
--	--	-------

Այսպիսով՝ դասագործը ընթացքում գործադրելով ակադեմիական գրավոր խոսքի ձևավորման արդյունավետությանը ուղղված ինտերակտիվ, նորարարական տեխնոլոգիաները նախագրային, բուն գրային, հետգրային փուլերում՝ կարելի է դյուրացնել ոչ միայն ակադեմիական գրագրության կառուցքաբովանդակային տարրերի յուրացումը, այլ նաև գրավոր խոսքի հմտությունների ձևավորումն ու զարգացումը:

2.2. Ակադեմիական գրագրության ուսուցման վարժությունների համակարգը

Ինչպես հայտնի է, ուսումնական գործընթացում պարտադիր պայմաններից մեկը վարժությունների միջոցով խոսքային գործունեության տարբեր տեսակների ձևավորումն է: Խոսքային գործունեության այս կամ այն տեսակի ձևավորումն ու զարգացումն ապահովող առաջնային գործոնի դերում հանդես են գալիս վարժությունները, որոնք կառուցվում են տարբեր գործոնների հենքի վրա/ըստ նպատակի, ըստ կատարման ձևի և տեղի և այլն/:

Որպես կանոն, մեթոդական աշխատություններում հանդիպում են վարժությունների տարաբնույթ դասակարգումներ: Ըստ Սկալկինի՝ վարժությունները լինում են լեզվական, խոսքային և հաղորդակցական (Скалкин 1983): Համաձայն Վոխմինայի դասակարգման՝ վարժությունները կարող են լինել լեզվական կամ նախապատրաստական, պայմանական-խոսքային կամ պայմանական-հաղորդակցական և խոսքային կամ բուն հաղորդակցական (Вохмина 1993): Շատիլովի կարծիքով՝ խոսքային վարժությունները միտված են սովորողների մոտ տարբեր իրադրություններում խոսքային հմտությունների զարգացմանը (Шатилов 1986): Ուստի, նպատակահարմար է այսպիսի վարժություններն անվանել բուն հաղորդակցական: Նմանատիպ վարժությունների վերջնանպատակը հաղորդակցական հմտությունների ձևավորումն ու զարգացումն է: Հետևաբար, վարժությունների այս տեսակի գլխավոր առանձնահատկությունը պետք է լինի իրադրայնությունը և դրդապատճառայնությունը: Մ.Գ. Աստվածատրյանը գտնում է, որ խոսքային կարողության ձևավորման հիմքը հաղորդակցական արժեք ներկայացնող բազմաթիվ վարժությունների կատարումն է: Հետևապես, իրադրական վարժությունների կիրառումը օտար լեզվի ուսուցումը մոտեցնում է հաղորդակցական բնական պայմաններին (Աստվածատրյան 1985):

Ինչ վերաբերում է գրավոր խոսքի ուսուցմանը, ապա ավանդաբար գրավոր խոսքի ուսուցման եղանակները կամ վարժությունները լինում են նախապատրաստական և խոսքային (Методика 1982, Աստվածատրյան 1985): Նախապատրաստական վարժություններն ուղղված են լեզվական միավորների և կառուցվածքների յուրացմանը:

Նախապատրաստական վարժությունների կազմի մեջ են մտնում լեզվական և՛ պրոդուկտիվ/արդյունարար/ և՛ ռեցեպտիվ/ընկալողական/ վարժությունները: Նախապատրաստական վարժությունների նպատակը լեզվական հմտությունների ձևավորումն է: Նախապատրաստական վարժությունների տեսակներ են լրացումը, կապակցումը, տարբերակումը, տեղադրումը, փոխակերպումը, կրճատումը, ընդլայնումը և այլն: Ա. Ա. Միրոյլուբովը նախապատրաստական վարժությունների շարքին է դասում նմուշ - վարժությունները (նմուշի փոխակերպում, դրանց ընդլայնում և այլն): Նախապատրաստական վարժությունների մեկ այլ տեսակն ուղղված է տեքստի վերաձևակերպմանը կամ շրջասմանը (paraphrase) և կրճատմանն (compression): (Տե՛ս հավելված 6):

Խոսքային վարժություններին Ա. Ա. Միրոյլուբովը վերագրում է շարադրությունը, պատմվածքը, նկարագրությունը, նամակ կամ բացիկ գրելը, այսինքն՝ որոշակի ժանրով տեքստի կառուցումը (Методика 1982): Այս տիպի վարժությունների նպատակն է զարգացնել սովորողների խոսքային կարողությունները: Խոսքային վարժությունների մի մասը կրում է ստեղծագործական բնույթ՝ բարձրացնելով սովորողների մտավոր ակտիվությունը և նյութի յուրացման արդյունավետությունը: Ա. Ա. Միրոյլուբովի դիրքորոշումը մոտ է արևմտյան մեթոդիստների դիրքորոշմանը, մասնավորապես՝ Բ. Էբբսին: Էբբսի հայեցակարգում նախապատրաստական և խոսքային վարժությունները ձևավորում են գրավոր կերպով որոշակի մտադրություններ արտահայտելու կարողություն, այսինքն՝ ստեղծել որոշակի ժանրով գրավոր խոսք (Abbs 1979): Նախապատրաստական վարժություններն այս դեպքում կարող են իրենցից ներկայացնել արդեն պատրաստի տեքստերի վերլուծություն, որը նպաստում է բառային և քերականական հմտությունների կատարելագործմանը: Որոշակի ժանրով գրված տեքստերի վերլուծությունը թույլ է տալիս դուրս բերել այս կամ այն ժանրին հատուկ առանձնահատկությունները: Կարևոր է նշել, որ տեքստերի վերլուծությունը պետք է իրականացվի, հաշվի առնելով դրանց սոցիալ-մշակութային համատեքստը, ինչը թույլ կտա սեփական խոսույթի կառուցման ժամանակ ուշադրություն դարձնել այնպիսի գործոնների վրա, ինչպիսիք են հաղորդակցման իրավիճակը, միջավայրը, մասնակիցները և այլն (Княжева 1999): Գալսկովան գրավոր խոսքի հմտությունների

զարգացման համար առաջարկում է ուսումնական գործընթացում գործադրել ընկալողական/ռեցեպտիվ/, վերարտադրողական/ռեպրոդուկտիվ/ և արտադրողական/պրոդուկտիվ/ վարժություններ (Галькова 2003): Առաջին խմբի մեջ են մտնում գրավոր խոսքի զարգացմանը նպաստող այնպիսի վարժությունները, որոնք ենթադրում են լեզվական իրողությունների նմանակման գործընթաց: Վարժությունների երկրորդ խումբը ենթադրում է սեփական գրավոր խոսքի կառուցում՝ տարաբնույթ լեզվական և իմաստային հենարանների գործադրմամբ /առանցքային բառեր, պլան, զննական միջոցներ/: Երրորդ խումբն ունի բացառապես արտադրողական բնույթ, ուստի ենթադրում է սովորողների ինքնուրույն գրավոր խոսքի կառուցում՝ առանց որևէ հենարանի կիրառությամբ: Խոսքային վարժությունները, Բ. Էբբսի կարծիքով, ուղղված են ըստ տիպանմուշի տեքստի կազմման կարողությունների զարգացմանը (Abbs 1979): Դրանք առավել ստույգ կարելի է սահմանել որպես սեփական տեքստի կառուցում՝ հաշվի առնելով տրված նմուշի (նմուշների) վերլուծությունը: Խոսքային վարժությունները մշակում են օտար լեզվով ինքնուրույն մտքեր արտահայտելու կարողությունները (Աստվածատրյան 1985): Նույն հեղինակն առաջարկում է կիրառել գրելու կարողություն ձևավորելու հետևյալ խոսքային վարժությունները՝

- գրավոր ներկայացնել նկարի կամ նկարների բովանդակությունը,
- ըստ տեքստի պլան գրել,
- ուսումնական գործընթացում ներգրավված ինչ-որ մեկին գրել շնորհավորական բացիկ կամ նամակ:

Սովորական բանաքաղությունից խուսափելու համար անհրաժեշտ է, որ սովորողները տիրապետեն որոշակի կարողությունների ու հմտությունների: Այս կարողություններն ու հմտություններն Ա. Օշիման և Ա. Հոգը դասակարգում են հետևյալ կերպ՝

- լայն թեմայի ընտրություն և որոշակիացում (compression),
- ստեղծագործական գաղափարների որոնում,
- թեմայի հետագա հստակեցում,
- յուրաքանչյուր պարբերության ենթահիմքի հստակեցում,

- տեքստի ծավալուն պլանի կազմում,
- ուրվագրում (սևագրում),
- բովանդակության և տրամաբանակառուցվածքային կազմակերպման ստուգում,
- ստուգում
- վերջնական տարբերակի ստեղծում (Oshima & Hogue 2007):

Խոսքային վարժությունների հետևյալ հաջորդականությունը կիրառվում է նաև գործընթացային մոտեցման ժամանակ (process approach): Սակայն այն հանգամանքը, որ սովորողները խոսքային վարժությունների կատարման ժամանակ անընդհատ «դիմում» են տեքստ - նմուշներին, չի նշանակում, որ նրանք զրկվում են ինքնուրույն, ստեղծագործական գաղափարներ առաջադրելուց: Տեքստ - նմուշներին անդրադառնալն անհրաժեշտ է թեմայի ընտրության, նեղացման և ստեղծագործական գաղափարների որոնման փուլում, քանի որ ակադեմիական գրավոր խոսքը գրագրություն է սկզբնաղբյուրներից(writing from resources), և հետևաբար գաղափարների մի մասը սովորողները քաղում են տեքստ-նմուշներից: Իսկ գրվածի շտկման փուլում սովորողները օգտվում են տեքստ-նմուշների վերլուծության արդյունքներից սեփական գրագրության սոցիալ-մշակութային համատեղելիության և տրամաբանակառուցվածքային ճշգրտության բացահայտման համար:

Ակադեմիական գրագրության ուսուցումը բավականին բարդ և ժամանակատար գործընթաց է, որը ներառում է երկու՝ միմյանց փոխլրացնող ճանաչողական և ստեղծագործական փուլեր:

Ճանաչողական փուլում իրականացվում է տարաբնույթ ակադեմիական տեքստերի վերլուծություն, որին հաջորդում է տեքստ - նմուշների հիման վրա սեփական տեքստերի ստեղծումը, այսինքն՝ սովորողները վերլուծական աշխատանքից անցնում են ստեղծագործականի: Ելնելով հետևյալ փուլերի հաջորդականությունից՝ առաջարկվում է վարժությունների համակարգ, որն ընդգրկում է ընկալողական /նեցեպտիվ/ և արդյունարար /պրոդուկտիվ/ վարժություններ:

Ակադեմիական գրագրության ուսուցման ընթացում ընկալողական վարժությունները նպաստում են սովորողների մոտ զարգացնել ակադեմիական գրավոր խոսքի

լեզվաոճական առանձնահատկությունները, գաղափար են տալիս տեքստի կառուցվածքի, կապակցվածության, տրամաբանական հաջորդականության, ոճի մասին: Այսպիսի վարժությունները ներառում են հետևյալ առաջադրանքները.

- Կարդալ տեքստը և ընդգծել դրանում կիրառված կապակցման նշաններ (Read the text and underline all the transitional signals used in it).

1. I am a very superstitious person. First of all, I have a lot of superstitions about school, especially tests. For example, always wear the pearl necklace that my grandmother has given me. I think it brings me good luck, and I am afraid that I will do poorly if I forget to wear it. When I get to school, I always find a seat right in the middle of the room, sit down, and then switch my watch to my right wrist before the test begins. In addition; I am very superstitious about travelling. I will never start a trip on a Friday because I am sure it will bring me bad luck.

2. The English language has some truly remarkable statistics. Out of the world's 6000 languages, English has the richest vocabulary, with over 500,000 words and an additional half million scientific and technical terms. It is the native language of over 400 million people scattered across every continent. In fact, English is used in some way by one out of seven human beings around the globe, making it the most widely spoken language in history. There are also some astonishing facts about written English. Approximately 50 percent of the world's books are published in English. In addition, three quarters of all mail, faxes and cables are written in English. Similarly, more than half of all scientific and technical journals are written in English, making it truly the international language of technology. Over 90 percent of all the information stored in computers around the world is English. Technology is not the only area where English is the dominant language. Over half of all business deals in Europe are conducted in English and many more are negotiated in English. English is also the language of sports and glamour. It is the official language of both the Olympics and the Miss Universe Pageant. Finally, English is the language of over 60 percent of the world's radio and TV programs.

- Կարդալ հետևյալ նախադասությունները և ընդգծել կրավորական կառույցները (Read the following sentences and underline the passive constructions).

1. Spartan children were taught by their parents to endure all hardships.
2. A composition was being written by 2 of the girls.
3. She said that the new time-table had not yet been hung up on the notice-board.
4. All the passengers in the bus were listening to the story of the boy who had been saved from drowning by the quickness of the driver.
5. After the facts had been thoroughly explained to her, she no longer felt worried.
6. Your plants will be looked after by me properly while you are away.
7. Large areas of forest are destroyed by people.

- Կարդալ տեքստը և նշել դրա կառուցվածքային դասավորվածությունը (Read the text and mark out its structural arrangement).

1. Behavioral scientists are interested in the complex navigational system of homing pigeons. Homing pigeons have been known to fly more than 1,600 km in two days. According to the most recent research, homing pigeons use a combination of several navigational cues. One cue they use is the position of the sun. Using the sun as their compass, they compensate for its apparent movement, see both ultraviolet and polarized light, and employ a backup compass for cloudy days. Another navigational cue homing pigeons use is based on their mental map of the landmarks in their home areas. Even if a pigeon is taken hundreds of kilometers from its loft in total darkness, it will depart almost directly for home when it is released. The most important cue homing pigeons use is the magnetic field of the earth. Their magnetic compass enables homing pigeons to navigate on cloudy and foggy days.

2. Water covers almost three-quarters of the earth's surface. Over 97 percent of all this water is stored in the earth's four huge oceans: the Pacific, Atlantic, Indian and Arctic Oceans. However, the earth has not always had oceans. Millions of years ago it was just a ball of hot rock. Its surface was covered with erupting volcanoes which released huge amounts of gas, including a gas made up of water particles, called water vapour. Eventually,

the Earth cooled, causing the water vapour to turn back into liquid water and fall from the skies as torrential rain. The rain lasted for thousands and thousands of years and gradually filled all the hollows around the earth's surface, forming oceans and seas.

- Լրացնել բաց թողած տեղերը՝ բառերը կիրառելով ճիշտ ժամանակաձևով (Fill in the gaps using words in correct form).

No sooner (1)... (I/start) working at Taylforth Nielsen, the computer company, than I realised it was the perfect opportunity for my hobby: hacking! Don't get me wrong. At no point (2)... (I/have) ever stolen anything. I do it for the challenge. Not only (3)... (I/like) proving I can it, but sometimes (4)... (it /help) a company to build a better security system. Rarely (5)... (they/see) it like that, of course. I decided I would see if I could break into the Grand Bank system. Little (6)...(I/realize) what was waiting for me. The second day of working there, hardly (7)...(everyone else/ leave) when I started to try simple passwords. Seldom (8)... (this/is) enough, though. You usually have to work much harder than that. Not until midnight (9)... (I/get) access to the Grand Bank system. Hardly (10)... (I/have) time to look around the system when the door to my office flew open and three men rushed in. Only when (11)...(they/show) me their ID (12)...(I/realize) that it was the police. They had been expecting something like this and had traced my computer. Not only (13)...(I/be fired), but (14)...(they/keep) all my computer records, too. Maybe it's time to find another hobby.

- Ընդգծել զուգահիշ կառույցները (Underline the parallel structures).

1. Many plants are pollinated by animals, such as bees, birds or bats.
2. Listening is as much a persuasive technique as speaking.
3. Music expresses at different moments serenity or exuberance, regret or triumph, fury or delight.
4. The earth's nearest neighbour has mountains taller than Everest, valleys deeper than the Deep Sea, and highlands bigger than Australia.
5. To say that some truths are simple is not to say that they are unimportant.

- Կետադրել հետևյալ հատվածը (Add punctuation to the following passage).

Are you often late for school or work Psychologists say that lateness is rarely an accident More likely it is connected to unconscious feelings about school or your job You may be

bored and lateness is your way of expressing your resistance to wasting your time Or if you feel insecure because of poor achievement lateness is your way of saying no to an unhappy situation Then again you may resent authority You want to feel free unhampered by rules regulations bells time clocks and ID cards Any one of those could account for your tardiness.

- Վերաշարադրել հետևյալ պարբերությունը: Ուղղել սխալ տեղադրված և անորոշ լրացումները (Rewire the following paragraph. Correct misplaced and dangling modifiers).

Washington Irving's stories often contain elements of fantasy. In one story, Rip van Winkle slept through the whole American Revolution that Irving wrote. Waking up, his rusted mesket should have indicated that something unusual had happened. Rip was greeted by other puzzling things strolling into town. The faces of the people were all strange that he met. Hanging over the door of the inn Rip noticed George Washington's portrait. King George's portrait had always hung there before. Rip then looked for his old friend, the innkeeper. Rip questioned an old man trying to find the innkeeper. The old man replied, " He is dead these eighteen years".

Արդյունաբար/պրոդուկտիվ/ վարժություններն ուղղված են սովորողների մոտ ստեղծագործական հմտությունների զարգացմանը: Այստեղ խնդիրը հաղորդակցական արժեք ներկայացնող բազմաթիվ վարժությունների կատարումն է, որը սովորողներին կմղի կիրառել օտար լեզուն որպես հաղորդակցության միջոց: Այսպիսի վարժություններն ներառում են՝

- Գրել էսսե տրված թեմաներից որևէ մեկով (Write an essay on one of the topics).
 - ✓ What a tangled web we weave when first we practise to deceive. /Walter Scott/
 - ✓ The chains of habit are too weak to be felt until they are too strong to be broken. /Samuel Johnson/
 - ✓ A man is known by the company he keeps.
 - ✓ After us the deluge.
 - ✓ Forbidden fruit is the sweetest.
- Գրել զեկույց՝ օգտագործելով հետևյալ պնդումները (Write a report using the following statements).

- Teenage smoking is on the rise.
- Smoking can cause lung cancer.
- Smoking is relaxing and, therefore, enjoyable.
- According to the recent New York Times article, cigarette smoking is increasing among adults in their forties as well as among the college educated and those earning more than 35,000 annually.

- Վերլուծել հետևյալ խնդիրը և առաջարկել լուծումներ (Analyze the following problem and suggest solutions).

Computer and the Internet have become the problem as well as the solution in education. Children spend too much time in front of computers, but some programs are helpful. They may have learned a lot from the Internet but they can't resist turning on the computer as soon as they get home. Certainly no educator would object to the proper use of the Internet. Still, is there any educational value in sitting in front of the "boob tube" for hours surfing the Internet? Computer is a coin with two sides and it's a toss-up whether it does more harm or good.

- Պարբերական հանդեսներից կամ ժողովածուներից ընտրել հոդվածներ և գրել ամփոփումներ/անոտացիա/ (Choose articles from periodicals or collected articles and write annotations to them)

- Գրել որևէ զեկուցման կամ գիտական հոդվածի դրույթները կամ շարադրանքն ամփոփող թեզիս (Write a summarizing thesis to a report or to a scientific article)

- Գրել կարճ հոդված՝ նվիրված որևէ թեմայի, գաղափարի, հիմնահարցի ուսումնասիրմանը (Write a space-saving article on any topic, idea or analysis of a problem)

Ակադեմիական գրագրության ուսուցման գործընթացում նախապատրաստական և խոսքային վարժությունները փոխադարձաբար կապված են միմյանց հետ, քանի որ նախապատրաստական վարժությունները հիմնականում ծառայում են լեզվական հմտությունների ձևավորմանը, իսկ խոսքային վարժությունները զարգացնում են սովորողների ստեղծագործական, մտքերն ինքնուրույն ձևակերպելու հմտությունները:

Ակադեմիական գրագրության ուսուցման գործընթացում այս վարժությունները գործադրվում են ոչ թե մեկուսացված ձևով, այլ ամբողջության մեջ:

2.3. Ակադեմիական գրագրության ուսուցման մոդելի արդյունավետության փորձարարական հիմնավորումը

Դրական փաստ է այն, որ Երևանի Վ. Բրյուսովի անվան պետական լեզվահասարակագիտական համալսարանում դեռևս առաջին կուրսում համապատասխան ուշադրություն են դարձնում ակադեմիական գրագրության հիմնատարրերի ուսուցմանը: Ինչպես արդեն վերը նշվեց, ակադեմիական գրագրության կոմպետենցիան ձևավորվում է ուսանողների մոտ թե՛ բուն ակադեմիական գրագրության, թե՛ նրան հարակից առարկաների ուսուցման ժամանակ: Այդ առումով կարևորվում է «Անգլերենի հաղորդակցման և թարգմանության» ամբիոնի դերը: Սույն ամբիոնի դասախոս Բ.Գ.Թ. Ա. Զաքարյանի կողմից մշակվել է «Գրավոր հաղորդակցման հմտություններ» դասընթացի առարկայական նկարագիրը: Դասընթացը նախատեսված է բակալավրատի առաջին կուրսի ուսանողների համար: Այն տևում է մեկ կիսամյակ «Թարգմանական գործ» /ռուսերեն, անգլերեն, հայերեն/ մասնագիտական բաժնում: Դասընթացի նպատակն է ուսանողների քերականական կոմպետենցիայի զարգացնելը: Հեղինակը շեշտադրում է քերականության դերը գրավոր և բանավոր հմտությունների ձևավորման գործում: Ըստ այդմ՝ խնդիր է դրվում զարգացնել գրավոր հաղորդակցական հմտությունները՝ միտված պատվեր լրացնելուն, ճանապարհորդելուն, գրավոր ցուցումներ տալուն, անձնական բլոգը լրացնելուն, պատվածք, ներկայացում պատրաստելուն: Դասընթացի վերջում խնդիր է դրվում բարելավել հետևյալ մակարդակները՝ 1-ին կուրս 1-ին կիսամյակ – A2 (CEFR), 1-ին կուրս 2-րդ կիսամյակ – B1 (CEFR):

Այսպիսով, գրավոր հմտությունների զարգացումը դասընթացի խնդիրներից մեկն է համարվում: Ընդ որում՝ բանավոր և գրավոր կարողություններն ու հմտությունները հանդես են գալիս միասին: Գործնականում խնդիր է դրվում օգնել ուսանողներին առաջադրել գաղափարներ գրելու ընթացքում և կազմել նախադասություններ՝ ըստ պարբերության: Ուսուցման առաջարկվող մեթոդները փոխներգործուն են, ինչպիսիք են՝ իրադրություններ կազմելը (making up situations), քննարկումները (discussions), ներկայացումները (presentations), թիմային աշխատանք (team-work): Ինչ վերաբերում է

առաջադրանքներին, ապա դրանք իրենց բնույթով ավանդական են: Այստեղ ներառված են մի շարք վարժություններ, որոնք կազմված են՝ ելնելով բազմակի ընտրության սկզբունքից:

Դասընթացի կարևոր ընթացակարգերից մեկը ներառում է գրավոր թեստավորումը: Առանձնանում են մտագրոհի և թելադրության մեթոդները: Առարկայական նկարագրի կարևոր բաղկացուցիչ են ուսանողներին առաջադրվող պահանջները, որոնք վերաբերում են նրանց քերականական գիտելիքներին: Դրական է այն, որ բավականին լավ են ձևակերպված գրավոր խոսքին վերաբերող պահանջները: Այս պահանջները միտված են սովորողների մոտ ինքնուրույն գրավոր «արտադրանք» ստեղծելուն, ինչպիսիք են ընկերոջ, հյուրի համար հրահանգներ գրելը (writing instructions for a guest or friend), անձնական նամակներ, նորություններ գրելը և հարցնելը (writing personal letters, your own news and asking for other people's news), պատմվածք գրելը, բիզնես կամ որևէ գիտական գործընթացի նկարագրելը (writing a story, describing a business or scientific process), ներկայացում նախագծելը (planning a presentation) և այլն:

Նույն ամբիոնի դասախոս Բ.Գ.Թ. Կ. Աղաբեկյանի կողմից մշակվել է «Գրավոր հաղորդակցման հմտություններ» դասընթացի ևս մեկ առարկայական նկարագիր: Դասընթացը նախատեսված է բակալավրատի երկրորդ կուրսի ուսանողների համար: Այն տևում է մեկ կիսամյակ «Թարգմանչական գործ» /ռուսերեն, անգլերեն, հայերեն/ մասնագիտական բաժնում: Սույն դասընթացի նպատակը նույնպես ուսանողների քերականական կոմպետենցիայի զարգացումն է: Հեղինակը շեշտադրում է քերականության կիրառման դերը գործնականում գրավոր և բանավոր հմտությունների ձևավորման գործում: Մեթոդներն են՝ իրադրություններ կազմելը (making up situations), քննարկումները (discussions), թիմային աշխատանք (team-work), մտագրոհը (brainstorming), գիտության, պատմության, արվեստի բնագավառներին առնչվող բնագրերի վրա հիմնված վարժություններ (topic-based exercises from areas such as Science, History and the Arts) և այլն:

Կարևոր է այն, որ ամեն մի մոդուլի վերջում ուսանողների գիտելիքները ստուգվում են գրավոր թեստերի միջոցով:

‘Grammar-based Writing’ դասընթացի պատասխանատու Նաիրա Գասպարյանը ներկայացնում է առարկայական նկարագիր՝ նախատեսված 3-րդ կուրսի ուսանողների համար, ովքեր ընտրել են «Լեզվաբանություն» մասնագիտությունը: Ըստ այդ նկարագրի՝ դասընթացի նպատակն ակադեմիական գրագրության հմտությունների ձևավորումն է հետազոտական աշխատանք /կուրսային, ավարտական աշխատանք/ աշխատանք/ գրելու սկզբնական կամ տարրական մակարդակում: Մեթոդական մակարդակում առաջընթաց է այն, որ հեղինակը շեշտադրում է ակադեմիական գրագրության արդյունավետ ռազմավարությունների կիրառման հիմնախնդիրը: Դասընթացի առարկայական նկարագիրն աչքի է ընկնում իր ամբողջությամբ և համապատասխանում է ակադեմիական գրագրությանն առաջադրվող արդի պահանջներին: Ինչպես նշում է հեղինակը. «Դասընթացը ներառում է տիպական դժվարություններ, որոնք հանդիպում են ակադեմիական գրագրության ուսուցման ընթացքում, ինչպես նաև գրագրողությունից խուսափելու և փաստարկների համալիր գնահատման ռազմավարությունները»: Խնդիր է դրվում սովորեցնել ուսանողներին համոզիչ հաղորդակցության (persuasive communication) ընթացքում ձևավորել համոզիչ գրավոր խոսք, որի նպատակն է կարողանալ փաստարկված հարցադրումներ անել, վստահություն ներշնչել, համոզել փաստարկված, տարածայնությունները հարթել կամ բանակցել: Սույն առարկայական նկարագրում առաջին պլան են մղվում ոչ միայն քերականական հմտությունների ձևավորման և զարգացման հիմնահարցը, այլ նաև արդյունավետ գրավոր «արտադրանք» ստեղծելու հաջորդականությունը կամ փուլերը:

Առաջադրվող ուսումնառական խնդիրներից են արդյունավետ գրագրության տարրերի զատորոշումը (recognize specific elements of effective writing), տարբեր հետազոտական աշխատանքներում արդյունավետ գրագրության առաջնահերթության գիտակցումը (recognize the importance of effective writing in different research papers), քերականության կարևորության ընկալումը (recognize the importance of grammar in effective academic writing), գրելու փուլայնության ըմբռնումը (recognize the main stages of writing): (Շարունակայությունը տե՛ս հավելված 7):

Ինչ վերաբերում է մակարդակին, ապա նախանշվում է B2: Սա ենթադրում է հաշվի առնել հետևյալ չափանիշները՝

- զարգացնել քերականության պաշտոնական ոճը ակադեմիական գրագրություն ուսուցանելիս (develop formal grammar style in academic writing),
- զարգացնել հատուկ գրագրական հմտություններ ակադեմիական գրագրություն ուսուցանելիս (develop special writing skills in academic writing),
- կազմակերպել աշխատանքը՝ նախանշելով հատազոտական ռազմավարությունները (organize the work by setting up search strategies)

(Շարունակությունը տե՛ս հավելված 7 ա):

Հետաքրքրական է այն, որ հավուր պատշաճի չեն ներկայացված հետազոտության մեթոդները՝ դասախոսություններ, սեմինարներ, քննարկումներ, բանավեճեր և ներկայացումներ: Խոսելով ակադեմիական ազնվության մասին՝ հեղինակը ներկայացնում է գրագողությունից, հուզական բառերից (loaded words), կաղապարային արտահայտություններից (cliches) խուսափելու ռազմավարությունները:

Նաիրա Գասպարյանը ներկայացնում է ևս մի ծրագիր, որը ուղղակիորեն վերաբերում է ակադեմիական գրագրության ուսուցմանը, սակայն՝ ասպիրանտուրայում: Այդ դասընթացն անվանվում է «Ակադեմիական գրագրություն օտար լեզվով (անգլերեն): Նախապայմանները ներկայացնելով՝ Նաիրա Գասպարյանը նշում է. « Այս դասընթացին մասնակցելու համար ուսանողները պետք է տիրապետեն հիմնական հմտություններին և գիտելիքներին, որոնք անհրաժեշտ են անգլերեն լեզվով գրավոր խոսք իրականացնելու ժամանակ: Այսինքն՝

- տիրապետեն ուղղագրության հիմնական տարրին,
- տիրապետեն գրավոր խոսքի հիմունքներին (fundamentals of effective writing),
- կարողանան միացնել, ճիշտ զարգացնել և կիրառել պարբերության հիմնական կառուցվածքի ընդհանուր մոդելը, որը կհանգեցնի թեմայի առավել խորը ընկալմանը՝ ի տարբերություն առանձին գրավոր խոսքի հմտությունների մեխանիկական ուսուցմանը: Հերթականությամբ օգտագործել նախադասությունները, որպեսզի իրենց արտահայտած մտքերը առավել հեշտ լինի կարդալ և ընկալել,
- պետք է ծանոթ լինեն(մասամբ) գիտական հետազոտության մեթոդներին և ռազմավարական պլանավորմանը»:

Կարևորվում է հատկապես այն բաժինը, որը վերաբերում է ակադեմիական գրագրության դասընթացի նպատակին: Հեղինակն առանձնացնում է հետևյալը. «Ուսուցանել ուսանողներին (ասպիրանտներին) արդյունավետ գիտական աշխատանք (հոդված, զեկույց և ատենախոսություն գրելու հիմունքները» (Constructing Research Paper, Articles in Academic Writing): Ծրագիրը հաջողված է, քանի որ ըստ հեղինակի, ուսանողը պետք է տիրապետի՝

- ❖ քաղվածքների և մեջբերումների առանձնահատկություններին,
- ❖ դրույթային /հակադրույթային նախադասության /մտքի/ ձևակերպման սկզբունքներին,
- ❖ տեքստի մասնիկների իմաստային կապին և կապակցությանը,
- ❖ գիտահետազոտական աշխատանքի առանձնահատկություններին:

(Շարունակությունը տե՛ս հավելված 8):

Համապատասխան տեսական և մեթոդաբանական գրականության, ինչպես նաև ակադեմիական գրագրության գործող դասընթացների վերլուծությունը հնարավորություն ընձեռեց հիմնավորել քառաստիճան՝ /ռեֆերատ, կուրսային, ավարտական աշխատանք, հոդված/ մոդելի արդյունավետությունը, որի նպատակն է փուլ առ փուլ ծանոթացնել ուսանողների գիտական աշխատանք գրելու տեխնոլոգիաներին՝ հաշվի առնելով ակադեմիական գրագրության հաղորդակցական ռազմավարությունները:

Մոդելը ենթադրում է թե՛ բակալավրատում, թե՛ մագիստրատուրայում առաջին պլան մղել գիտական աշխատանք գրելու կարողությունների ձևավորման հիմնախնդիրը: Ըստ այդմ՝ հստակեցվել են ակադեմիական գրագրության այն կարողությունները, որոնք անհրաժեշտ են գիտական հոդված գրելու համար: Առաջարկվող մոդելը նույնպես չի հրաժարվում արդյունք-տեքստի վրա հիմնվելու, գործընթացային և ժանրային մոտեցումներից համադրումից և ինտեգրումից:

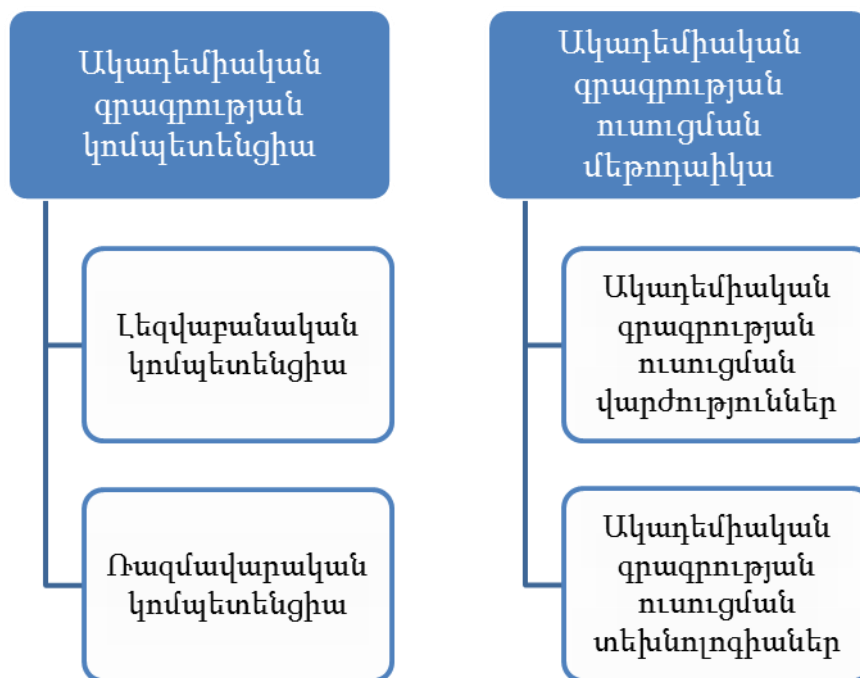
Առաջարկվող ինտեգրատիվ կաղապարը ենթադրում է՝

1. Ուսումնասիրել ակադեմիական գրագրության կոմպետենցիան զարգացնող բոլոր դասընթացները՝ հաշվի առնելով դրանց ուղղվածությունը, ընդհանուր և տարբերակիչ կողմերը:

2. Շեշտը դնել այնպիսի գործնական առաջադրանքների կատարման վրա, որոնք նպաստում են նշված կոմպետենցիայի զարգացմանը:

3. Ցանկացած ոճական հնար յուրացնել ռեֆերատի, հոդվածի, զեկույցի, կուրսային կամ ավարտական աշխատանք աշխատանք իրականացնելիս:

Ակադեմիական գրագրության ուսուցման ինտեգրատիվ կադապարը

Սակայն ակադեմիական գրագրության կարողությունների ընտրությունը պայմանավորված է քառաստիճան մոդելի բովանդակային և գործառական բնութագրերով: Դա ենթադրում է առանձնացնել այն կարողությունները, որոնք անհրաժեշտ են ռեֆերատ, կուրսային, ավարտական աշխատանք, հոդված գրելու համար: Շեշտադրվում է այն գաղափարը, որ ակադեմիական գրագրության ուսուցանումը կարող է լինել արդյունավետ, եթե ուսուցման որոշակի փուլում առաջին պլան է մղվում այս կամ այն ժանրի տեքստերի ստեղծման պահանջը: Դա բխում է գիտական բնագավառում գործունեություն ծավալելու տրամաբանությունից: Արդյունավետ է, երբ ուսանողը կամ ուսանողներն ակադեմիական գրագրության կարողություններ են ձեռք բերում որևէ կոնկրետ ժանրում կամ ժանրերում: Դրա հետ

մեկտեղ՝ նշված մոդելը հիմնվում է այն տրամաբանության վրա, որ անհրաժեշտ է առանցքային համարել դիդակտիկական մատչելիության և հաջորդականության սկզբունքները: Ուսանողները կկարողանան գրել ինքնուրույն գիտական հոդվածներ, եթե ուսուցման տարբեր փուլերում հաղթահարել և յուրացրել են ռեֆերատ, կուրսային և ավարտական աշխատանք գրելու դժվարությունները և առանձնահատկությունները:

Փորձարարական ուսուցման նպատակն առաջարկվող, մշակված որևէ մեթոդական համակարգի, մոդելի կամ նախագծի արդյունավետության հիմնավորումն է: Հնարավոր է նաև, որ առաջադրվող նախնական վարկածը փորձարարական ուսուցման ընթացքում չհաստատվի: Փորձարարական թեստավորումը փորձարարական ուսուցման կարևոր բաղադրիչ է, որը կարելի է գործադրել և՛ ընթացիկ, և՛ ավարտական ստուգման ժամանակ: Ընդհանուր առմամբ, կիրառվել են թե՛ ավանդական, թե՛ ժամանակակից ուսուցման մեթոդներ՝ դասախոսություն, սեմինար, քննարկում, բանավեճ, ներկայացում, ակտիվ և փոխներգործուն մեթոդներ՝ փաստերի ցուցադրման և ապացուցման մեթոդը, SLOOWER մեթոդը, ինչպես նաև իրադրություններ կազմելու (making up situations), թիմային աշխատանքի (team-work), գրավոր թեստավորման, մտազրոհի, գիտության, պատմության, արվեստի բնագավառներին առնչվող բնագրերի վրա հիմնված վարժություններ կիրառման (topic-based exercises from areas such as Science, History and the Arts) և այլ մեթոդներ: Փորձարարական ուսուցման ընթացքում կիրառվել են բնագրեր՝ վերցրած թե՛ ակադեմիական գրագրության դասագրքերից, թե անգլալեզու ՋԼՄ-ներից: Փորձարարական ուսուցում իրականացնելու համար ընտրվում է փորձարարական խումբ: Երևանի Վ. Բրյուսովի անվան պետական լեզվահասարակագիտական համալսարանի օտար լեզուների ֆակուլտետի չորրորդ կուրսում իրականացվել է փորձարարական ուսուցում: Փորձարարական խմբի ուսանողների քանակը 34 է, իսկ ստուգողական խմբի ուսանողների քանակը՝ 35: Ուսանողների կարողությունները գնահատվել են 100 բալանոց սանդղակով: Բացի շրջանառության մեջ գտնվող անգլերենի քերականության և ակադեմիական գրագրության դասագրքերից, վերլուծվել են նաև ստուգողական և փորձարարական խմբերում ընդգրկված ուսանողների ռեֆերատները, կուրսայինները և ավարտական աշխատանքները:

Փորձարարական ուսուցման ընթացքում համապատասխան տեքստերի, վարժությունների և մեթոդների կիրառման արդյունքում փորձ է արվել ստուգել և զարգացնել ուսանողների ակադեմիական գրագրության հետևյալ կարողությունները՝

1. ընտրել և կոնկրետացնել թեման,
2. առաջադրել տեքստ գրելու նպատակը,
3. կազմել նոր տեքստի պլանը,
4. հավաքագրել փաստեր և փաստարկներ,
5. առաջ քաշել գաղափարներ, հստակեցնել հասցեատիրոջը,
6. շարադրել և քննադատաբար ընթերցել տեքստի սևագիրը,
7. վերլուծել գրավոր խոսույթը,
8. բացահայտել գրավոր և բանավոր խոսույթների ոճաժանրային, տրամախոսական, տրամաբանական տարբերությունները,
9. առանձնացնել ակադեմիական գրագրության տարրերը՝ ըստ ենթատեքստի, ժանրի և իրադրության,
10. ստեղծել որոշակի ժանրով գրավոր խոսք:

Փորձարարական և ստուգողական խմբերի ցույց տված արդյունքների ամփոփիչ տվյալներ

Աղյուսակ 3.

Կարողություններ	Փորձարարական խումբ N – 34		Ստուգողական խումբ N – 35	
	Գիտափորձի սկզբում	Գիտափորձի վերջում	Գիտափորձի սկզբում	Գիտափորձի վերջում
1.Ընտրել և կոնկրետացնել թեման	95	98	95	96

2.Առաջադրել տեքստ գրելու նպատակը	94	97	93	95
3.Կազմել նոր տեքստի պլանը	93	96	94	95
4. Հավաքագրել փաստեր և փաստարկներ	94	97	94	95
5. Առաջ քաշել գաղափարներ, հստակեցնել հասցեատիրոջը	91	96	91	94
6. Շարադրել և քննադատաբար ընթերցել տեքստի սևագիրը	92	96	91	94
7.Վերլուծել գրավոր խոսույթը	89	95	89	92
8. Բացահայտել գրավոր և բանավոր խոսույթների ոճաժանրային, տրամախոսական, տրամաբանական տարբերությունները	89	96	89	93
9.Առանձնացնել ակադեմիական գրագրության տարրերը ըստ ենթատեքստի, ժանրի և իրադրության	90	96	90	94

10. Ստեղծել որոշակի ժանրով գրավոր խոսք	90	96	90	94
--	----	----	----	----

Ստացված արդյունքների համեմատական վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ թե՛ փորձարարական, թե՛ ստուգողական խմբերում ուսանողները դեռևս ուսուցման նախնական փուլում զգալիորեն ճիշտ են ընտրում և որոշակիացնում թեման: Պատահական չէ, որ ուսուցման ավարտական փուլում ցույց տված արդյունքների տարբերությունը մեծ չէ, ընդամենը երկու միավոր:

Նույնը վերաբերում է «ստեղծվող տեքստի գրելու նպատակը առաջադրելուն»՝ երկու միավոր: Ինչ վերաբերում է նոր տեքստի պլանը կազմելուն, ապա փորձարարական և ստուգողական խմբերի տարբերությունն ընդամենը մեկ միավոր է: Այստեղ կարևորվում է այն, որ նպատակաուղղված ուսանողներն ավելի արագ են առաջադիմում:

Կարևոր է նաև այն, որ ուսանողները հստակորեն գիտակցեն «փաստեր և փաստարկներ հավաքագրելու» նպատակը, կարևորությունը նոր գրավոր տեքստեր ստեղծելու գործընթացում: Ստուգողական խմբերում շատ ուսանողներ լրջությամբ չեն մոտենում այդ խնդրին: Ուսանողների մեծամասնությունը հակված է այն մտքին, որ փաստերի հավաքագրումն ամենադժվարին բաղադրիչն է, և մեծ ջանքեր չի պահանջում: Սակայն այն, իրականում, ենթադրում է համալիր և գիտակցված մոտեցում:

Որպես կանոն, լեզվական բուհի ուսանողները դժվարանում են նոր գաղափարներ առաջադրելու, ասույթի հասցեատիրոջը հստակեցնելու առումով: Սակայն նախնական բացատրական աշխատանքը տալիս է ցանկալի արդյունք: Պատահական չէ, որ փորձարարական խումբն երկու միավորով գերազանցում է ստուգողական խմբին:

Ինչ վերաբերում է քննադատաբար տեքստի սևագիրը ընթերցելուն և շարադրելուն, ապա ուսանողները սովորույթի ուժով խուսափում են այն իրականացնելուց: Միայն դիդակտիկական գիտակցականության և գիտականության սկզբունքների հետևողական կիրառումը կարող է տալ ցանկալի արդյունք: Նույնը ճիշտ է գրավոր խոսույթը վերլուծելուն: Շատ ուսանողներ անորոշ պատկերացում ունեն այդ մասին: Այստեղ պետք է հաշվի առնել տեքստի ստեղծման լեզվաբանական և

արտալեզվաբանական գործոնների հարաբերակցությունը: Միայն այս գործոնի բացահայտման արդյունքում է գրանցվում ցանկալի վերջնարդյունք:

Հատկանշական է նաև այն, որ թե՛ փորձարարական, թե՛ ստուգողական խմբերում ուսանողները թերանում են գրավոր խոսույթների ոճաժանրային առաջանձնահատկությունները մատնանշելու գործում՝ չնայած այն հանգամանքի, սովորողները հմտորեն ոճաժանրային վերլուծության են ենթարկում տեքստերն՝ այլ առաջադրանքեր կատարելիս: Սա, միանշանակորեն, վկայում է այն մասին, որ անգլերենի ուսուցման գործնական դասընթացները չեն տալիս ցանկալի արդյունք: Ուստի, ամենևին էլ պատահական չէ, որ ուսուցման ավարտական փուլում փորձարարական խումբը գերազանցում է երեք միավորով:

Բավականին մեծ դժվարություն է ներկայացնում ակադեմիական գրագրության տարրերը ըստ ենթատեքստի, ժանրի և իրադրության առանձնացնելը, քանի որ այդ կարողությունը ձևավորվում է բուն ակադեմիական գրարության ուսուցման դասընթացի ընթացքում: Այստեղ փորձարարական խումբը գերազանցում է ուսուցման ավարտական փուլում երկու միավորով: Որոշակի ժանրով գրավոր խոսք ստեղծելու կարողությունը միտված է երևան հանելու սովորողների ակադեմիական գրագրության կոմպետենցիայի իմացությունը, որը, ինչպես ցույց է տվել փորձարարական ուսուցումը, չի կարող ձևավորվել միայն որևէ հատուկ կամ պարտադիր դասընթացի շրջանակներում: Միայն միջառարկայական, և ներառարկայական կապերի ապահովումը կարող է հանգեցնել ցանկալի վերջնարդյունքի:

Հաջորդ փուլում ստուգվել են փորձարարական ուսուցման նախնական փուլում փորձարարական և ստուգողական խմբերում ընդգրկված ուսանողների ակադեմիական գրագրության տարբեր ռազմավարություններ կիրառելու ունակությունները: Դրանք են՝

1. կրկնությունը կիրառելու,
2. լեզուն զգուշավորությամբ գործադրելու,
3. գրագրությունից խուսափելու,
4. ցիտելու,
5. մեջբերելու,

6. հղում անելու,

7. հետազոտության շարադրանքն ստուգելու:

Փորձարարական և ստուգողական խմբերի ցույց տված արդյունքների ամփոփիչ տվյալներ

Աղյուսակ 4.

Կարողություններ	Փորձարարական խումբ N – 34		Ստուգողական խումբ N – 35	
	Գիտափորձի սկզբում	Գիտափորձի վերջում	Գիտափորձի սկզբում	Գիտափորձի վերջում
1. կրկնությունը կիրառելու	92	96	91	94
2. լեզուն զգուշավորությամբ կիրառելու	89	96	89	94
3. գրագողությունից խուսափելու	87	95	86	93
4. ցիտելու	93	98	92	95
5. մեջբերելու	93	97	93	96
6. հղում անելու	92	97	91	95
7. հետազոտության շարադրանքն ստուգելու	90	96	90	93

Ստացված արդյունքների ամփոփման հանրագումարային աղյուսակի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որը առաջադիմությունը փորձարարական խմբում երկու միավորով բարձր է ստուգողական խմբի ցույց տված արդյունքներից: Ըստ էության, փորձարարական խմբում ավելի բարձր ցուցանիշներ ապահովվում են՝ գրելու ավելի հստակ նպատակադիրքորոշման և ձևավորված ճանաչողական դրդապատճառների

շնորհիվ: Կարելի է առանձնացնել հատկապես «լեզուն զգուշավորությամբ կիրառելու» և «գրագողությունից խուսափելու» ռազմավարություններ կիրառելու կարողությունները, որոնք ոչ միայն ավելի լավ են ձևավորված փորձարարական խմբում, այլև տարբերվում են բովանդակային առումով: Ակնհայտ է նաև այն, որ ցիտելու, մեջբերելու, հղում անելու կանոնների յուրացումը տրվում է հետևողական աշխատանքի շնորհիվ: Հետևապես, եթե ռեֆերատ գրել ուսուցանելիս, այդ կանոններն հավուր պատշաճի չեն յուրացվում, ապա հետագայում լուրջ դժվարություններ են առաջանում ավարտական աշխատանք աշխատանք կամ հոդված գրելիս: Ակադեմիական գրագրության արդյունավետ իրականացման համար առանձնացվում են (հատկապես ուսուցման միջին և ավարտական փուլերում) տրված տեքստի կամ պարբերության համառոտագրելու կարողությունները: Դրանք են՝

1. տեքստի տեղեկատվություն պարունակող հատվածների ընտրություն,
2. տեքստի նպատակների և գործառույթների սահմանում ըստ խորագրի,
3. տեքստի նպատակների և գործառույթների սահմանում ներածական մասի,
4. տեքստում գլխավոր և երկրորդային տեղեկատվության սահմանում,
5. խորհրդանիշերի օգտագործում,
6. հապավումների օգտագործում,
7. տեղեկատվության ներկայացում գծապատկերի տեսքով՝ այն հաջորդաբար

համալրելով մանրամասներով:

Փորձարարական և ստուգողական խմբերի ցույց տված արդյունքների ամփոփիչ տվյալներ

Աղյուսակ 5.

Կարողություններ	Փորձարարական խումբ		Ստուգողական խումբ	
	Գիտափորձի սկզբում	Գիտափորձի վերջում	Գիտափորձի սկզբում	Գիտափորձի վերջում
	N – 34		N – 35	

1. տեքստի տեղեկատվություն պարունակող հատվածների ընտրություն:	93	97	93	95
2. տեքստի նպատակների և գործառույթների սահմանում ըստ խորագրի	90	95	90	93
3. տեքստի նպատակների և գործառույթների սահմանում ըստ ներածական մասի	89	94	89	92
4. տեքստում գլխավոր և երկրորդային տեղեկատվության սահմանում	90	96	90	92
5. խորհրդանիշերի օգտագործում	90	96	90	94
6. հապավումների օգտագործում	92	97	92	95
7. տեղեկատվության ներկայացում գծապատկերի տեսքով՝ այն հաջորդաբար համալրելով մանրամասներով:	88	95	88	92

Համապատասխան վերլուծության արդյունքում ակնհայտ դարձավ, որ թե՛ փորձարարական, թե՛ ստուգողական խմբերում բավականաչափ ճշգրիտ են կատարվում տեքստում գլխավոր և երկրորդական տեղեկատվության առանձնացումը:

Այդուհանդերձ, բավականաչափ ուշադրություն չի դարձվում տեքստի երկրորդական, ոչ կարևոր համարվող տեղեկատվություն պարունակող հատվածներին: Եվ պատահական չէ, որ փորձարարական խմբի արդյունքները համապատասխան առաջադրանքների և դասախոսությունների արդյունքում ավելի բարձր են: Նույնը կարելի է ճիշտ համարել «տեքստի նպատակների և գործառույթների՝ ըստ խորագրի սահմանման» համար: Ընդհանրապես խորագիրը նպատակադիրքորոշող գործառույթ է կատարում, օգնում է ուսանողներին արագ կողմնորոշվել, ամփոփ ներկայացնում է տվյալ աշխատանքի էությունը: Առանց «տեքստի նպատակների և գործառույթների՝ ըստ ներածական մասի սահմանման», հնարավոր չի լինի սահմանել, բացահայտել տեքստում գլխավոր և երկրորդային տեղեկատվությունը: Ուստի, կարևոր է, նախ և առաջ այն, որ ուսանողները հստակ ալգորիթմով, հաջորդաբար իրականացնեն նշված փուլերը, որոնց արդյունքում կձևավորվի նոր տեքստեր գրելու կամ ստեղծելու արդյունավետ մեխանիզմ: Սակայն, այսպիսի հմտությունների և կարողությունների ձևավորումն ու զարգացումը մեկ գիտափորձի շրջանակներում տեղին չէ: Այստեղ խոսքը, նախ և առաջ, պարբերական, հաջորդական ուսուցման մասին է: Խորհրդանիշեր կամ հապավումներ կիրառելու կարողությունները նույնպես ձևավորվում են աստիճանաբար: Կարևոր է սովորողների գիտակցությանը հասցնել, որ տեքստում չկան անկարևոր տարրեր, և երրորդային համարվող լեզվաարտահայտչամիջոցները երբեմն առանցքային հաղորդակցական, տեղեկատվական գործառույթներ են կատարում:

«Տեղեկատվությունը գծապատկերի տեսքով ներկայացնելու» կարողությունը հնարավորություն է ընձեռում նորովի անդրադառնալ ընթերցած, նոր ստեղծած կամ խմբագրվող նյութին: Պատահական չէ, որ այսպիսի աշխատանքը նախնական փուլում կապված է որոշակի հոգեբանական բնույթի դժվարությունների հետ: Այն գոհացուցիչ է դառնում, երբ սովորողները գիտակցում են դրա առաջնահերթությունը սեփական աշխատանքի արդյունքների ստուգման, խմբագրման փուլերում: Փորձարարական խմբի ցույց տված արդյունքներն երկարաժամկետ ուսուցման ընթացքում մի քանի անգամ ավելի բարձր կարող են լինել:

Ինչպես հայտնի է, գրավոր խոսույթի ստեղծման, պլանավորման ռազմավարություններ կիրառելու կարողությունները բովանդակային և գործառական առումով փոխկապակցված են նախորդ կարողությունների հետ, և փորձարարական ուսուցումն ևս մեկ անգամ հաստատում է այն դրույթը, որ դրանց պլանավորված, ծրագրավորված ձևավորումը նպաստում է ակադեմիական գրագրության կոմպետենցիայի ձևավորմանը և զարգացմանը:

Ուսուցման վերջին փուլում ստուգվում են հաղորդակցական ռազմավարություններ կիրառելու կարողությունները, քանի որ գործնական ուղղվածությունն ակնառու է: Դրանք են՝

1. ըստ նմուշի պլանի մշակում,
2. տեքստի հիմնական մասի մշակում,
3. գրառման կատարում,
4. «մտածել, այնուհետև գրել»,
5. «մտածել, երբ որ գրում ես»
6. գրագրությունից խուսափում,
7. փաստարկների համալիր գնահատում,
8. հուզական բառերից (loaded words), կաղապարային արտահայտություններից (cliches) խուսափում,
9. անդրադաձ սխալներին, ուղղում,
10. վերամշակում, խմբագրում:

Փորձարարական և ստուգողական խմբերի ցույց տված արդյունքների ամփոփիչ տվյալներ

Աղյուսակ 6.

Կարողություններ	Փորձարարական խումբ		Ստուգողական խումբ	
	N – 34		N – 35	
	Գիտափորձի սկզբում	Գիտափորձի վերջում	Գիտափորձի սկզբում	Գիտափորձի

				վերջում
1. ըստ նմուշի պլանի մշակում	93	97	93	95
2. տեքստի հիմնական մասի մշակում	91	96	90	94
3. գրառման կատարում	93	98	92	96
4. «մտածել, այնուհետև գրել»	92	96	92	94
5. «մտածել, երբ որ գրում ես»	91	96	91	94
6. գրագողությունից խուսափում	88	96	87	93
7. փաստարկների համալիր գնահատում	90	96	90	94
8. հուզական բառերից (loaded words), կաղապարային արտահայտություններից«(cl iches) խուսափում	89	96	89	93
9. անդրադաձ, սխալներին, ուղղում	88	95	88	93
10. վերամշակում, խմբագրում	88	96	88	93

Ինչպես փորձը ցույց է տալիս «պլանի մշակումն ըստ նմուշի» կարողությունը հավուր պատշաճի չեն զարգացնում դպրոցում, և փոխահատուցման ռազմավարությունները միշտ չէ, որ տալիս են ցանկալի արդյունք: Այդ առումով

փորձարարական խմբի ցույց տված արդյունքը կարելի է համարել գոհացուցիչ: Այն նույնական է նաև տեքստի հիմնական մասի մշակման համար: Եթե ուսանողն այդ կարողությունը ձեռք չի բերել դպրոցում մայրենի լեզվով տեքստեր ստեղծելիս, նույնը իրագործել բուհում, այն էլ՝ օտար լեզվով, կրկնակի դժվարություն է ներկայացնում:

Գրառում կատարելու կարողությունները փորձարարական և ստուգողական խմբերում ընդգրկված ուսանողների մոտ շատ չեն տարբերվում փորձարարական ուսուցման վերջում, քանի որ սույն կարողությունը զարգացնում են դեռևս դպրոցում: Սակայն «մտածել, այնուհետև գրել» կարողությունը, ինչքան էլ թվա պարզունակ, «մտածել, զույգ կազմել» գծագրական դասակարգիչի բաղադրիչ է, և դրա զարգացման գործընթացը հիմք է ստեղծում քննադատական մտածողության ծնավորման և զարգացման համար: Նույնը հատկանշական է մտածելով գրելուն: Ակնհայտ է, որ այն ենթադրում է ոչ միայն գրագողությունից խուսափելու ռազմավարություն, այլև ամեն մի բառի մեկնաբանմանը, իրադրության ներկայացմանը ստեղծագործաբար մոտենալու կարողություն: Առանձնացնելով այդ ռազմավարությունը՝ հնարավոր է գրանցել ակնհայտ հաջողություններ:

Ինչպես արդեն նշվեց, նախորդ ռազմավարությունների կիրառումը հիմք է ստեղծում ալգորիթմի սկզբունքով գրագողությունից խուսափելու ռազմավարությունները բարեհաջող յուրացնելու համար: Նույն տրամաբանությամբ առաջարկվում է յուրացնել փաստարկները համալիր գնահատելու ռազմավարությունը, որը նույնպես մի քանի նպատակ է հետապնդում՝ ստեղծագործական, քննադատական մտածողության զարգացման, գրագողությունից խուսափելու և այլն:

Հուզական բառերից (Loaded Words), կաղապարային արտահայտություններից (Cliches) խուսափելու ռազմավարությունը կարևոր է կիրառել նաև այն պատճառով, քանի որ աղջիկներն ավելի շատ են կիրառում իրենց գրավոր խոսքում ածականներ, մակբայներ, զգուշավոր լեզվի նշույթներ, եղանակավորող բառեր և այլն:

Ինչպես ցույց է տալիս համեմատությունը, ստուգողական խմբում անդրադառնում են սխալների ուղղմանը, հաշվի չառնելով նախորդ ռազմավարությունների կիրառման

անհրաժեշտությունն ու դրանց համալիր ընկալումը, որը հիմք պետք է հանդիսանա վերջնական տեքստի վերամշակման, խմբագրման համար:

Ընդհանուր առմամբ, փորձարարական ուսուցումը նշված ուսանողական լսարանում հաստատեց նպատակաուղղված, նախօրոք պլանավորած ակադեմիական գրագրության միջառարկայական, ներառարկայական կապերի ապահովմամբ համալիր, քայլ առ քայլ ուսուցումը:

Երկրորդ գլխի եզրակացություն

Համապատասխան վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ՀՀ-ի լեզվաբանական բուհերում հիմնականում գերակայում է ակադեմիական գրագրության ուսուցումը՝ հիմնված առավելապես քերականական տարրերի յուրացման վրա:

Դեպի տեքստ-արդյունքը կողմնորոշված մոտեցումը ենթադրում է, որ ակադեմիական գրագրությունը գրավոր, պատրաստի նախադասությունների, պարբերությունների կազմակերպման, «կառուցման», յուրացման գործընթաց է: Դեպի տեքստ-արդյունքը կողմնորոշված մոտեցումն արդյունավետ է գրավոր քննություններին պատրաստվելիս, որտեղ գնահատվում է ավարտուն խոսքային ստեղծագործությունը:

Գործընթացային մոտեցումն ենթադրում է անհատական նշանակություն ունեցող գրավոր «ստեղծագործության ստեղծում»՝ ինքնուրույն ընտրված թեմայով և թեմայի ինքնուրույն մեկնաբանմամբ:

Ժանրային ուսուցումն ոչ թե գծային, այլ շրջափուլային գործընթաց է: Ակադեմիական գրավոր խոսույթի ուսուցման ժանրային մոտեցման դեպքում մեծ նշանակություն ունի սոցիալական իրավիճակը: Համաձայն սոցիալ-կառուցողական և սոցիալ-ճանաչողական տեսությունների՝ գրավոր խոսույթի ուսուցումն իրականացվում է սովորողներին խոսույթային հատվածների հետ ծանոթացման միջոցով, որոնք ունեն տարբեր սոցիալական համատեքստեր:

Սոցիալ-կառուցողական և սոցիալ-ճանաչողական տեսություններում ուսումնասիրության առանցքային միավոր է ժանրը: Ըստ այդմ՝ ժանրերի իմացությունն

է ապահովում տեքստի հեղինակի և հասցեատիրոջ միջև կապը, անկախ այն բանից, թե ինչ մշակույթներ են նրանք ներկայացնում կամ կրում:

Ակադեմիական գրավոր խոսույթի ուսուցումն ենթադրում է անգլալեզու գրավոր խոսքային մշակույթի յուրացում, որի ընթացքում ուսանողները քննադատաբար վերլուծում են օտարալեզու տեքստերը, համատեքստերը, գրավոր հաղորդակցության մասնակիցների դերերը, նրանց դիրքորոշումները, աշխարհայացքը, արժեքային համակարգ և այլն:

Ուսանողը, որքան երկար ժամանակ է տրամադրում նախագրային փուլում գրելու պլանավորմանը, այնքան ավելի լավ է կազմակերպում իր գրելու գործընթացը: Սխալներին անդրադառնալու, շարունակաբար ուղղելու ռազմավարության կիրառումը պայմանավորված է ակադեմիական գրագրության ոլորտում տվյալ անձի փորձով: Բավարար փորձ չունեցող ուսանողներն անհրաժեշտ չափով ուշադրություն չեն դարձնում ուղղագրական, քերականական, արտասանական սխալների ուղղման վրա:

Ակադեմիական գրագրության ուսումնառության ժամանակ նախապատրաստական վարժությունները կիրառվում են նախադասության, տեքստի հատվածների, ինչպես նաև բուն տեքստի մակարդակներում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ակադեմիական գրագրությանն առնչվող բազմաբնույթ գրականության վերլուծությունը հնարավորություն է տալիս

ա/ սահմանել ակադեմիական գրագրությունը՝ որպես գիտական և ուսումնագիտական գործունեության հաղորդակցման միջոց, որին հատուկ են գիտական ոճի առանձնահատկությունները: Այս ոճի կիրառության ոլորտը գիտությունն է, հասցեատերը՝ ապագա մասնագետները, սովորողները կամ ցանկացած մարդ, ով հետաքրքրվում է գիտության այս կամ այն բնագավառով: Ակադեմիական գրագրությունը՝ որպես գիտական ոճի ենթատեսակ, առանձնանում է նրանով, որ ծառայում է ճշգրիտ, տրամաբանված, օբյեկտիվ, վերացարկված, միաժամանակ, կանոնավոր խոսքի արտահայտմանը:

բ/ ճշգրտել «Ակադեմիական գրագրություն» դասընթացի նպատակներն ու խնդիրները: Բուն դասընթացից բացի՝ հաշվի է առնվել նաև «Գրավոր հաղորդակցման հմտություններ» դասընթացի նպատակներն ու խնդիրները, քանի որ ակադեմիական գրագրության հիմնատարրերի ուսուցումը պետք է սկսել նրան առնչվող առարկաների դասավանդման ժամանակ: Սակայն, «Գրավոր հաղորդակցման հմտություններ» դասընթացը, նախ և առաջ, նպատակաուղղված է սովորողների քերականական կոմպետենցիայի զարգացմանը, մինչդեռ ակադեմիական գրագրությունն ավելի ընդգրկուն է և ենթադրում է մի շարք կարողությունների և հմտությունների համալիր ներգրավվածություն:

գ/ հստակեցնել ակադեմիական գրագրության ուսուցման ռազմավարություններն ու տեխնոլոգիաները, որոնք ընտրվում են ըստ գրելու պլանավորման, նախագծման, վերանայման, վերստուգման և իրականացման փուլերի:

դ/ բացահայտել ակադեմիական գրագրության ոճաժանրային առանձնահատկությունները, ըստ որի գիտական պետք է լինի ոչ միայն հաղորդվող տեղեկույթը, այլև այդ տեղեկույթի հաղորդման լեզուն: Այն պետք է համապատասխանի գիտականության նորմերին և պահանջներին: Սույն ոճին բնորոշ ճշգրտությունը, մաքրությունը, կանոնավորությունը, պատեհությունը բխում են ոճի ինչպես բավանդակային, այնպես էլ լեզվական առանձնահատկություններից:

2. Ցանկացած տեքստի բովանդակային և լեզվաոճական կողմերը անխախտ միասնության մեջ են, և պահպանել տվյալ տեքստի ոճից բխող հատկանիշները նշանակում է ստույգ հաղորդել դրա բովանդակությունը: Այս պահանջն առավել խստությամբ է ներկայացվում գիտական տեքստերին, քանի որ լեզվաոճական անհարթություններն անպայմանորեն աղավաղում են դրանց բովանդակությունը:

3. Գիտական տեքստը գիտական հետազոտության արտալեզվական բովանդակության լեզվաոճական միջոցներով և կառույցներով հաղորդումն է՝ գիտական ոճի գործադրմամբ, բովանդակային և կառուցվածքային ներքին ու արտաքին որոշակի առանձնահատկությունների պահպանմամբ:

4. Գիտական ոճը հենց ինքը գիտական բովանդակության դրսևորումն է, կամ հակառակը՝ գիտական բովանդակությունը չի կարող այլ կերպ դրսևորվել, քան գիտական ոճով գրված տեքստերում: Ընդ որում, նույնական են և՛ գիտական տեքստին, և՛ գիտական ոճին ներկայացվող բովանդակային և լեզվաոճական պահանջները:

5. Հղումները ակադեմիական գրավոր խոսքում ունեն առանցքային նշանակություն: Ընդ որում, գիտական միջավայրում առկա է հղումների ոճերի բազմազանություն, վերջիններս էլ ունեն իրենց տարատեսակները, որոնք ընդհանուր գծերով առաջնորդվում են տվյալ ոճի դասական կանոններով: Ուսուցման միջին և ավարտական փուլերում /2-րդ, 3-րդ կուրս/ ուսանողները պետք է հստակորեն յուրացնեն հղման տարբեր՝ Հարվարդի, Ամերիկյան սոցիոգրաֆիական ընկերակցության (ASA), Ամերիկյան հոգեբանական ընկերակցության (APA), Վանկուվերի, Ժամանակակից լեզուների ընկերակցության, ինչպես նաև միջանկյալ հղման համակարգերը:

6. Այսօր գրագողությունն իրական վտանգ է գիտության և գիտական գործունեության համար: Այս երևույթի դեմ պայքարելու համար անհրաժեշտ է ուսումնագիտական գործընթացում ներդնել գիտական էթիկայի նորմերի պահպանման հստակ ուղեցույցներ, խթանել սովորողների ինքնուրույն մտածողությունը, բարձրացնել նրանց ակադեմիական ազնվության զգացումը,

ինչպես նաև ծանոթացնել գրագողությունից խուսափելու եղանակներին և ռազմավարություններին:

7. Սովորողները խոսքային վարժություններ կատարելիս անընդհատ հիմք են ընդունում տեքստ-նմուշները: Դա տեղի է ունենում թեմայի ընտրության, որոշակիացման /նեղացման/ և ստեղծագործական գաղափարների որոնման փուլերում: Տեքստ-նմուշները շարունակում են մնալ հենքային գիտելիքների հարստացման միջոց՝ կատարելով դիրքորոշումների, արժեքային համակարգի, նոր գաղափարների ձևավորման գործառույթ:

8. Ակադեմիական գրագրության ուսուցման ժամանակակից ռազմավարությունների յուրացումը հիմք կստեղծի ուսանողների գրագրության կոմպետենցիայի ձևավորման համար: Առաջնահերթ է, որ ուսանողները սովորեն ինքնուրույն գրել և յուրացնեն նոր տեքստեր ստեղծելու տեխնոլոգիաները:

9. Ակադեմիական գրագրությունը, հանդիսանալով կարևորագույն բաղադրիչ լեզվական և ոչ լեզվական մասնագիտությունների ոլորտում, պետք է ներառվի պարտադիր դասընթացների շարքում, որն իր հերթին կհանգեցնի դասընթացի հեղինակության և վարկանիշի բարձրացմանը: Վարժությունների համակարգը, որը կկիրառվի դասընթացի շրջանակներում, կնպաստի սովորողների համապատասխան կարողությունների և հմտությունների զարգացմանն ու ձևավորմանը:

11. Մեր կողմից մշակված քառաստիճան՝ /ռեֆերատ, կուրսային, ավարտական աշխատանք, հոդված/ մոդելում առաջին պլան են մղվում գիտական աշխատանք գրելու տեխնոլոգիաները և ակադեմիական գրագրության հաղորդակցական ռազմավարությունները: Այն ենթադրում է արդյունք-տեքստի վրա հիմնվելու, գործընթացային և ժանրային մոտեցումների համադրում և ինտեգրում: Դրա հետ մեկտեղ ակադեմիական գրագրության կարողությունների ընտրությունը պայմանավորված է քառաստիճան մոդելի բովանդակային և գործառական բնութագրերով: Դա ենթադրում է առանձնացնել այն կարողությունները, որոնք անհրաժեշտ են ռեֆերատ, կուրսային, ավարտական աշխատանք, հոդված գրելու համար:

12. Փորձարարական ուսուցումը ցույց տվեց, որ ուսանողները կարողանում են գրել ինքնուրույն գիտական հոդվածներ, եթե ուսուցման տարբեր փուլերում քայլ առ քայլ հաղթահարում են ռեֆերատ, կուրսային և ավարտական աշխատանք գրելու դժվարությունները, աստիճանաբար՝ դիդակտիկական մատչելիության և հաջորդականության սկզբունքների կիրառմամբ:

13. Թե՛ փորձարարական, թե՛ ստուգողական խմբերում ուսանողները դժվարությամբ և դժկամությամբ են իրականացնում ոճաբանական և խոսույթային վերլուծություն: Այդ առումով, ճիշտ կազմակերպված ակադեմիական գրագրության դասընթացը կարող է վերացնել անգլերենի ուսուցման գործնական դասընթացներում առկա թերությունները:

14. Փորձարարական ուսուցումը հաստատում է նաև այն փաստը, որ ուսանողները դժվարությամբ են յուրացնում ակադեմիական գրագրության տարրերը՝ ըստ ենթատեքստի, ժանրի և իրադրության: Դա բացատրվում է, նախ և առաջ, այն հանգամանքով, որ այդ կարողությունը ձևավորվում է բուն ակադեմիական գրագրության ուսուցման դասընթացի ընթացքում: Պատահական չէ, որ ուսուցման ավարտական փուլում փորձարարական խմբում ընդգրկված ուսանողներն այդ կարողությամբ գերազանցում են ստուգողական խմբի ուսանողներին երկու միավորով: Այսպիսով, փորձարարական խմբի ուսանողները գերազանցում են ստուգողական խմբի ուսանողների ակադեմիական գրագրության տարբեր ռազմավարություններ կիրառելիս:

ՕԳՏԱԳՈՐԾԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Աստվածատրյան Մ. Գ., Օտար լեզուների դասավանդման մեթոդիկա, Եր., «Լույս», 1985, 389 էջ:
2. Աբրահամյան Ս. Գ., Գիտական ոճը և նրա առանձնահատկությունները, Եր., Լրաբեր Հասարակական Գիտությունների, 1982, թիվ 3, էջ 14-26:
3. Ամիրջանյան Յ. Ա., Մանկավարժություն, Եր., «Մանկավարժ» հրատ., 2005, 455 էջ:
4. Գաբրիելյան Վ. Ա., Գրավոր խոսք. Ուս. ձեռնարկ. Ե., ԵՊՀ հրատ., 2007, 296 էջ:
5. Եզեկյան Լ. Կ., Ոճագիտության ուղեցույց, Եր., «Զանգակ», 2007, 120 էջ:
6. Լեզուների իմացության/իրազեկության համաեվրոպական համակարգ/Ուսումնառություն, Դասավանդում, Գնահատում, Ե., «Նորք գրատուն», 2005:
7. Հովհաննիսյան Ն., Գալստյան Ն., Սողոմոնյան Մ., Մալխասյան Մ., Գիտահետազոտական աշխատանք կատարելու հիմնական սկզբունքները. Մեթոդական ցուցումներ, Ե., ԵՊՀ, 2014, 72 էջ:
8. Հակոբյան Ա. Ա., Թարգմանության տեսության հիմունքներ/դասագիրք թարգմանչական բաժնի ուսանողների համար/, Եր., «Ասողիկ», 2003, 56 էջ:
9. Մարության Ա. Ա., Հայոց լեզվի ոճաբանություն, Եր., «Նաիրի», 2000, 244 էջ:
10. Պետրոսյան Հ.Յ., Մարտիրոսյան, Ա. Թ., Գիտական տեքստի և համանուն ոճի ուսուցում, Եր., «Ճարտարագետ», 2009, 92 էջ:
11. Պետրոսյան Հ.Յ., Գիտական գրավոր խոսք. Ուս. ձեռնարկ, Եր., «Ճարտարագետ», 2014, 288 էջ:
12. Զահուկյան Գ.Բ., Խլղաթյան Ֆ.Հ., Հայոց լեզվի ոճաբանություն/Ուսումնական ձեռնարկ ուսուցիչների և ավարտական դասարանների աշակերտների համար/, Եր., «Զանգակ», 2007, 140 էջ:
13. Սահակյան Ա.Վ., Տեխնիկական թարգմանության առանձնահատկությունները, Թարգմանությունը որպես գիտական ուսումնասիրության

առարկա և միջմշակութային փոխներթափանցման միջոց: Գիտական հոդվածների ժողովածու. Եր., ԵՊՀ, 2014, էջ 300-305:

14. Аствацатрян М. Г., Обчение иностранному языку в билингвальном контексте, Saarbrücken, LAP Lambert Academic Pulishing, 2015, 43 с.

15. Бархударов Л. С., Язык и перевод, М., Международные отношения, 1975, 240с.

16. Буре Н.А., Быстрых М.В., Вишнякова С.А. и др.; Под ред. В.В. Химика, Л.Б. Волковой. Основы научной речи: Учеб. пособие для студ. нефилол. высш. учеб. заведений. СПб.: Филологический факультет СПбГУ, М., Издательский центр «Академия», 2003, 272 с.

17. Воробьева И. В., Лукашова Т. А., Профессиональная и деловая речь. Часть 2. Научная речь /Учебное пособие для студентов строительных специальностей в 2-х частях/, М., МИИТ, 2010, 132с.

18. Вохмина Л. Л., Хочешь говорить-говори: 300 упражнений по обучению устной речи, М., Просвещение, 1993, 171с.

19. Галперин И.Р ., Очерки по стилистике английского языка, М., Флинта, Наука,2002, 384с.

20. Галькова Н. Д., Современная методика обучения иностранным языкам: пособие для учителя. 2-е изд., перераб.и доп., М., АРКТИ, 2003, 192с.

21. Гез Н. И., Ляховицкий М. В., Миролубов А. А., Фоломкина, С. К., Шатилов. С. Ф., Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник, М., Высш. школа, 1982, 373 с.

22. Княжева Е.А., Обучение письменной речи// Актуальные проблемы обучения иностранным языкам в школе и вузе: Курс лекций для студентов факультетов иностранных языков/Под общей редакцией А.М. Стояновского, Воронеж, ВГУ, 1999, с. 117-137.

23. Комиссаров В. Н., Теория перевода/ Учебник для ин-тов и фак. иностр. яз/, М., Высш. шк., 1990, 253с.

24. Кожина М. Н., Дускаева Л. Р., Салимовский В. А., Стилистика русского языка, М., Флинта: Наука, 2008, 464с.

25. Колесникова Н. И., От конспекта к диссертации, М., Флинта: Наука, 2006, 288с.
26. Колесникова И.Л., Долгина И.Л., Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков, СПб., 2001, 224 с.
27. Колкер Я.М., Теоретическое обоснование последовательности обучения письменному выражению мыслей на иностранном языке (на материале английского языка, языковой ВУЗ): Автореф. дис. . канд. пед. наук., М., 1975, 39с.
28. Короткина И.Б., Академическое письмо: учебно-методическое пособие для руководителей школ и специалистов образования, Saarbrücken: LAPF Lambert Academic Publishing, GmbH & Co.KG, 2011, с. 10-18.
29. Леонтьев А. А., Язык, речь, речевая деятельность, М., Просвещение, 1969, 14с.
30. Леонтьев А. А., Основы психолингвистики: Учебник для студентов вузов/Ин-т «Открытое общество» (Фонд Сороса), М., Смысл, 1997, 287с.
31. Мартынова А. Г., Обучение академическому письменному дискурсу в жанре экспозиторного эссе. На материале старших курсов языкового вуза: Дис. ... канд. пед. наук., Омск, 2006, 200 с.
32. Поспелова Г. Б., Характеристики научного стиля в английском языке, Иностранные языки: Теория и практика 2(15), 2012, с. 8-14.
33. Розенталь Д. Э., Практическая стилистика русского языка, М., издательский дом «ОНИКС 21 век»: Мир и образования, 2001, 381с.
34. Сенкевич М. П., Стилистика научной речи и литературное редактирование научных произведений, М., Высш. шк., 1976, 263с.
35. Скалкин В. Л., Коммуникативные упражнения на английском языке: [пособие для учителя], М., Просвещение, 1983, 126с.
36. Шатилов С. Ф., Методика обучения немецкому языку в средней школе: учебное пособие для студентов педагогических институтов. 2-е изд., дораб., М., Просвещение, 1986, 223с.
37. Apresyan A., Badeyan R., Gasparyan N., How to Write a Research Paper, Եր, «Լիփսթ»», 2010, 68էջ
38. Abbs B., Building Strategies. Teacher's Book, London, Longman, 1984, 145p.

39. Angelo T. & Cross P., *Classroom Assessment Techniques: A Handbook for College Teacher*, San Francisco, CA, Jossey-Bass, 1993, 448p.
40. Atkinson D., *Writing and Culture in the Post-Process Era*. *Journal of Second Language Writing*, 12, 2003, pp. 49-63.
41. Badger R. & White G., *A Process, Genre Approach to Teaching Writing*, *ELT Journal*, 54(2), 2000, pp. 153-160.
42. Batstone R., *Product and Process: Grammar in the Second Language Classroom*. In Bygate, Martin, A. Tonkyn and Williams, F. (Eds.), *Grammar and the Language Teacher*, New York, Prentice Hall, 1994, pp. 224-236.
43. Bazerman C., *Shaping Written Knowledge: The Genre and Activity of the Experimental Article in Science*. Madison, WI, University of Wisconsin Press, 1988, 400p.
44. Bean J. C., Drenk D. & Lee F. D., *Micro-theme Strategies for Developing Cognitive Skills*. In C. W. Griffin (Ed.), *Teaching Writing in all Disciplines: New Directions for Teaching and Learning*, No.12, San Francisco, CA, Jossey-Bass, 1982, pp. 27-38.
45. Bereiter C. & Scardamalia M., *The Psychology of Written Composition*, Hillsdale, NJ, Lawrence Erlbaum Associates, 1987, 361p.
46. Bhatia V.K., *Analysing Genre* Harlow, London, Longman, 1993, 246p.
47. Biber D., *Dimensions of Register Variation: A Cross-Linguistic Comparison*, Cambridge University Press, 2006, 424p.
48. Biber D., & Gray B., *Challenging Stereotypes about Academic Writing: Complexity, Elaboration, Explicitness*//*Journal of English for Academic Purposes*, 2010, № 9, pp. 2-20.
49. Bolshakova E., *Recognition of Author's Scientific and Technical Terms*, Springer-Verlag, 2001, pp. 57-65.
50. Brooks A. & Grundy P., *Writing for Study Purposes: A Teacher's Guide to Developing Individual Writing Skills*, February 22, 1991, 172p.
51. Callaghan M. & Rottery J., *Teaching Factual Writing: A Genre Based Approach* [Report of the DSP Literacy Project, Metropolitan East Region], 1988, pp. 39-46.

52. Callaghan M., Knapp P., Noble G., Genre in practice. The power of literary: A genre approach to teaching writing, Bristol, PA, Falmer Press, 1993, pp. 231-247.
53. Carroll R., http://www.skeptic.com/refuge/writing_skills.pdf.
54. Cook-Gumperz J., The Social Construction of Literacy, Cambridge, Cambridge University Press, 1986, 264p.
55. Cope B. & Kalantzis M., The Power of Literacy: A Genre Approach to Teaching Writing, Bristol, PA, Falmer Press, 1993, 296p.
56. Crystal D., The Cambridge Encyclopedia of the English Language, Cambridge, Cambridge University Press, 2003, 506p.
57. Geisler C., The Thread of Narrative in Domain Knowledge: Exploring the Professionalization of Academic Literacy through Expert-Novice Contrasts, Annual Meeting of the American Educational Research Association, Chicago, 3 April, 1991.
58. Glasman-Deal H., Science Research Writing for Non-native Speakers of English, London, Imperial College Press, 2010, 272p.
59. Gray B., & Cortes V., Perception vs Evidence: An Analysis of This and These in Academic Prose//English for Specific Purposes, № 30, 2011, pp. 31-43.
60. Hairston M., Successful writing, New York, W.W. Norton & Company Ltd, 1998, 246p.
61. Halliday M. & Hasan R., Cohesion in English, London, Longman, 1976.
62. Harmer J., How to Teach Writing. 4th ed., London, Harlow, 2005, 160p.
63. Hartley J. & Branthwaite A., The Psychologist as Wordsmith. A Questionnaire Study of the Writing Strategies of Productive British Psychologists, Higher Education 18, 1989, pp. 423-458.
64. Hatch E., Discourse and Language Education, Cambridge, Cambridge University Press, 1992, 348p.
65. Hedge T., Writing, Oxford, OUP, 1988, 176p.
66. Hewings M., Cambridge Academic English. An Intergrated Skills Course for EAP, Cambridge, Cambridge University Press, 2012, 176p.

67. Hinds J., Reader vs Writer Responsibility: A new typology//Conor U., Kaplan R. /Writing across languages: analysis of L2 text. Reading, MA, Addison-Wesley, 1987, pp 141-152.
68. Irvin L. L., What is Academic Writing. Writing Spaces. Reading on writing, Paler Press, 2010, 267p.
69. Jagtenberg T. & D'Alton P., Four Dimensional Social Space: Class, Gender, Ethnicity and Nature, Harper Row, Sydney, 1989, 568p.
70. Johns A.M., Text, Role and Context, Cambridge, CUP, 1997, 171 p.
71. Johnson H., Survey Review: Process Writing in Course Books, ELT Journal 50/4, 1996, pp 347-355.
72. Jordan R.R., English for Academic Purposes: Study Skills in English, London, Longman, 1999, 160 p.
73. Jordan R.R., English for Academic Purposes: A Guide and Resource Book for Teachers, Cambridge, CUP, 1997, 404 p.
74. Kamler B. & Thomson P., Helping Doctoral Student Write: Pedagogies for Supervision, London, Routledge, 2006, 171p.
75. Kay A., Guidelines for Essay and Report Writing, EMSM Publications, University of South Australia, 1996, 40p.
76. Kay H. & Dudley-Evans T., Genre: What Teachers Think, ELT Journal, 52(4), 1998, pp. 308-314.
77. Kent D. & Associates, Sharpening your Writing Skills. A workshop for business and technical writers, 2002. Retrived from www.techcommunicators.com/pdfs/sharpening.pdf.
78. Leki I., Academic Writing: Exploring Processes and Strategies, Cambridge, Cambridge, 1998, 464p.
79. McCarthy M., Discourse Analysis for Language Teachers, Cambridge: Cambridge University Press, 1991, 224p.
80. McCarthy M., Academic Vocabulary in Use: 50 Units of Academic Vocabulary Reference and Practice. Self-study and Classroom Use, Cambridge, Cambridge University Press, 2008, 178p.

81. Millrood R., *Theory of Language Teaching*, vol.1, Applied Linguistics, Tambov, The University of Tambov Press, 2002, 122 p.
82. Neville C., *The Complete Guide to Referencing and Avoiding Plagiarism*. 2nd ed., NY, Open University Press, 2010, 224p.
83. Nold E. W., *Revising, Writing Process, Development and Communication*. In C. H. Frederickson and J. F. Dominic (Eds.), Hillsdale, N. J., Erlbaum, 1981, pp.89-90.
84. Nunan D., *Exploring Genre and Register in Contemporary English*, *English Today* 24(2), 2008, pp. 56-61.
85. Nunan D., *Introducing Discourse Analysis*, London, Penguin Books, 1993, 134 p.
86. Oshima A., Hogue A., *Writing Academic English*, New York, Longman, 1999, 339p.
87. Penrose A. & Steven K., *Writing in the Sciences: Exploring the Conventions of Scientific Discourse*, 2nd ed., Pearson Longman, 2004, 448p.
88. Silva T., *Second Language Composition Instruction: Issues and direction in ESL*. In B. Kroll (Ed.) *Second Language Writing: Research Insights for the Classroom* (11-24), New York, Cambridge University Press, 1990, pp.33-39.
89. Smit D. W., *The End of Composition Studies*, Carbondale IL, Southern Illinois University Press, 2004, 272p.
90. Swales J., *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*, Cambridge, CUP, 1990, 260 p.
91. Swales J. & Freak C., *Academic Writing for Graduate Students: Essential Tasks and Skills*, 3rd ed., University of Michigan Press, 2012, 417p.
92. Tchudi S. N., *Teaching Writing in the Content Areas: College Level*, New York, National Education Association, 1986, 65p.
93. Terry M. & Wilson J., *Focus on Academic Skills, IELTS*, Pearson Education Limited, 2010, 176p.
94. Thomas S. & Hawes T. P., *Reporting Verbs in Medical Journal Articles. English for Specific Purposes*, 1994, pp. 129-148.
95. Tribble C., *Writing*, Oxford, OUP, 1996, 164 p.
96. Trzeciak J. & Mackay S. E., *Study Skills for Academic Writing (Teacher's Book)*, Phoenix ELT, 1994a, 44p.

97. Turner G., *Stylistics*, Harmondsworth, Penguin Books, 1973, 256p.
98. Weigle S.C., *Assessing Writing*, Cambridge, Cambridge University Press, 2002, 268p.
99. White R., Adapting Grice's Maxims in the Teaching of Writing, *ELT Journal* 55(1), 2001, pp. 62-68.
100. Zamel V., The Composing Processes of Advanced ESL Students: Six Case Studies, *TESOL Quarterly*, 1983, pp. 165-187.

URLs

1. www.uefap.com/writing/citation/citefram.htm
2. owl.english.purdue.edu/owl/resource/589/01/
3. en.writcheck.com/ways-to-avoid-plagiarism
4. [www.specialconnections.ku.edu/?q=instruction/cognitive_strategies/teacher_tools/rehearsal_strategirses\)](http://www.specialconnections.ku.edu/?q=instruction/cognitive_strategies/teacher_tools/rehearsal_strategirses)
5. unilearning.unow.edu.au/academic/2e.htm/.
6. www.uefap.com/writing/feature/hedge.htm
7. writingcenter.unc.edu/handouts/verb-tenses/

Հավելված 1.

Գոյական.

Formal	Neutral or informal
Accord/convention	agreement
Advantages and disadvantages	pros and cons
Attire	clothes
Dwelling	house,flat, apartment
Hierarchy	pecking order
Negotiations	talks
Occasion	time/It happened 3 times/on 3 occasions.
Occupation	job, proffesion
Spouse	husband, wife
Undertaking	promise
Conduct	behaviour
Contamination	pollution.

Բայ.

Formal	Neutral or informal
Acquire/secure	obtain, get/secure oil supplies/
Address	give attention to/address an issue/
Administer	give/administer medicine to a patient/
Attempt	try, have a shot at
Consult	read, look at/a document, archive/
Contest	argue against, disagree with
Demonstrate	show
Diminish	decrease, grow smaller
Document	record, write about
Exchange	swap
Highlight	point up

Incur	result in, experience
Instigate	initiate
Investigate	look into
Maintain	keep
Omit	skip
Pose	ask/pose a question
Resign	quit
Resolve	solve, end/resolve a conflict/
Utilise	use something effectively/utilise a method/
Write of	write about.
Ածական.	
Formal	Neutral or informal
Autonomous	independent, self-governing
Catastrophic	terrible, disasterous
Characteristic	typical
Cordial	friendly
Improper/incorrect	wrong
Inappropriate	unsuitable
Primarily	mainly
Recently	lately
Substantial/considerable, significant/	large, big.

Յուրակի վերջին ածականների հետ սովորաբար կիրառվում են հետևյալ գոյականները՝ considerable-amount, attention, number, interest; significant-reduction, effect, increase, change; substantial-number, amount, increase, part (McCarthy 2008):

Հավելված 2.

How and When to use block quotes:

- Use block quotes whenever your quote exceeds four lines of text
- Below is an example of INCORRECT MLA formatting

In Book Two of *Christian Doctrine* Milton explains that the general category of virtue (he differentiates between general and specific categories of virtue), which “are relevant to the whole duty of man” (CE xvii. 27) are comprised of understanding and will. Why should memory be the discarded component? Ignatian meditations employ memory to dramatize a biblical event in one’s imagination. If the object of meditation is the Nativity, the retreatant places himself at the scene: he sees the baby Jesus, hears the animals surrounding the manger, and uses all his senses to recreate the event in his imagination, thus becoming a part of the biblical scene. The first stage of the meditative process focuses on the event itself as opposed to scripture, which for Milton problematizes memory. Further, evidence suggests that Milton understood exactly what it meant to retreat, Ignatian-style, into the inner self for private imaginings: “It is better therefore to contemplate the Deity, and to conceive of him, not with reference to human passions, that is, after the manner of men, who are never weary of forming subtle imaginations respecting him, but after the manner of Scripture, that is, in the way wherein God has offered himself to our contemplation; . . .” (CE xiv. 33).

Who are these ambiguous men who “never weary of forming subtle imaginations”? St. Ignatius Loyola? St. Bernard of Clairvaux? St. Bonaventure? Or any and every one of a hundred other Catholics whose meditative treatises flooded England, their works churned out through secret presses? Milton’s reference to never wearying men not only suggests his awareness of Ignatian treatises, but the very specific nature of his remark on “subtle imaginations” (CE xiv. 33), increases the likelihood that he did not record in his *Commonplace Book* his readings of at least some of these texts.

And here is the same text in properly formatted MLA style

In Book Two of *Christian Doctrine* Milton explains that the general category of virtue (he differentiates between general and specific categories of virtue), which “are relevant to the whole duty of man” (CE xvii. 27) are comprised of understanding and will. Why should memory be the discarded component? Ignatian meditations employ memory to dramatize a

biblical event in one's imagination. If the object of meditation is the Nativity, the retreatant places himself at the scene: he sees the baby Jesus, hears the animals surrounding the manger, and uses all his senses to recreate the event in his imagination, thus becoming a part of the biblical scene. The first stage of the meditative process focuses on the event itself as opposed to scripture, which for Milton problematizes memory. Further, evidence suggests that Milton understood exactly what it meant to retreat, Ignatian-style, into the inner self for private imaginings:

It is better therefore to contemplate the Deity, and to conceive of him, not with reference to human passions, that is, after the manner of men, who are never weary of forming subtle imaginations respecting him, but after the manner of Scripture, that is, in the way wherein God has offered himself to our contemplation; . . . (CE xiv. 33)

Who are these ambiguous men who “never weary of forming subtle imaginations”? St. Ignatius Loyola? St. Bernard of Clairvaux? St. Bonaventure? Or any and every one of a hundred other Catholics whose meditative treatises flooded England, their works churned out through secret presses? Milton's reference to never wearying men not only suggests his awareness of Ignatian treatises, but the very specific nature of his remark on “subtle imaginations” (CE xiv. 33), increases the likelihood that he did not record in his Commonplace Book his readings of at least some of these texts.

Notice that:

1. Block quotes are used only “If a quotation runs more than four lines in your paper” (Gibaldi 110).
2. Always use a colon at the end of the signal phrase.
3. Quotation marks are not used to open/close block quotes.
4. Block quotes are indented 10 spaces from the left margin, but if a 10 space indentation makes the block quote match up with the paper's standard paragraph indentation then it is acceptable to indent the block quote an additional tab space. It is not acceptable for paragraph indentations and block quote indentations to match up, for the block quote indentation must be deeper.
5. Block quotes run flush to the right margin.

6. Punctuation goes at the end of the quote's final sentence, not after the page number.

Works Cited

Gibaldi, Joseph. MLA Handbook for Writers of Research Papers. 6th ed. New York: MLA, 2003.

Patterson, Frank Allen, and Fogle, French Rowe, ed. The Works of John Milton. 18 vols. New York: Columbia UP, 1934-38.

Հավելված 3.

APA Style

In-Text Quotations

When using APA format, follow the author-date method of citation. This means that the author's last name and the year of publication for the source should appear in the text, and a complete reference should appear in the reference list.

Examples:

Smith (1970) compared reaction times . . .

In a recent study of reaction times (Smith, 1970), . . .

In 1970, Smith compared reaction times . . .

Short Quotations

To indicate short quotations (fewer than 40 words) in your text, enclose the quotation within double quotation marks. Provide the author, year, and specific page citation in the text, and include a complete reference in the reference list. Punctuation marks such as periods, commas, and semicolons should appear after the parenthetical citation. Question marks and exclamation points should appear within the quotation marks if they are a part of the quotation but after the parenthetical citation if they are a part of your text. When paraphrasing, the citation (author and page number) must still be included. Paraphrasing is preferred over direct quoting. *Examples:* She stated, "The placebo effect disappeared when

behaviors were studied in this manner" (Miele, 1993, p. 276), but she did not clarify which behaviors were studied.

According to Miele (1993), "The placebo effect disappeared when behaviors were studied in this manner" (p. 276). Miele (1993) found that "the placebo effect disappeared" in this case (p. 276), but what will the next step in researching this issue be?

Long Quotations

Place quotations longer than 40 words in a freestanding block of typewritten lines, and omit quotation marks. Start the quotation on a new line, indented five spaces from the left margin. Type the entire quotation on the new margin, and indent the first line of any subsequent paragraph within the quotation five spaces from the new margin. Maintain double-spacing throughout. The parenthetical citation should come after closing punctuation mark. *Example:*

Miele's 1993 study found the following: The placebo effect disappeared when behaviors were studied in this manner. Furthermore, the behaviors were never exhibited again, even when real drugs were administered. Earlier studies conducted by the same group of researchers at the hospital were clearly premature in attributing the results to a placebo effect. (p. 276)

Your Reference List

Your reference list should appear at the end of your essay. It provides the information necessary for a reader to locate and retrieve any source you cite in the essay. Each source you cite in the essay must appear in your reference list; likewise, each entry in the reference list must be cited in your text.

Basic Rules

The first line of each entry in your reference list should be on the left margin. Subsequent lines should be indented five spaces from the margin. All references should be double-spaced. Capitalize only the first word of a title or subtitle of a work. Italicize titles of books and journals. Note that the italicizing in these entries often continues beneath commas and periods. Each entry is separated from the next by a double space (thus the entire reference list is double spaced, with no extra returns added). Authors' names are

inverted (last name first); give last name and initials for all authors of a particular work. Your reference list should be alphabetized by authors' last names. If you have more than one work by a particular author, order them by publication date, oldest to newest (thus a 1991 article would appear before a 1996 article). When an author appears as a sole author and as the first author of a group, list the one-author entries first. If no author is given for a particular source, alphabetize by the title of the piece and use a shortened version of the title for parenthetical citations. Use "&" instead of "and" on the reference page and *only* within parentheses when citing multiple authors of a single work in your text. *Examples:*

According to Smith "and" Miele...

Both authors found that the "placebo effect disappeared, even when real drugs were administered" (Smith & Miele).

Basic Forms for Sources in Print

- *An article in a periodical (such as a journal, newspaper, or magazine)*

Author, A. A., Author, B. B., & Author, C. C. (Year of Publication, add month and day of publication for daily, weekly, or monthly publications). Title of article. Title of periodical, Volume Number, pages.

You need list only the volume number if the periodical uses continuous pagination throughout a particular volume. If each issue begins with page 1, then you should list the issue number as well: *Title of Periodical,*

Volume (Issue), pages.

- *A non-periodical (such as a book, report, brochure, or audiovisual media)*

Author, A. A. (Year of Publication). *Title of work: Capital letter also for subtitle.* Location: Publisher. For "Location," you should always list the city, but you should also include the state if the city is unfamiliar or if the city could be confused with one in another state.

- *Part of a non-periodical (such as a book chapter or an article in a collection)*

Author, A. A., & Author, B. B. (Year of Publication). Title of chapter. In A. Editor & B. Editor (Eds.), *Title of book* (pages of chapter). Location: Publisher.

When you list the pages of the chapter or essay in parentheses after the book title, use "pp." before the numbers: (pp. 1-21). This abbreviation, however, does not appear before the page numbers in periodical references.

Basic Forms for Electronic Sources

- *A web page*

Author, A. A., & Author, B. B. (Date of Publication or Revision). *Title of full work* [online]. Retrieved month, day, year, from source Web site: URL.

- *An online journal or magazine*

Author, A. A., & Author, B. B. (Date of Publication). Title of article. *Title of periodical*, xx, xxx-xxx. Retrieved month, day, year, from URL.

- *Email*

The novelist has repeated this idea recently (Salman Rushdie, personal communication, May 1, 1995).

Because e-mail is a personal communication, not easily retrieved by the general public, no entry appears in your reference list. When you cite an email message in the body of your paper, acknowledge it in your parenthetical citation.

Reference Examples

The Publication Manual of the APA provides examples of the most commonly cited kinds of sources. If your particular source is not listed below, use the basic forms above to determine the correct format, check the Publication Manual, or check with your instructor.

- *Journal article, one author*

Harlow, H. F. (1983). Fundamentals for preparing psychology journal articles. *Journal of Comparative and Physiological Psychology*, 55, 893-896.

- *Journal article, more than one author*

Kernis, M. H., Cornell, D. P., Sun, C. R., Berry, A., & Harlow, T. (1993). There's more to self-esteem than whether it is high or low: The importance of stability of self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 1190-1204.

- *Work discussed in a secondary source*

Coltheart, M., Curtis, B., Atkins, P., & Haller, M. (1993). Models of reading aloud: Dual-route and parallel-distributed-processing approaches. *Psychological Review*, *100*, 589-608.

Give the secondary source in the references list; in the text, name the original work, and give a citation for the secondary source. For example, if Seidenberg and McClelland's work is cited in Coltheart et al. and you did not read the original work, list the Coltheart et al. reference in the References. In the text, use the following citation: Seidenberg and McClelland's study (as cited in Coltheart, Curtis, Atkins, & Haller, 1993)

- *Magazine article, one author*

Henry, W. A., III. (1990, April 9). Making the grade in today's schools. *Time*, *135*, 28-31.

- *Book*

Calfee, R. C., & Valencia, R. R. (1991). *APA guide to preparing manuscripts for journal publication*. Washington, DC: American Psychological Association.

- *An article or chapter of a book*

O'Neil, J. M., & Egan, J. (1992). Men's and women's gender role journeys: Metaphor for healing, transition, and transformation. In B. R. Wainrib (Ed.), *Gender issues across the life cycle* (pp. 107-123). New York: Springer.

- *A government publication*

National Institute of Mental Health. (1990). *Clinical training in serious mental illness* (DHHS Publication No. ADM 90-1679). Washington, DC: U.S. Government Printing Office.

- *A book or article with no author or editor named*

Merriam-Webster's collegiate dictionary (10th ed.). (1993). Springfield, MA: Merriam-Webster. New drug appears to sharply cut risk of death from heart failure. (1993, July 15). *The Washington Post*, p. A12.

For parenthetical citations of sources with no author named, use a shortened version of the title instead of an author's name. Use quotation marks and underlining as appropriate. For example, parenthetical citations of the two sources above would appear as follows: (Merriam-Webster's, 1993) and ("New Drug," 1993).

- *A translated work and/or a republished work*

Laplace, P. S. (1951). *A philosophical essay on probabilities* (F. W. Truscott & F. L. Emory, Trans.). New York: Dover. (Original work published 1814).

- *A review of a book, film, television program, etc.*

Baumeister, R. F. (1993). Exposing the self-knowledge myth [Review of the book *The self-knower: A hero under control*]. *Contemporary Psychology*, 38, 466-467.

- *An entry in an encyclopedia*

Bergmann, P. G. (1993). Relativity. In *The new encyclopedia britannica* (Vol. 26, pp. 501-508). Chicago: Encyclopedia Britannica.

- *An online journal article*

Frederickson, B. L. (2000, March 7). Cultivating positive emotions to optimize health and well-being. *Prevention & Treatment*, 3 Article 001a. Retrieved November 20, 2000, from <http://journals.apa.org/prevention/volume3/pre0030001a.html>

- *A web page*

Chou, L., McClintock, R., Moretti, F. & Nix, D. H. (1993.) *Technology and education: New wine in new bottles: Choosing pasts and imagining educational futures*. Retrieved August 24, 2000, from Columbia University, Institute for Learning Technologies Web site: <http://www.ilt.columbia.edu/publications/papers/newwine1.html>

On Footnotes and Endnotes

Because long explanatory notes can be distracting to readers, most academic style guidelines (including MLA and APA) recommend limited use of footnotes/endnotes. An exception is Chicago-style documentation, which relies on notes for all citations as well as explanatory notes. But even in that case, extensive discursive notes are discouraged. Proper use of notes would include:

- *Evaluative bibliographic comments:*

See Blackmur (1995), especially chapters three and four, for an insightful analysis of this trend. On the problems related to repressed memory recovery, see Wollens (1989) pp. 120-35; for a contrasting view, see Pyle (1992).

- *Occasional explanatory notes or other brief additional information that would seem digressive if included in the main text but might be interesting to readers:* In a

recent interview, she reiterated this point even more strongly: "I am an artist, not a politician!" (Weller, 1998, p. 124).

Footnotes in APA format are indicated by consecutive superscript arabic numbers in the text. The notes themselves are listed by consecutive superscript arabic numbers and appear double-spaced in regular paragraph format (a new paragraph for each note) on a separate page under the word Footnotes (centered, in plain text without quotation marks).

Հավելված 4.

1. Fill in each pair of sentences with the words below using the same word for both sentences, one an everyday way, the other a typically academic way. Make necessary grammatical changes.

Generate, pose, underline, identity, solid, character, confirm, nature, focus, turn.

1. a. The liquid became as the temperature was lowered. b. The study lacksevidence and therefore its conclusions are doubtful.

2. a. The power plant electricity for the whole region. b. This issue always a great deal of debate among academics.

3. a. I called the airline and my reservation. b. The data my hypothesis that animal-lovers enjoy better health.

4. a. The murderer was..... fingerprints discovered at the scene. b. In this theory of history, progress is closely..... with technology.

5. a. She loves to..... for photographs in front of her fabulous house. b. The events a threat to stability in the region.

2. Complete the following sentences.

1. Until recently there was..... .

2. The investigation pointed..... .

3. It took him a long time to work..... .
4. Feudal society was made..... .
5. Her results appear to go..... .
6. Part of my role was to collate..... .
7. Scientists all over the world contributed..... .

3. Complete the sentences using the following opposite adjectives: *absolute-relative, abstract-concrete, logical-illogical, metaphorical-literal, precise-vague or approximate or rough, rational-irrational, relevant-irrelevant, subjective-objective, theoretical-practical or empirical or pragmatic.*

1. Thenumber killed in the war will never be known.
2. Hisapproach led him to ignore some inconvenient facts.
3. Manyideas, such as astrology, are still popular.
4. It is sufficient to givefigures for national populations.
5. Only after 200 years could an.....biography be written.
6. Although he was a qualified dentist it wasto his new as a priest.
7. Cathedrals are aexample of religious faith.

4. Rewrite each sentence using the word in brackets and make any necessary changes to other words.

1. The book describes the life and times of Abraham Lincoln. (Description)
2. Erikson's theory explains the fluctuations in the figures for this period. (Provides)
3. Bevan explored the relationship between the family background and political ambition. (Exploration)
4. Cheng's theory emphasizes the importance of extensive reading in language acquisition. (Puts)

5. Rewrite the sentences correctly.

1. Little we knew the full extent of his involvement in the fraud. 2. The sales director is resigning and so most of the marketing team are. 3. I tried to get there by nine, only was there traffic jam on the motorway. 4. The embassy refuses to intervene. Well so it be. 5. Under no circumstances latecomers will be admitted to the auditorium. 6. Armando and Josepha are quite destitute and such the condition is of many of the refugees. 7. The government's proposals are unrealistic, as those are of the opposition. 8. No doubt didn't he realize the consequences of his actions. 9. Not until a person has had a medical checkup he or she should start an exercise program. 10. Only when an institute is giving funding it will be able to undertake research programs.

6. Rewrite the following sentences by crossing out the redundant word.

1. Nobody could get out of work early enough to attend the matinee performance. 2. They competed together in the musical talent show. 3. The new student's progress advanced forward with such speed that all the teachers were amazed. 4. The twins have the same identical birthmarks on their bodies. 5. After Mr. Brown had died, the money from his estate reverted back to the company which he had served as president for ten years.

7. Write the sentences in the logical order in order to make a unified paragraph.

Early in Greek history, Hippocrates began to study the human body and to apply scientific method to the problems of diagnosis and the treatment of diseases. By the first century A. D., Dioscorides had collected a vast amount of information on plants, which he recorded in the new famous *Materia Medica*, a book that remained an authoritative reference among physicians for fifteen hundred years. About a century later, Aristotle began a scientific study of plants and animals, classifying more than five hundred types on the basis of body structure. Because of his great contribution to the field, Aristotle has been called the father of biology. Unlike other physicians of his time he discarded the theory that disease was caused by the gods. By the end of the eighteenth century, Edward Jenner had

discovered a vaccine against smallpox. During the Middle Ages, scientific method was scorned in favour of alchemy. Thus, medicine and biology had advanced very little from the time of ancients until the nineteenth century when the English physician and anatomist William Harvey discovered a mechanism for the circulation of the blood in the body. Instead, he kept careful records of symptoms and treatments, indicating the success or failure of the patient's cure. Consider that the sterilization of surgical instruments, largely the idea of Sir Joseph Lister, is a process only seventy-five years old. Sulfa drugs, antibiotics and X-rays are discoveries of the past fifty years. Louis Pasteur's theories about germs and bacteria, advanced in the nineteenth century, are considered by many to be the greatest single contribution of biology to medicine. But the advances of the twentieth century in curative and preventive medicine and biology are far more numerous than those of all other periods combined.

8. The following paragraphs each have a topic sentence. Complete the paragraphs by adding your own supporting details and conclusions.

1. Nuclear power is the greatest threat to life on the planet.-----

2. The clothes we wear often reflect a lot about our personality.-----

----- 3. The customs associated with giving gifts vary from country to country.-----

9. Expand the following paragraphs by adding body and conclusion.

1. We are all now aware that some new scientific or technological advance, though useful, may have unpleasant side effects. More and more, the tendency is to exert caution before committing the world to something that may not be reversible. The trouble is, it is not always easy to tell what the side effects will be. In 1846, Ascanio Sobrero produced the first nitroglycerine. Heated, a drop of it exploded shatteringly. The Italian chemist realized in

horror its possible application to warfare and stopped his research at once. It did not help, of course. Others followed up, and it and other high explosives were indeed used in warfare by the close of the 19th century. (Isaac Asimov “There is no way to go but ahead”)

2. Government is the instrument of the people, says the United States Constitution. Those to whom the people entrust power are charged with maintaining justice, promoting the general welfare and securing the blessings of liberty for all of us. Recent newspaper opinion polls, however, suggest that many Americans are dissatisfied with the men and women running our communities, our states and our nation. More and more of us have come to believe that our leaders are isolated from the realities ordinary people face. We fear we are losing control. (Barry Glazer “The right to be let alone”)

Հավելված 5.

The Expression of power in Ancient Egyptian and Greek Art

Ancient Greek religious art expresses a restraint sense of power, whereas ancient Egyptian religious art expresses an oppressive sense of power.

Egyptian temples, tombs and sculptures are massive, whereas Greek ones are moderate in size. Greek temples were structures built to house deity statues within Greek sanctuaries in ancient Greek religion. The temple interiors did not serve as meeting places, since the sacrifices and rituals dedicated to the respective deity took place outside them. The Parthenon, the most famous of them, is dedicated to the goddess Athena, whom people of Athens considered their patron. The Parthenon is regarded an enduring symbol of ancient Greece, Athenian democracy and western civilization, and one of the world's greatest cultural monuments. Another temple for its outstanding properties is the temple of Athena Nike. Nike means victory in Greek, and Athena was worshipped in this form as goddess of victory in war and wisdom. The statue of Nike was originally the ‘winged victory’ goddess. The Athena Nike statue's absence of wings led Athenians in later centuries to call it Apteris Nike or wingless victory, and the story arose that the statue was deprived of wings so that it could never leave the city.

Egyptian temples were built for the official worship of the gods and in commemoration of the pharaohs in ancient Egypt and regions under Egyptian control. Temples were seen as houses for the gods or kings to whom they were dedicated. Within them the Egyptians performed a variety of rituals, the central functions of Egyptian religion: giving offerings to the gods. These rituals were seen as necessary for the gods to continue the divine order of the universe. The most important part of the temple was the sanctuary, which typically contained a cult image, a statue of its god. The temples also contained a series of enclosed halls, open courts, and massive entrance pylons aligned along the path used for festive processions.

Egyptian art is unchanging and rigid, whereas Greek art changes and becomes naturalistic and realistic. Ancient Egyptian art reached a high level in painting and sculpture, and was both highly stylized and symbolic. It was famously conservative, and Egyptian styles changed remarkably little over more than three thousand years. Much of the surviving art comes from tombs and monuments and thus there is an emphasis on life after death and the preservation of knowledge of the past. Greek art is mainly five forms: architecture, sculpture, painting, pottery and jewelry making. It absorbed influences of Eastern civilizations of Roman art and its patrons, and the new religion of Orthodox Christianity in the Byzantine era and absorbed Italian and European ideas during the period of Romanticism, until the Modernist and Postmodernist.

Egyptian art depicts a divine pharaoh, whereas Greek art depicts humanized gods. For thousand years Egyptian civilization was ruled by royal dynasties. Some of them were very famous in history for their work that they had left behind. The magnificent tombs and monuments that were raised in their honour tell us a lot about their lifestyles and how they belong to that particular era. The Egyptian view of life: life is good because we have a divine ruler to guide and provide for us (so the divine ruler must appear very powerful). On the other hand the Greeks worshipped many gods, each with a distinct personality and domain. There were twelve principal deities in the Greek pantheon. Foremost was Zeus, his two brothers, Hades and Poseidon, Hera, Zeus's sister and wife. Wise Athena and youthful Apollo. Apollo's twin sister Artemis, Hermes, Aphrodite, Dionysos, Ares and lame

Hephaistos. The Greek view of life contrasts with their view of the gods. Life is hard, but even the gods have problems despite being immortal, beautiful and ageless.

There are even significant differences in painting. Papyrus was used by ancient Egyptians for writing and painting. Papyrus is relatively fragile, lasting at most a century or two in a library, and though used all over the classical world has only survived when buried in the very dry conditions of Egypt, and even then is often in poor condition. Papyrus texts illustrate all dimensions of ancient Egyptian life and include literary, religious, historical and administrative documents. The ancient Greek painted but very little of their work remains. The most enduring paintings were those found decorating ceramic pottery. Two major styles include red figure /against a black background/ and black figure /against a red background/ pottery. These painted vases were often made in specific shapes for specific daily uses-storing and transporting wine and foodstuffs, drawing water, drinking wine or water. The pictures on the pottery often depicted heroic and tragic stories of gods and humans. Their pictorial decorations provided insights into many aspects of Athenian life.

Thus, the Greek express power moderately and gracefully, whereas the Egyptians express power oppressively. The Greek view emphasizes man's dignity as a free and responsible creature doing the best he can in an unpredictable and harsh world. The Egyptian view emphasizes man's dependence on the pharaoh and his need for continued obedience if he is to enjoy the good life made possible by his divine ruler.

Հավելված 6.

Ակադեմիական գրագրության ուսումնառության ժամանակ կիրառվում են հետևյալ նախապատրաստական վարժությունները.

Նախադասության մակարդակում.

- Տրված հատվածներից գտնել կապակցման բառերն ու արտահայտությունները (Pick out the transitional words and phrases in the following short passages).

1. Very often I must wait weeks and weeks for what you call "inspiration." In the meantime I must sit with my quill pen poised in the air over a sheet of foolscap, in case

the divine spark should come like a lightning bolt and knock me off my chair on to my head.

2. For nonconformity the world whips you with its displeasure. And therefore a man must know how to estimate a sour face.

"Self-Reliance," by Ralph Waldo Emerson)

3. Well, what I mean by Education is learning the rules of this mighty game. In other words, education is the instruction of the intellect in the laws of Nature, under which name I include not merely things and their forces, but men and their ways ...

"A Liberal Education," by Thomas Henry Huxley)

4. What has been gained for the systematic teaching of composition and literature will not, I trust, be lost. Besides, the older grammatical teaching must give way to something more accurate, more interesting, and more effective.

"The Teaching of English Grammar," by Oliver Farrar Emerson)

5. Time had not been kind to the shepherdess, nor to her charges, whose waterlogged wool was stained with the evidence of a long and unforgiving winter. Farther along the road these homes gave way to tents and campers equipped with pop-up roofs and jury-rigged awnings made of plastic and fronted by mosquito netting.

"Naked," by David Sedaris)

6. Occasionally, out of sheer human pity, we ignore our high and mighty standard and pass them. Usually, however, the standard, and not the candidate, commands our fidelity.

"The Ph.D. Octopus," by William James)

7. Though they live in the very thick of the human race, they are forever isolated from it. They are fated to go through life, congenial pariahs. They live out their little lives, mingling with the world, yet never a part of it. They are, in short, Good Souls.

"Good Souls," by Dorothy Parker)

8. McSorley's bar is short, accommodating approximately ten elbows, and is shored up with iron pipes. It is to the right as you enter. To the left is a row of armchairs with

their stiff backs against the wainscoting.

"The Old House at Home," by Joseph Mitchell)

9. Aristotle, in his sketch of the magnanimous man, tells us that his voice is deep, his motions slow, and his stature commanding. In like manner, the elocution of a great intellect is great.

"The Idea of a University," by John Henry Newman)

10. Who gives quickly, says the old proverb, gives twice. For this reason I have purposely delayed writing to you, lest I should appear to thank you more than once for the small, cheap, hideous present you sent me on the occasion of my recent wedding.

"How Shall I Word It?" by Max Beerbohm)

1. It does seem as if rather a richer flavor were given to a book by knowing the circumstance of its composition. Consequently readers, as they grow older, turn more and more to biography.

"The Writing of Essays," by Charles S. Brooks)

2. If you own things, what's their effect on you? What's the effect on me of my wood? In the first place, it makes me feel heavy. Property does have this effect.

"My Wood," by E.M. Forster)

3. There exists, it appears, a class of persons who, either through ignorance or indifference, or often through both combined, are doing all in their power to corrupt the English tongue. Their efforts are too largely successful. There is accordingly no salvation for the speech unless heroic measures are taken to guard it from the perils threatening its purity.

"The Standard of Usage in English," by Thomas R. Lounsbury)

4. Margaret Fuller often passes in one breath from forcible reasoning to dreamy vagueness; moreover, her unusually varied culture gives her great command of illustration. Mary Wollstonecraft, on the other hand, is nothing if not rational; she has no erudition, and her grave pages are lit up by no ray of fancy.

"Margaret Fuller and Mary Wollstonecraft," by George Eliot)

5. There are, indeed, many other jobs that are unpleasant, and yet no one thinks of abolishing them--that of the plumber, that of the soldier, that of the garbage-man, that of the priest hearing confessions, that of the sand-hog, and so on. Moreover, what evidence is there that any actual hangman complains of his work? I have heard none. On the contrary, I have known many who delighted in their ancient art, and practiced it proudly.

"The Penalty of Death," by H.L. Mencken)

<http://grammar.about.com/od/tests/a/Exercise-In-Identifying-Transitional-Expressions.htm>

- Բացատրել խոսույթի նշույթների գործառույթը հետևյալ նախադասություններում

(Explain the functions of the discourse markers in the following sentences).

1. The term *rock music* commonly refers to music styles after 1959 that were influenced primarily by white musicians; **however/in contrast/in comparison/on the other hand**, rhythm-and-blues music styles were influenced primarily by black musicians.

2. Innovation in rock music comes not just from the United States; **on the contrary**, the Beatles and the Rolling Stones were from Great Britain, and the music style known as reggae came from the Caribbean island of Jamaica.

3. The term rock music commonly refers to music styles after 1959 that were influenced primarily by white musicians, **while/whereas** rhythm-and-blues music styles were influenced primarily by black musicians.

4. The term *rock music* commonly refers to music styles after 1959 that were influenced primarily by white musicians, **but** rhythm-and-blues music styles were influenced primarily by black musicians.

5. Early rock music **differs from** later styles in that later styles make use of electronics to produce new sounds.

6. **Compared to/Compared with** earlier rock styles, later styles have a harder sound.

7. The punk, rap, grunge, and techno styles of the 90's are very **different from/dissimilar/unlike** the rock music played by Elvis Presley in the 50's, but they have the same roots.

- Միավորել նախադասությունները՝ օգտագործելով խոսույթի նշույթները (Combine the sentences, using the discourse markers).

1. The United States operates under a two-party system. Great Britain operates under a two-party system.

2. The British Parliament has two separate houses, the House of Commons and the House of Lords.. The United States Congress has two separate houses, the Senate and the House of Representatives.

3. The U.S. House of Representatives = the British House of Commons. The U.S.Senate = the British House of Lords.

4. The chief executive in Great Britain is called the prime minister. The chief executive in the United States is called the president.

5. In the United States, the president fulfills the functions of both political leader and head of state. These two functions are separate in Great Britain.

6. In other words, Great Britain has both a monarch and a prime minister. The United States has only a president.

- Գտնել տեքստի մեջ պարզ, բարդ համադասական, բարդ ստորադասական նախադասությունները, բացատրել դրանց գործառույթները

(Find the simple, the compound and the complex sentences in the text and explain their functions).

Energy has a long story. It is the driving force for the Universe. In pre-historic times in the search of light and heat bonfires were kindled by primitive men. Fire was civilization's first great energy invention and for thousands years wood served as the main fuel source. The word energy is derived from the Greek "energeia", which appears for the first time in Aristotle's works, in the 4th century BC. In daily life we use various kinds of

energy for working, watching TV, sending astronauts into space, etc. In physics, energy is stated as the capacity for doing work. In the scientific literature of the new era, the term energy was used as early as the 17th century. Light and sound are two forms of energy, which move in the form of waves. Light waves move too fast for us to see them. It can travel through air, space and clear materials like glass and water.

Wind is the fastest growing of all renewable energy sources. energy is clean, non-polluting and the fastest growing source of electricity in the world. Wind generators use large turbines that look like the propeller of an airplane. Strong winds blowing over the blades cause them to rotate creating energy, which is converted into electricity. The first windmills in the world were developed in Persia in about 600 B.C. and the first electricity producing windmill was built in Denmark in 1890. (Trzeciak, Mackay 1994, Panman & Panman 1995, Smalzer 1998, Oshima, Hogue 1999):

Պարբերության մակարդակում.

- Գտնել պարբերության մեջ ենթահիմքը և այն նախադասությունները, որոնք զարգացնում են գլխավոր ասույթը

(Identify the topic sentence in the paragraph and the sentences that develop the main idea).

1. Dark green, leafy vegetables such as kale and spinach are good sources of vitamin C and iron. Carrots, squash and sweet potatoes are good sources of carotene that the body converts into vitamin A. All vegetables are good for us because they provide important vitamins and minerals that build cells in addition to keeping us healthy. Vitamin C, for example, builds strong teeth and helps us resist infections. Vitamin A keeps our skin healthy and protects our eyes. Iron, also an important part of vegetables, builds red blood cells.

2. Typhoon Chris hit with full fury on the central coast of Japan. High waves carried many homes into the sea. Heavy rain from the storm flooded the area. People now fear that the heavy rains may have caused mudslides in the central part of the country. The number of victims buried under the mud may climb past the 200 mark by Saturday.

3. If the wind becomes gusty suddenly after being calm, you may need to start looking for shelter. If you see clouds becoming darker, you may need shelter right away. Naturally, you know that thunder and lightening mean a storm is coming. Keep in mind that bright lightening doesn't mean a storm is coming. The number of lightening flashes is important, though. The more lightening flashes, the worse the storm is likely to be. The signs of thunderstorm are many, and being able to understand them can be important.

- Որոշել՝ ունի արդյոք պարբերությունը իմաստային միասնություն (Decide whether the paragraph lacks unity).

1. Boston was the first city in the United States to launch a special event to celebrate New Year's Eve. Called First Night, the Boston New Year's celebration is now an annual event over 1.5 million people. Boston is the higher educational capital of America. The two largest universities within the city itself are Boston University and Northeastern University. In nearby Cambridge are Harvard University and Massachusetts Institute of Technology. The evening begins with a grand parade around the Boston Common and ends at midnight with fireworks over Boston Harbour. In between, there are more than 200 performances of international music, dance, and theatre, as well as puppetry and many films to choose from. Boston is also host to the well-known Boston Marathon, which is run in April. For the 800\$ cost of a First Night button, people gain general admission to the events. The purpose of First Night is to create good will and promote anticipation of a happy new year. Ninety cities in the United States, Canada and Australia have now launched similar celebrations for New Year's Eve.

2. Truly, nylon is a magic word. First, it is a mystery of chemistry. Second, it is made by what seems like a sleight-of-hand process. Third, it has many artful uses. Fourth, cotton is not as heavy as wool. Fifth, the future uses of nylon may cause as much surprise as the slight of a rabbit being pulled out of a magician's hat. Nylon is a miracle of modern science.

- Որոշել՝ հանդիսանում են արդյոք տվյալ ենթահիմքերը չափազանց ընդհանուր կամ չափազանց սահմանափակ տվյալ պնդումների համար

(Decide whether these topic sentences are too general or too narrow for the following statements).

- Television commercials are often insulting to women.
- Being a twin has both advantages and disadvantages.
- Vacations are expensive.
- American music reflects the native music of many of its immigrant groups.
- I love music.
- I am going to write about the trip I took to Disney World last summer.
- There are over 50,000 characters in the Chinese language.
- My round-trip plane ticket to Orlando, Florida, cost over \$550.
- 'Sleeping on it' really can solve problems

- Ավելացրել կապակցման միջոցները՝ ընտրելով առաջարկված տարբերակներից մեկը, այնուհետև կետադրել պարբերությունը

(Add one of the transitions suggested and punctuate the paragraph).

for instance	moreover	furthermore	in conclusion
however	but	for example	such as

Internationalization of Japan

For many years, Japanese consumers have been very slow in accepting foreign goods, mainly because they are very selective and will only purchase high-quality products. Lately..... the consumer market has been changing. According to a recent article in *The Wall Street Journal*, *kokusaika*, which is defined as "internationalization," is influencing young Japanese consumers, who are very eager to purchase and enjoy products from countries around the world. The greatest access into the Japanese market has been by the food industry. Traditionally, the protein staple in Japan has been fish products, in the last decade or so, the Japanese have been consuming more beef. In fact, annual per capita

consumption is expected to be about seven kilos in the next decade. they have acquired a taste for imported beverages, both of the nonalcohol or low alcohol varieties, like beer drinks and "light" wines imported from England, Germany, Switzerland, the United States, and Australia.young people, especially women who are aware of the importance of health and fitness, are eating Western-style breakfasts.they enjoy fruit, milk, and bran-type cereals imported from the United States.

Not only Western countries but also Asian nations..... South Korea, Taiwan, Singapore, and Thailand have been benefiting from the changing diet of the Japanese consumer.Japan is importing eels (fish) from Taiwan, asparagus (vegetable) from Thailand, and mangoes (fruit) from the Philippines. the Japanese trend toward internationalization should become even greater as we approach the twenty-first century. It will certainly increase international trade, which will definitely be advantageous to many countries of the world.(Oshima, Hogue, 2001:49)

- Տեքստը բաժանել պարբերությունների, ցույց տալ նախադասությունների դիստանտային և կոնտակտային կապերը (Devide the text into paragraphs; identify the distant and immediate relationships).

We believe the Earth is about 4.6 billion years old. At present we are forced to look to other bodies in the solar sysem for hints as to what the early history of the Earth was like. Studies of our moon, Mercury, Mars and other large satellites of Jupiter and Saturn have provided ample evidence that all these large celestial bodies were bombarded by small objects in awide variety of sizes shortly after the larger bodies had formed. This same bombardment must have affected Earth as well. The lunar record indicates that the rate of impacts decreased to its present low level about 4 billion years ago. On Earth, subsequent erosion and crustal motions have obliterated the craters that must have formed during this epoch. Scientists estimate the Earth's age by measuring the ratios of various radioactive elements in rocks. The oldest Earth rocks tested thus far are about 3, 3 billion years old. But no one knows whether these are the oldest rocks on Earth. Tests on rocks from the moon and on meteorites show that these are about 4, 6 billion years old.

Scientists believe that this is the true age of the solar system and probably the true age of the Earth.

- Կրճատել պարբերությունների ծավալը՝ նշելով կրճատումն իրականացնելու միջոցները

(Compress the paragraphs, indicating the ways of compression).

The healing power of maggots is now new. Human beings have discovered it several times. The Maya are said to have used maggots for therapeutic purposes a thousand years ago. As early as the sixteenth century, European doctors noticed that soldiers with maggot-infested wounds healed well. More recently, doctors have realized that maggots can be cheaper and more effective than drugs in some respects, and these squirming larvae have, at times, enjoyed a quiet medical renaissance. The problem may have more to do with the weak stomach of those using them than with good science. The modern heyday of maggot therapy began during World War I, when an American doctor named William Baer was shocked to notice that the two soldiers who had lain on a battlefield for a week while their abdominal wounds became infested with thousands of maggots, had recovered better than wounded men treated in the military hospital. After the war, Baer proved to the medical establishment that maggots could cure some of the toughest infections.

In the 1930s hundreds of hospitals used maggot therapy. Maggot therapy requires the right kind of larvae. Only the maggots of blowflies (a family that includes common bluebottles and greenbottles) will do the job; they devour dead tissue, whether in an open wound or in a corpse. Some other maggots, on the other hand, such as those of the scow-worm eat live tissue. They must be avoided. When blowfly eggs hatch in a patient's wound, the maggots eat the dead flesh where gangrene-causing bacteria thrive. They also excrete compounds that are lethal to bacteria they don't happen to swallow. Meanwhile, they ignore live flesh, and in fact, give it a gentle growth-stimulating massage simply by crawling over it. When they metamorphose into flies, they leave without a trace- although in the process, they might upset the hospital staff as they squirm around in a live patient. When sulfa drugs, the first antibiotics,

emerged around the time of World War II, maggot therapy quickly faded into obscurity.

- Տվյալ հինգ նախադասություններից կազմել կապակցված պարբերություն (Organize these five sentences into a cohesive paragraph).

1. Dr. Edward C. Tolman, after experimenting with rats over a long period of years, found that rats that learned to run a maze under the pressure of hunger took much longer to learn the maze than rats that learned under non-crisis conditions.

2. The learning that did take place was of a narrow type.

3. After learning the "right" route, these rats panicked if one avenue were blocked off.

4. They were not able to survey the field to notice alternative routes.

5. When the rats were permitted to learn under non-crisis conditions, they later performed well in a crisis.

<http://grammar.about.com/od/developingparagraphs/a/cohrevisepars1.htm>

Տեքստի հատվածների մակարդակում.

- Գրել հետևյալ պարբերությունների եզրակացությունները (Write conclusions to these paragraphs)

1. The busy schedules that most adults face from day to day have created a growing health problem in the modern world. Stress affects almost everyone, from the highly pressured executive to the busy homemaker or student. It can cause a variety of physical disorders, ranging from headaches to stomach ulcers and even alcoholism. Stress, like a common cold, is a problem that can't be cured; however, it can be controlled. A person can learn to control stress by setting realistic goals, by enjoying a hobby and/or physical exercise, and by maintaining good, warm relationships with family and friends.

2. New technology creates new opportunities for good and for ill. Anyone with a computer, access to the Internet, and an E-mail address has probably received unsolicited, unwanted E-mail at least. There seems to be no way to avoid "spam," as junk E-mail is now called. Worse, the anonymity of cyber-space has created opportunities for E-mailers to

send rude, even abusive messages without having to take responsibility for their words. Therefore, there is a need to develop some rules of etiquette especially for this new means of communication.

- Գրել հետևյալ պարբերությունների ներածությունները (Write introductions to the following paragraphs).

1. In conclusion, although sleep research is a relatively new field, it is a topic arousing considerable interest. A decade ago, only a handful of sleep disorder centers existed; however, today there are more than seventy-five. Consequently, scientists are beginning to unlock the mysteries of what Shakespeare called the “chief nourisher in life’s feast”. Still, there are numerous chapters to be added to the bedtime story. And then problem sleepers will be able to rest easy.

2. As I have shown, low-income senior citizens make up the majority of the elderly population. These people are among the most vulnerable members of society because they depend so heavily on government programs for food, shelter and medical needs. They are the ones who will suffer the most severely if the government cuts back on its social programs.

- Որոշել՝ հանդիսանում են արդյոք հետևյալ հատվածները ներածություն կամ եզրակացություն (Decide whether the following parts are introduction or conclusion).

1. Although John Lennon is no longer with us, his music is still very much a part of people’s lives. He was a remarkable individual who spoke in a language that everyone could relate to. During a turbulent time, his optimistic message of peace, love and happiness emerged. And today, people still refer to the themes of his songs and look to them for answers. Perhaps this is because Lennon was tremendously successful in melting down barriers and borders between people and in finding ways to unify them.

2. A warming of the atmosphere would have serious environmental effects. Something needs to be done about this. Once it begins, the trend toward warmer temperatures could be irreversible. It would speed up the melting of ice caps and raise sea levels. An increase in atmospheric carbon dioxide of 10 percent over the past century has led to some authorities to predict a long-term warming of the Earth’s climate. This warming could have

a severe impact on our environment and the world as we know it. Over 150 nations have signed a 1992 treaty to reduce the emission of gases that intensify the greenhouse effect and result in global warming.

3. Finally, “This wasn’t how Diana was meant to be. In the fairy-tale version of royalty, she was meant to produce children-‘an heir and a spare’, as they say in Britain- enjoy muddy walks in the country, ride to hounds, be strong and silent and remain that crucial two steps behind her husband whenever they appeared in public. She wouldn’t do it. It’s a late- century thing: strong women, with their own agendas, raising uncomfortable questions for old, set-in- their ways institutions. And the British monarchy will never be the same again”. Or will it?

4. Karate, which literally means “the art of empty hands,” is the most widely practiced of all the martial arts. It is primarily a means of self-defense that uses the body as a weapon for striking, kicking and blocking. Originating in the ancient Orient, the art of karate is more than 1,000 years old. It developed first as a form of monastic training and later became a method of self-defense. During the seventeenth century, karate became highly developed as an art on the Japanese island Okinawa. Over the years, this ancient art has gained much popularity, and today karate is practiced throughout the world. More than a method of combat, karate emphasizes self-desipline, positive attitude and high moral purpose.

• Գրել հետևյալ պարբերությունների հիմնական մասը (Write the body of the following paragraphs).

1. Body distance is important for the average English person. If you observe English people talking you can see how they maintain a private space around themselves. Certainly when travelling or queuing they try to avoid bodily contact with strangers. They have quite a long speaking distance between them.-----

Finally, you may make a general inquiry about the price of an item if you wish to buy it yourself. Similarly, you can talk about politics and religion in general but you would not ask which political party or religion the person belongs to.

2. To some people, life is hard, cruel and merciless. These set of people see life as punishment throughout their entire lives. They therefore resign themselves to fate, believing all is finished. But there are those who see life as a challenge, a channel of discovery and innovation, a prospect for success and a gateway to wealth.-----

In conclusion, all the great men of today have one way or the other tasted the other side of life but they did not give up. Instead, they were renewed to redefine their goals; they rode on with aith, believing in their potentials, focusing their minds on something, knowing fully well that in every black cloud there is always a silver lining.

Տեքստի մակարդակում.

- Տեքստից դուրս բերել խոսույթի նշույթները, որոնք մատնանշում են դրա կառուցման օրինաչափությունները /ժամանակագրական, տարածական հաջորդականություն/

(Write out the discourse markers that indicate the structural arrangement of the text/time, spatial order).

1. My anthropology teacher likes a classroom layout that encourages interaction among students. He sets up the physical space so that it encourages us to interact with each other as much as possible. He likes to have his desk in the center of the room. That means that the students surround him and everyone can always see everyone else. As you walk into the room, the first thing you see is the enormous windows directly opposite the door. If you look to the left, you will see the bulletin board, which take up the entire back wall of the room. To the right is the computer station with enough computers for ten students. Behind you as you face the windows are the chalkboards. Above the boards, ready to be rolled down whenever we need them, are many different maps of the world. This type of classroom may not work for every teacher, but it works very well for Mr. Carter.

2. The ancient Egyptians firmly believed in the afterlife and spent their time on earth preparing for it. Elaborate burial rituals included, first, preparing the burial site, providing for all of the deceased's material needs, and, second, preserving the corpse so that it would not decay. The preservation was accomplished through a process of mummification.

The embalmers spread a variety of compounds of salt, spices and resins in and over the corpse to preserve it. They followed this with a prescribed wrapping, a procedure in which they wound strips of fine linen around, over and under the body while placing various amulets within the wrappings to protect the deceased from harm on the long journey to the afterlife. Soon afterward they painted resins over the wrapped linen. Finally, a pharaoh or noble would have been encased in a wooden box before being placed in a sarcophagus.

- Ներառել հետևյալ մեջբերումները տեքստի մեջ (Include the following citations in the text).

1. There are many languages in which numerals do not exceed two or three. It may be that those people who use these languages, like the Eskimos, have no great need to use higher numbers. They may be able to give a name to everything in their life without counting. The absence of higher numerals in the language does not imply an inability to adapt to the use of them if the need arises.

"It must be borne in mind that counting does not become necessary until objects are considered in such generalized form that their individualities are entirely lost sight of". (Boas, F. *Handbook of American Indian Languages*. Washington DC: Smithsonian Institution, 1911)

2. Britain was the first country to experience an Industrial Revolution. The period of transition from a rural to an industrialised society was a long one. It could, therefore, be argued that change was achieved with comparatively less cost in human terms than in societies which began to industrialise later. However, the notion that the transition in Britain automatically represented an improvement in quality of life for large numbers of people is far from accurate. Britain's experience has been repeated in many other societies that

embarked on the path to industrialisation. In some cases, this path was undertaken much more drastically.

"The countryside may have been bleak for the labouring classes but the cities were no better. The Industrial Revolution created cities dominated by private greed often at the expense of broader social values, community concerns and human dignity".

(Short, J. *Cities as if only capital matters // The Humane City.*- Oxford: Blackwell, 1989)

(Trzeciak, Mackay 1994: 70).

- Կազմել տեքստ՝ պարբերությունները դասավորելով մտքի տրամաբանական հաջորդականությամբ

(Make up a text, arranging the paragraphs according to logical order).

1. The Moon has no atmosphere; without an atmosphere, the Moon has nothing to protect it from meteorite impacts, and thus the surface of the Moon is covered with impact craters, both large and small. The Moon also has no active tectonic or volcanic activity, so the erosive effects of atmospheric weathering, tectonic shifts and volcanic upheavals that tend to erase and reform the Earth's surface features are not at work on the Moon.

2. The development of Earth is inextricably linked to the moon; the Moon's gravitational influence upon the Earth is the primary cause of ocean tides. In fact, the Moon has more than twice the effect upon the tides than does the Sun. The Moon makes one rotation and completes a rotation around the Earth every 27 days, 7 hours and 43 minutes. This synchronous rotation is caused by an uneven distribution of mass in the Moon and has allowed the Earth's gravity to keep one side of the Moon permanently facing the Earth.

3. The geographical features of the Earth most like that of the Moon are, in fact, places such as the Hawaiian volcanic craters and the huge meteor crater in Arizona. The climate of the Moon is very unlike either Hawaii or Arizona, however; in fact the temperature on the Moon ranges between 123 degrees C. to -233 degrees C.

4. The Moon has been worshipped by primitive peoples and has inspired humans to create everything from lunar calendars to love sonnets, but what do we really know about it? The accepted theory about the origin of the Moon is that it was formed of the debris from a massive collision with the young Earth about 4.6 billion years ago. A huge body,

perhaps the size of Mars, struck the Earth, throwing out an immense amount of debris that coalesced and cooled in orbit around the Earth.

- Ընտրել համառոտագրված տեքստերից որևէ մեկը: Հիմնավորել ընտրությունը (Choose one of the summaries; Justify your choice).

Japan Paves Way for Big Foreign Influx

Overseas student numbers in Japan have soared by 32 per cent in just one year, the ministry of education has revealed. There are now 41,000 foreign students at higher education institutions in the country. The new figures from the ministry (Monbusho) indicate steady progress towards the government's target of 100,000 foreign students studying in Japan by the end of the decade. They include students undertaking specialized courses at vocational schools as well as those attending junior colleges, universities and graduate schools. The number of foreign students enrolled for university degree and postgraduate courses now stands at 16,177 and 12,383 respectively. The University of Tokyo, the country's highest ranked university, and Waseda University, one of the country's top private schools, are the two most popular destinations. One thousand one hundred and sixty-one foreign students are studying at the University of Tokyo and 1,061 foreign students are studying at Waseda University. The Monbusho's survey shows that 91 per cent of Japan's foreign students are from the nearby Asian countries of China, South Korea and Taiwan. The contingent of 18,063 Chinese students represents the largest national group, accounting for 44 per cent of Japan's total intake of foreign students. Only 1,180 of Japan's growing number of foreign students are from the United States, a number that the Monbusho would like to see increase. It is also keen to attract more students from the United Kingdom and other European states. Most of Japan's foreign students are paying their own tuition fees. Only 4,961 students are receiving scholarships from the Japanese government and 1,026 students are sponsored by their own governments. The most popular courses are related to economics, business and finance, followed by engineering

and industrial design. Record numbers of foreign scientists are also being recruited by Japanese research laboratories to compensate for the shortfall in Japanese graduates interested in taking up careers in science. The lure of higher wages and more attractive working conditions is encouraging many of Japan's best graduates to take up posts in the business sector. University research is proving an unpopular career option. Low wages, and poor promotion prospects, have discouraged many science graduates from considering careers in academia. Susumu Tonegawa, one of the few Japanese scientists to be awarded a Nobel Prize, has repeatedly criticised the inflexible career structures in Japanese research laboratories. In universities, he says, young scientists spend most of their time as assistant researchers running errands for their professors. Careers in science are also associated with long hours in poor working conditions. "Science lacks appeal for Japan's affluent, and increasingly leisure-oriented, young people," says lecturer Noboru Oda. In spite of efforts to popularise science in the nation's schools, many high school graduates entering higher education are rejecting places in science faculties and opting for courses in the arts and social sciences.

Summary 1.

Over 28,000 foreign students are enrolled at university and postgraduate degree courses in Japanese universities, 91 per cent of them coming from nearby Asian countries. Many of these students are studying business and economics but some are on science courses. Many foreign science graduates are being employed by Japanese research laboratories due to the lack of interest in science careers on the part of Japanese graduates. The young Japanese are more interested in high salaries and leisure, neither of which is offered by a career in science research.

Summary 2.

Japanese Nobel Prize winner Susumu Tonegawa criticised the inflexible career structures in Japanese research laboratories. Young scientists may have to do menial tasks such as running errands for their professors. Moreover, wages are low and working hours long. As a result, fewer Japanese young people are attracted to a science career

Summary 3.

Record numbers of foreign scientists are being recruited by Japanese research laboratories. This compensates for the shortfall in Japanese graduates interested in science careers. Higher wages and better working conditions are attracting many Japanese graduates to jobs in the business sector. University research is an unpopular career option. There are low wages and poor promotion prospects. In addition, long hours in poor working conditions have discouraged many science graduates from considering careers in academia.

Summary 4.

The reason why Japanese research laboratories are recruiting record numbers of foreign scientists is that science careers have become less popular for Japanese graduates. Low wages, unattractive working conditions and poor career prospects are discouraging them from entering academic research. Arts and social sciences are proving more popular options for study, and the business sector has become a more attractive career choice.

(Trzeciak, Mackay 1994: 42-44)

Կարդալ պարբերությունը, այնուհետև առաջարկված տարբերակներից ընտրել նրանք, որտեղ չկա գրագողություն (Read the paragraph and choose the ones that lack plagiarism).

Almost as dramatic as the decline and fall of the peasantry, and much more universal, was the rise of the occupations which required secondary and higher education. Universal primary education, i.e. basic literacy, was indeed the aspiration of virtually all governments, so much so that by the late 1980s only the most honest or helpless states admitted to having as many as half their population illiterate, and only ten- all but Afghanistan in Africa- were prepared to concede that less than 20% of their population could read or write (Hobsbawm, 1994, p. 295).

a) Almost as drastic as the decline and fall of the peasantry, and much more general, was the rise of the professions which required secondary and higher education. Primary education for all, i. e. basic literacy, was indeed the aspiration of almost all governments, so much so that by the late 1980s only the most honest countries confessed to having as many as half their population illiterate, and only

ten- all but Afghanistan in Africa- were prepared to admit that less than 20% of their population could read or write.

b) Nearly as drastic as the decline of the peasantry was the rise of professions which required secondary and higher education. Primary education for everyone (basic literacy) was the aspiration of nearly all governments, so that by the late 1980s only the very honest countries confessed to having as many as half their population illiterate. Only ten (African) countries conceded that less than 20% of their population were literate.

c) As Hobsbawm (1994) argues, there was a marked increase in jobs needing secondary or higher education during the twentieth century. All but a few nations claimed that the majority of their people were literate. Universal primary education i. e. basic literacy was indeed the aspiration of virtually all governments.

d) There was a sharp and widespread increase in occupations requiring education above primary level. All governments set out to provide basic education, essentially literacy, for their people. By the end of the 1980s very few states would admit that the majority of their population were unable to read.

Հավելված 7.

ԵՐԵՎԱՆԻ Վ.ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԼԵԶՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
Ֆակուլտետ՝

ՕԼ _____

Ամբիոն՝ _____ Անգլերեն հնչյունաբանության և

քերականության _____

Հեղինակ՝ _____ Նաիրա

Գասպարյան _____

Կոնտակտ՝ _____ հեռ.՝ 531618 /120/, էլ.փոստ՝

gasparyan.naira@yahoo.com _____

ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Առարկա՝ _____ Grammar-based Writing _____

Course description and goals: This course is targeted at developing the students' skills in successful academic writing. The aim of this course is to help undergraduate students better plan, organize and construct an academic paper on the primary level of writing a research paper, that is, Term paper and later BA thesis.

The course presents an overview of the considerations involved in academic writing and upon successful completion of this course, the students will have learned the skills and strategies for maintaining effective academic writing. The task and activities are richly varied, ranging from small-scale language points to issues of how the students can best “position” themselves as junior researchers. You will become familiar with a variety of grammar forms appropriate for strong academic style as well as with arguments, and common forms of fallacious reasoning as well as emotional fallacies. The course includes a detailed treatment of the various kinds of evidence encountered in arguments; a strategy for avoiding plagiarism; and a strategy for evaluating complex arguments. During the course you will learn how to apply persuasive communication and persuasive writing with the aims of argument to inquire, convince, persuade, and resolve conflicts or negotiate a meaning.

Specific Learning Objectives

- recognize specific elements of effective writing
- recognize the importance of effective writing in different research papers
- recognize the importance of grammar in effective academic writing
- recognize the main stages of writing
- recognize the positioning of the research writer
- recognize explanatory and exploratory writing
- demonstrate the ability of combining explanatory and exploratory writing
- recognize formal elements in academic writing
- use informal elements in academic writing

- use brainstorming
- use classical invention
- demonstrate the ability of combining, brainstorming and classical invention
- consider formal grammar style
- use formal grammar style in academic writing
- consider the importance of vivid adjectives and well-chosen verbs in writing
- use personal voice, specific and well-chosen words
- use transitions in academic writing
- demonstrate the ability to make writing concrete
- avoid loaded words, clichés
- demonstrate the ability of creating on style
- recognize distinctive features of a formal academic writing style
- demonstrate the ability of selecting a topic researching and writing
- consider search strategy
- define paper structure
- outline introduction, body and conclusion
- recognize styles of documentation
- use the documentation
- consider various types of reasoning
- use the writing process to organize thoughts and discover new areas of knowledge
- analyze and evaluate on writing

Upon successful completion of this course, you will have learned the skills and strategies corresponding from **level B2 to B2+ of the Common European Framework for Modern Languages** [CEF 2001]. Namely, the course will enable you to:

- Develop formal grammar style in academic writing
- Develop special writing skills in academic writing
- Organize the work by setting up search strategies
- Formulate a research question and define the purpose of the paper

- Obtain information, ideas and opinions from highly specialized sources within the field
 - Sift and evaluate the material
 - Combine different methods of evaluating the material
 - Express themselves confidently, clearly and objectively, following the established criteria for academic writing style
- Explain a view point on a research paper by giving advantages and disadvantages of various options
 - Define research paper structure and outline the parts of the paper
 - Construct a chain of reasoned argument
 - Develop an argument by giving reasons in support of or against a particular point of view
 - Use a variety of transitions, linking words, vivid adjectives and well-chosen verbs to mark clearly the relationships between ideas
 - Develop an argument systematically with appropriate grammar style and highlighting significant points and relevant supporting details

Methods: Lectures, seminars, discussions, debates and presentations.

Grading Scale			
Grade		Score	Grade
9	1	4.0	A
7	00		
9	9	3.7	A
0	6		
8	8	3.3	B
5	9		
8	8	3.0	B

0	4		
7	7	2.7	C
0	9		
6	6	2.3	D
5	9		
6	6	2.0	E
0	4		
5	5	1.7	F _x -some work required
5	9		
5		1.0	F-considerable work required
4			

Evaluation Grids

Module 1 - 35%

Module 2 - 35% , Report - 30%

Total-100%

Requirements: Your major responsibilities are to participate in class, do the regular assignments, and take part in debates and discussions, to hand in your individual assignments in time.

Class participation: This course relies on peer review extensively. You'll be expected to talk about your own work and give feedback and advice to one another. We are going to be working in teams, and it's your responsibility to come to class prepared and ready to share ideas and contribute to discussion.

Attendance: Attendance is required to complete the course successfully. There will be a number of assignments that will be very difficult to make up otherwise. Three unexcused absences will result in a considerable deduction to the class participation grade; five will result in a failing grade for the course.

Students with special needs: Please let your instructors know if you have a disability or a special health condition so that he/she can work with you individually during the semester to ensure your educational success.

Academic honesty: All the work you do for this course is expected to be your own. Plagiarism is not simply the verbatim copying of someone else's words without attribution. It is plagiarism any time you use someone else's *ideas* without attributing those ideas to them. It is your responsibility to make sure you cite your sources correctly every time, whether they are directly quoted or paraphrased. Show other authors the respect that you would like them to show toward your own work.

Հավելված 7ա.

- recognize the positioning of the research writer,
- recognize explanatory and exploratory writing,
- demonstrate the ability of combining explanatory and exploratory writing,
- recognize in formal elements in academic writing,
- use informal elements in academic writing,
- use brainstorming,
- use classical invention,
- demonstrate the ability of combining, brainstorming and classical invention,
- consider formal grammar style,
- use formal grammar style in academic writing,
- consider the importance of vivid adjectives and well-chosen verbs in writing,
- use personal voice, specific and well-chosen words,
- use transitions in academic writing,
- demonstrate the ability to make writing concrete,
- avoid loaded words, clichés,
- demonstrate the ability of creating on style,
- recognize distinctive features of a formal academic writing style,

- demonstrate the ability of selecting a topic researching and writing,
- consider, search strategy,
- define paper structure,
- outline introduction, body and conclusion,
- recognize styles of documentation,
- use the documentation,
- consider various types of reasoning,

Կիսամյակ, ամիս/ամսաթիվ	1-ին կիսամյակ, հոկտեմբեր 2013
-------------------------------	-------------------------------

- use the writing process to organize thoughts and discover new areas of knowledge,

Հավելված 8.

**Երևանի Վ. Բրյուսովի անվան պետական լեզվաբանական
համալսարան**

Ուսումնամեթոդական փաթեթ

Դասախոս	Նաիրա Գասպարյան
Գիտական կոչում	
Կոնտակտ հասցե	Երևան 0002 Թումանյան 42 ԵՊԼՀ , մա
Հեռ.	+37491325147
Էլ. Փոստ	gasparyan.naira@yahoo.com
Ընդունելության ժամերը (ֆակուլտատի)	ըստ ցանկության
Նախապայմաններ	<p>Այս դասընթացին մասնակցելու համար ունենալ համապատասխան հմտություններին և գիտելիքներին, որոնք առկա են ժամանակ: Այսինքն՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • տիրապետեն ուղղագրության հարցերին • տիրապետեն գրավոր խոսքի հարցերին • կարողանան միացնել ,ճիշտ գրել և կառուցվածքի ընդհանուր մոդելը, որը կարող է օգտագործվել տարբերություն առանձին գրավոր խոսքի հարցերում <p>Հերթականությամբ օգտագործել նախապայմանները արտահայտած մտքերը առավել հեշտապես արտահայտելու համար</p> <ul style="list-style-type: none"> • պետք է ծանոթ լինեն(մասամբ) հարցերի և պատասխանների ռազմավարական պլանավորմանը

<p>Կրեդիտ ECTS</p>	<p>3 կրեդիտ (90 ժամ) ,որոնցից՝ կոնտակտային (լսարանային ժամեր)-32 ժամ սեմինար – 6 ժամ ստուգողական աշխատանք(միջանկյալ)-2 հոդվածի ներկայացում-4 ժամ ինքնուրույն (արտալսարանային) աշխատանք</p>
<p>Առարկայի նկարագրությունը</p>	<p>Այս առարկան նախատեսված է ասպիրանտուրայի միտված է օգնելու ասպիրանտներին զարգացնել քննադատաբար մտածողներ և գրողներ ակադեմիկական շրջանակներում՝ տեքստեր ուսումնասիրելու և քննադատելու հոդվածներ քննարկելու միջոցով: Դասընթացը նախադասության կառուցվածքին, պարբերական հիմքեր՝ հասկանալու ժամանակակից խնդիրները, զեկույցները, որոնցում գրողները որդեգրում են Դասընթացը ոչ միայն կսովորեցնի ամփոփել այլ նաև կստեղծի նախապայմաններ և դրույթներ: Դասընթացն ընդգրկում է տարբեր գրքերի և շարադրություն գրելու հմտություններից մինչև ատենախոսություն:</p>
<p>Առարկայի նպատակն է</p>	<p>Ուսուցանել ուսանողներին (ասպիրանտներին) հոդված, զեկույց և ատենախոսություն գրելու հմտություններ (Articles in Academic Writing) Այսինքն՝ դասընթացը հնարավորություն կապահովի՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • զարգացնել հստակ փաստարկաբանական աստարելով անձնական տեսակետեր և համապատասխան օրինակների հետևանքներ • կառուցել պատճառաբանված և կառուցված պատճառաբանություններ • բացատրել տեսակետը թեմատիկ և տարբերակների առավելություններն ու թերությունները

	<p>ոճում, որը առկա է և պարտադր</p> <ul style="list-style-type: none"> • • 3. Տիրապետի՝ <ul style="list-style-type: none"> • քաղվածքների և մեջբերումների • դրույթային/հակադրույթային և կրկնակցային սկզբունքներին • տեքստի մասնիկների իսկապատճառ • MLA, APA, Chicago ոճերի • գիտահետազոտական ա
<p>Անհրաժեշտ միջոցները</p>	<p>համակարգչային լսարան և այլն</p>
<p>Առաջադրանքները և նյութը</p>	
<p>Մուտք 1. Մոտեցում դեպի ակադեմիական անգլերենը(2ժ)</p>	<p>1.Ակադեմիական անգլերենի բնութագիրը 2.Ակադեմիական անգլերենի կարևորագույն կազմակերպում, ոճ, ներկայացում...)ռազմավարություն 3. Ակադեմիական անգլերենի ռազմավարություն 4. Ակադեմիական անգլերենի ոճն ու լեզուն</p> <p>1.John M. Swales and Christine B. Feak "Academic Writing Tasks and Skills.The University of Michigan Press 2. John M. Swales and Christine B. Feak "English for Academic Purposes.The University of Michigan Press 2008, էջ 3-2 3.M Kharatyan and Vartanyan "Develop New</p>
<p>Մուտք 2. Ինչպես ակադեմիական անգլերենում խոսափել ոչ պաշտոնական (խոսակցական) ոճից(2ժ)</p>	<p>1.Ոչ պաշտոնական ոճը կամ լեզուն(informal style) որոնք ակադեմիական անգլերենում կիրառելի չեն փոխարինվում են մի շարք այլ բայերով,որոնք ստեղծում են պաշտոնական ոճ:</p>

	<p>2. Պաշտոնական քերականական ոճ ակադեմիական օգտագործում, մակբայների դերը և տեղը նախադասության մեջ (infinitive):</p> <p>3. Դերանունների ճիշտ օգտագործումը:</p> <p>4. Կապակցող բառեր և արտահայտություններ:</p> <p>5. Ուսանողները պետք է յուրացնեն տեսական գիտելիքներ, վարժություններ, որոնք կնպաստեն նյութի ճշգրիտ և համառոտ ներկայացմանը:</p> <p>6. Ուսանողներին տրվում է առաջադրանքներ և խնդիրներ փոխել պաշտոնականի՝ կատարելով անհրաժեշտ փոփոխություններ:</p> <p>1. John M. Swales and Christine B. Feak "Academic Writing: Tasks and Skills. The University of Michigan Press"</p> <p>2. Maxine C. Hairston "Successful Writing" Textbook</p> <p>3. http://www.wwnorton.com</p>
<p>Մուտք 3.</p> <p>Ընդհանուրից դեպի մասնակի:</p> <p>Խնդիր, գործընթաց, վերլուծություն և եզրակացում: (2ժ)</p>	<p>1. <<Խնդիր-լուծում>> ներկայացնող տեքստերի գործընթացը՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • ընդհանուրից գնալ դեպի մասնակի: • ճիշտ գնահատել իրավիճակը և խնդիրը: • վերլուծել գործընթացը և կատարել փոփոխություններ: <p>2. Ուսանողները պետք է կատարեն խմբային աշխատանքներ, որոնց մի մասը կբնութագրի խնդիրը և խնդրի լուծումը, իսկ 3-րդ խումբը կտա եզրակացություններ:</p> <p>3. Ուսանողները պետք է ակտիվ մասնակցություն ցուցնեն նյութի ամբողջական պատկերը:</p> <p>1. John M. Swales and Christine B. Feak "Academic Writing: Tasks and Skills. The University of Michigan Press"</p> <p>2. M Kharatyan and Vartanyan "Develop New Writing Skills"</p> <p>3. Nell W. Meriwether, "Strategies for Successful Writing"</p> <p>4. Belcher D "Review of Academic Writing for Graduate Students"</p>

	5. Bland K.S. Grammar Sense: "Advanced C
<p>Մուտք 4</p> <p><<Պատճառ և հետևանք>>, տեքստերի առանձնահատկությունները ակադեմիական անգլերենում(2ժ)</p>	<p>1.Այս տեսակի տեքստերում պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնել Երկրորդական նախադասություններին.դրական և բացասական բառերին և շաղկապներին:Ի դեպ նախապատճառներին և հետևանքներին:</p> <p>2.Ուսանողներին տրվում է գրավոր առաջադրանքներ նախադասությունների հետ,որտեղ կարևոր է նախադասությունը:</p> <p>3.Ուսանողները պետք է կարողանան տրամաբանորեն ստորադասական thus/thereby - ing clauses</p> <p>4.Տալ ուսանողներին հանձնարարություններ հատված'տալով ճիշտ բնութագիր իրավիճակում:</p> <p>1.John M. Swales and Christine B. Feak "Academic Writing: Tasks and Skills.The University of Michigan Press, 1997</p> <p>2. Nell W.Meriwether, "Strategies for Successful Writing"</p> <p>3. Maxine C. Hairston "Successful Writing"</p> <p>4.Chang and J.M.Swales "Informal Elements of Academic Writing"London.1999 էջ 145-164</p> <p>5.Jay Silverman, Elaine Hughes "Shortcuts for Writing"</p>

<p>Մուտք 5</p> <p>1.Քննադատական խոսքի առանձնահատկությունները ակադեմիական անգլերենում</p> <p>2.Փաստարկային և վարկածային էսսե գրելու հմտություններ (2ժ)</p>	<p>1.Քննադատական խոսք և ոճ:</p> <p>2.Քննադատական շարադրություն կամ հոդված</p> <p>3.Վերլուծել տվյալ թեմայի նյութը. դասակարգել ամփոփ շարադրել՝օգտագործելով քննադատական եզրակացությունների տեսքով:</p> <p>4.Կազմակերպել քննարկումներ և ելույթներ առանձնահատկությունների վերաբերյալ և ունենալ քննարկումներ:</p> <p>5.Ուսանողները պետք է գրեն էսսե քննարկային թեմայի վերաբերյալ:</p> <p>6.Ներկայացնել փաստարկային գրավոր լեզվի օգտագործումը:</p> <p>7.Ուսումնասիրել հեղինակի դերը և տեսակետը:</p> <p>8.Հատուկ ոճ փաստարկային էսսե գրելու համար:</p> <p>9.Փաստարկային գրավոր խոսքը որպես ակադեմիական լեզու:</p> <p>10.Տալ ուսանողներին հնարավորություն բացահայտել և փաստեր,հանգամանքներ,օրինակներ սեփական փաստարկային լեզվի բոլոր կանոններին:</p> <p>1.A. Oshima and A. Hogue “Writing Academic Papers”</p> <p>2.D.Rosenwasser and J.Stephen “Writing Academic Papers” էջ 40-52</p> <p>3.M Kharatyan and Vartanyan "Develop New Writing Strategies"</p> <p>4. Bland K.S. Grammar Sense: “Advanced Composition” էջ 172-174, 186-188</p> <p>5. Nell W.Meriwether,"Strategies for Successful Writing"</p> <p>6.Jay Silverman,Elaine Hughes and others "Writing Academic Papers"</p> <p>7. Maxine C.Hairston “Successful Writing” ,</p>

<p>Մուտք 6 Սեմինար(2ժ)</p>	<p>Անցկացվում է սեմինար հետևյալ թեմաներով:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Ակադեմիական անգլերենը և դրա հիմն 2.Պաշտոնական և ոչ պաշտոնական ոճ.դ 3.Ընդհանուրից դեպի մասնակի: 4.<<Խնդիր-լուծում>>,<<Պատճառ-հետև <p>քննարկում,վերլուծություն,մեկնաբանություն</p> <ol style="list-style-type: none"> 5.Քննադատական գրավոր խոսքի առան 6.Փաստարկային լեզու և ոճ:Ուսանողների <p>մեկնաբանում:</p>
<p>Մուտք 7 Մոդուլ (միջանկյալ գնահատում) (2ժ)</p>	<p>Միջանկյալ գնահատումը կատարվում է թ</p> <p>որոնցից 20-ը ներկայացված են ընտրության</p> <p>կներառեն ինքնուրույն(ստեղծագործական)</p> <p>տեսական հարցի լուսաբանում: Թեմաները</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Write a detailed analysis of your audience, accurate and descriptive title for your paper. To <p>Էջ 143</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Give the main characteristics of the official 3. Persuasive or argumentative/assertion-wit <p>passage/text so as to use technics for argumen</p> <p>pp 176-178</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Find mistakes (of different kinds) so as to <p>strong grammar, good lexis and official style(</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Discuss the following statements giving yo <p>view by giving examples, explaining, debating.</p>
<p>Մուտք 8 Գիտական աշխատանք գրելու</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Հետազոտական աշխատանքի նպատկն 2. Հետազոտական ուսումնասիրության և

<p>հմտություններ (2ժ)</p>	<p>շարադրությունների սկզբունքները:</p> <p>3. Հետազոտական աշխատանքների կամ մաս(պարբերություն), եզրակացություն:</p> <p>1.A.Apresyan, R.Badeyan, N.Gasparyan “Ho 2.www.columbia.edu/cu/biology/ug/research 3.www.nmas.org/YAhowho.htm/www.cs.pur 4.www.cs.uel.ac.uk/staff/c.clack/phd.htm/ 5.Maxine C.Hairston “Successful Writing” V</p>
<p>Մուտք 9. Սկզբնաղբյուրների հիմնավորում (2ժ)</p>	<p>1. Սկզբնաղբյուրների հիմնավորում 2. MLA ոճ.դրա առանձնահատկու գրելիս: 3. MLA ոճ.շարդրության միտքը գ 4. Chicago ոճի բնութագիրը որպե 5. APA ոճի բնութագիրը որպես գ 6. Փաստեր,կարծիք,վիճակագրա 7. Ուսանողներին հանձնարարվո օրինակների հիման վրա:</p> <p>1.A.Apresyan, R.Badeyan, N.Gasparyan “Ho 2. Maxine C.Hairston “Successful Writing”, 3.http://www.cas.usf/English/walker/mla.htm 4.www.aresearchguide.com/1steps.htm/ 5.www.statpac.com/research-proposal/htm. 6.www.sce.carleton.ca/faculty/chinneck/thes</p>

<p>Մուտք 10</p> <p>Գրագողություն (2 ժ)</p>	<p>1.MLA,APA,Chicago ոճերի ձևակերպման ս</p> <p>2.Ինչպես տիրապետել MLA,APA,Chicago</p> <p>3.Ինչ է գրագողությունը և ինչպես խուսա</p> <p>4.Հետազոտական աշխատանք առանց գ</p> <p>5.Ուսանողներին տրվում է հանձնարարու</p> <p>տեսակները և ներկայացնելու դրանք հաջոր</p> <p>1. A.Apresyan, R.Badeyan, N.Gasparyan “Ho</p> <p>2. John M. Swales and Christine B. Feak “Er</p> <p>3. M Kharatyan and Vartanyan "Develop Nev</p> <p>4.Jay Silverman,Elaine Hughes "Shortcuts fo</p> <p>Էջ 131-146</p>
<p>Մուտք 11</p> <p>Հետազոտական աշխատանքի փուլերը (2ժ)</p>	<p>1.Իչպես գրել գիտական հոդված:</p> <p>2.Հոդվածի թեմայի ընտրությունը,բովան</p> <p>3.Ինչպես կառուցել հոդվածի աշխատանք</p> <p>4.Ներածություն,հիմնական պարբերությո</p> <p>5.Թեմայի ընտրության կարևորությունը և</p> <p>6.Հետազոտական գրականության հետա</p> <p>7.Հանձնարարել ուսանողներին գրել հոդ</p> <p>պարբերությունը(թեմայի ընտրությունը ո</p> <p>1. John M. Swales and Christine B. Feak "Ac</p> <p>Tasks and Skills.The University of Michigan Pro</p> <p>2. Bland K.S. Grammar Sense: “Advanced C</p> <p>3. D.Rosenwasser and J.Stephen “Writing A</p> <p>Էջ 58-63</p> <p>4.www.statpac.com/research-papers/research</p> <p>5.www.sce.carleton.ca/faculty/chinneck/these</p>

	<p>6.http://members.verizon.net/~vze3fs8i/aiz/aiz</p> <p>7.www.suite101.com/content/how-to-write-a</p>
<p>Մուտք 12</p> <p>Հետազոտական աշխատանքի փուլերը</p>	<p>1. Ինչպես գրել հոդվածի ներածությունն ու</p> <p>2. Ներածությունը որպես աշխատանքի սկ</p> <p>3. Վերջաբան, ամփոփելու կարողություն:</p> <p>4. Եզրակացություն անելու հմտություններ</p> <p>5. Հանձնարարել ուսանողներին գրել հոդ</p> <p>ընտրությունն ուսանողին է):</p> <p>1. John M. Swales and Christine B. Feak "Academic Writing Tasks and Skills. The University of Michigan Press</p> <p>2. Bland K.S. Grammar Sense: "Advanced Grammar</p> <p>3. D. Rosenwasser and J. Stephen "Writing Across the Curriculum" էջ 58-63</p> <p>4. www.statpac.com/research-papers/research</p> <p>5. www.sce.carleton.ca/faculty/chinneck/theses</p> <p>6. http://members.verizon.net/~vze3fs8i/aiz/aiz</p> <p>7. www.suite101.com/content/how-to-write-a</p>
<p>Մուտք 13</p> <p>Հետազոտական աշխատանք գրելու հմտություններ(զեկույցներ,ատենախոսություն) (2ժ)</p>	<p>1. Ինչպես գրել գիտական աշխատանք(կառուցվածքը, բովանդակությունը և այլն):</p> <p>2. Հետազոտական աշխատանք գրելու հմտություններ</p> <p>3. Ուսանողներին հանձնարարվող աշխատանք: Ուսանողների ելույթները պետք է նպատակ, ցույց տան թեմայի կարևոր</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. A.Apresyan, R.Badeyan, N.Gasparyan “Ho 2. John M. Swales and Christine B. Feak “Er 3. Maxine C.Hairston “Successful Writing” 4. www.statpac.com/research-papers/research 5. www.cs.purdue.edu/homes/dec/essay.diss
<p>Մուտք 14 և 15</p> <p>Սեմինար (4ժ)</p>	<p>Սեմինարը ներառում է հետևյալ թեմաները</p> <ul style="list-style-type: none"> • հետազոտական աշխատանք գ • հետազոտական աշխատանքի • հետազոտական աշխատանքի • հետազոտական աշխատանքի • MLA,APA,Chicago ոճերը. դրանց • գրագողության պատճառները. • պաշտպանություն,ելույթ,աշխա
<p>Մուտք 16</p> <p>Հոդվածի ներկայացում (2ժ)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.Ուսանողները ներկայացնում են իրենց հոդվածը (հոդված/զեկույց): 2.Հոդվածները քննարկվում են,վերլուծվում և գնահատականի: 3.Այն ուսանողները,որոնք կբացակայեն կարող են փոխարինվել: Իսկ այն ուսանողները,որոնք կբացակայեն պատճառով,կարող են ավելի ուշ ներկայացնել:
<p>Առարկայի պահանջները</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1.Առաջադրանքներ: Ուսանողներին կտրվեն հետևյալ առաջադրանքները <ul style="list-style-type: none"> • կարդալ,ընկալել,վերլուծել և մե

	<p>ակադեմիական անգլերենում</p> <ul style="list-style-type: none"> • կատարել քերականական և լեզվաբանական կնպաստեն ճիշտ և հստակ խոսքի ձևաչափի աշխատանք գրելիս • կատարել սխալների ուղղում (քերականական,լեզվական,շարահանգիստային) պարբերություններում և տեքստերում • հատուկ ուշադրություն դարձնել արտահայտություններին և կատարել պարզունակ նախադասությունները և • գրել մի փոքր վերլուծական աշխատանք դասընթացների ընթացքում • պատրաստել ներածություն • պատրաստել եզրակացություն <p>2.Միջանկյալ գնահատում:</p> <p>Ուսանողները կունենան մեկ միջանկյալ գնահատում թեստային(25 հարց): Մոդուլի վերջին 5 հարցերը աշխատանք,որտեղ ուսանողը պետք է ցուցաբերի կարծիքը կամ էլ գնահատական կամ վերլուծական</p> <p>3.Հոդվածի(գեկույցի) պատրաստում և ներկայացում</p> <p>Դասընթացը միտված է սովորեցնելու ուսանողին իսկ պատճառով դասընթացը պետք է ավարտվի աշխատանք գրելով և այն ճիշտ ներկայացնելով պետք է հանձնվի ճիշտ ժամանակին:</p> <p>4.Ներկայությունը և մասնակցությունը անհատական ակտիվ մասնակցություն ունենան: քննարկողները դրական կամ բացասական կարծիքը իրավիճակում</p> <p>5.Այս դասընթացի ընթացքում ձեր կատարած սեփականը: Գրագողությունը միայն մեկ ուր</p>
--	---

	<p>դրանք չեն վերագրում հեղինակին: Գրագործը պարտավորված է նախապես համոզվել, որ դուք ամեն անգամ հղում եք անում նրանք ուղղակիորեն մեջբերված թե այլ խոսքեր, ցուցաբերեք այլ հեղինակների նկատմամբ, ինչպես սեփական աշխատանքի նկատմամբ:</p>																												
<p>Ուղեցույց ուսանողների համար Օրինակ</p>	<p>Օրինակ</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ուսանողները հաճախ պետք է պետք է նախօրոք ամրագրեն ամբիոնի հաջողությամբ կատարելու համար: ➤ Ուսանողները պետք է ունենան լրացուցիչ նյութերը տրամադրվելու են հանդիսանալու է հաղորդակցության ուսանողները, ովքեր դեռ չեն գրանցել օգնականին: 																												
<p>Գնահատման բաղադրիչները և կշիռները՝</p>	<p>Գնահատման բաղադրիչները սահամնում բովանդակության ու մեթոդի՝ առանձնացնելով /մոդուլի/ հատվածի գնահատման մեթոդաբանությունը</p> <p>Բ 1 –մոդուլ-50%</p> <p>Բ 2- հոդված/զեկույց-50%</p>																												
<p>Գնահատման սանդղակը</p>	<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <thead> <tr> <th colspan="4"><i>Գնահատման սանդղակ</i></th> </tr> <tr> <th colspan="2">ՎԳ</th> <th>ԹԳ</th> <th>ՏԳ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>97</td> <td>100</td> <td>4.0</td> <td>A</td> </tr> <tr> <td>90</td> <td>96</td> <td>3.7</td> <td>A</td> </tr> <tr> <td>85</td> <td>89</td> <td>3.3</td> <td>B</td> </tr> <tr> <td>80</td> <td>84</td> <td>3.0</td> <td>B</td> </tr> <tr> <td>70</td> <td>79</td> <td>2.7</td> <td>C</td> </tr> </tbody> </table>	<i>Գնահատման սանդղակ</i>				ՎԳ		ԹԳ	ՏԳ	97	100	4.0	A	90	96	3.7	A	85	89	3.3	B	80	84	3.0	B	70	79	2.7	C
<i>Գնահատման սանդղակ</i>																													
ՎԳ		ԹԳ	ՏԳ																										
97	100	4.0	A																										
90	96	3.7	A																										
85	89	3.3	B																										
80	84	3.0	B																										
70	79	2.7	C																										

	65	69	2.3	D
	60	64	2.0	E
	55	59	1.7	F _x - Ներկայաց որոշակի պա աշխատանք
	54		1.0	F - Ներկայաց պարտադիր աշխատանք՝ քանակությա
				I
Գնահատման չափանիշներ	<i>Ուսանողին հարկավոր է համառոտ բացատրել պետք է հավասարապես տեղեկացված լինի:</i>			
Այլ տեղեկություններ ուսանողների համար	<ul style="list-style-type: none"> • Օրինակ՝ Դասապլանի որոշումները • Եթե կրոնական պատճառներով չգտնվել, ապա լրացուցիչ կտրվելու բացթողումը: • Ուշացած աշխատանքները պատճառով ուշացումներից, որոշումները: 			
Գրավոր աշխատանքներին ներկայացվող պահանջներ	Արգելվում է գրագողությունը և այլոց մտքերը պարտավոր է նշել աղբյուրը ըստ ընդունված հայտնաբերման դեպքում աշխատանքը գնահատվում է 0:			
Քննական կանոններ	Օրինակ՝ քննությունների ժամանակ կողմնակի ուսանողը իր հետ կարող է քննասենյակ բերել, որը արգելվում է և գնահատվում է զրո:			